WIADOMOŚCI
NUMIZMATYCZNO-ARCHEOLOGICZNE.

Nr 4. (Zbioru ogóln. Nr 26). **TOM II.** **Rok siódmy. 1895.**

Wychodzą kwartalnie.

Prenumeratę i wszelkie korespondencye przyjmuje Redaktor **Wł. Bartynowski,** Kraków, ulica Poselska, 7.

REDAKCYA W KRAKOWIE, ulica Poselska Nr 7.

Rocznie . . .	5.— fl.,	z przesyłką	5.20 w. a.
Półrocznie .	2.50 „	„	2.60 „
Kwartalnie .	1.25 „	„	1.30 „
Nr pojed.	1.50 „	„	1.55 „

Ogłoszenia. Pół strony 10 fl. ¼ strony 6 fl. od wiersza szpaltowego 20 kr.

LIST OTWARTY

do Szan. Redakcyi „Kwartalnika Historycznego“ we Lwowie.

W czwartym zeszycie IX-go rocznika *Kwartalnika Historycznego* (str. 684—687) pomieściła Szanowna Redakcya ocenę organu Towarzystwa numizmatycznego w Krakowie: *Wiadomości numizmatyczno-archeologicznych* pióra p. Wiktora Wittyga z Warszawy. Twierdzenia niezgodne z prawdą, tudzież dowolność domysłów, cechujące tę recenzyą, skłaniają podpisany Wydział do ogłoszenia sprostowania nieuzasadnionych zarzutów, wypowiedzianych rzekomo w obronie statutów, do tego przez recenzenta nie należącego do Towarzystwa, ani też nie obeznanego z ustrojem i dziejami jego.

P. Wittyg, wziąwszy statut do ręki, powiada, że w myśl §. 1 statutu, pismo ma być poświęcone numizmatyce, sfragistyce, heraldyce i dyplomatyce polskiej, a według §. 8, lit. d, wydawane być winno kwartalnie.

Przedewszystkiem §. 1 nie mówi nic o kierunku pisma, zaś §. 8, lit. d,[1]) nic o jego kwartalnem wydawnictwie. Założyciele Towarzystwa, których połowa należy do dzisiejszego Wydziału, i którzy układali statut, z góry mieli to przekonanie, że jest nieodzowną rzeczą, chcąc zapewnić byt organu Towarzystwa, nie zacieśniać wyłącznie co do wspomnianych umiejętności jego zakresu, ale należy go rozszerzyć na całość archeologii. Z tego powodu pozostawili oni sobie co do kierunku organu, sposobu redagowania i t. d. z góry wolną rękę przez stylizacyą §. 8, lit. d. Przeczucia założycieli, które mówiły, że szczupła liczba numizmatyków i heraldyków polskich nie wystarczy do utrzymania pisma, wnet się ziściły, a gdyby szan. autor cokolwiek żywiej i szczerzej interesował się losami Towarzystwa, byłby wiedział ze Sprawozdania z roku 1890, drukiem ogłoszonego (str. 2), że już w pierwszych czasach istnienia obecny program stał się koniecznością, zaś Walne Zgromadzenie z dnia 9-go marca wspomnianego roku, przyjęło go z zadowoleniem i wyrażeniem najzupełniejszego uznania.

Panu Wittygowi nie dogadza format, twierdzi bowiem, że prawie wszystkie peryodyczne wydawnictwa naukowej treści wychodzą w formacie książkowym in 8-vo. Porównanie to może być tylko słusznem odnośnie

[1]) Brzmi on dosłownie: „Wydawnictwo organu peryodycznego Towarzystwa, którego rozmiar, czas okazania, sposób redagowania i t. d. określi bliżej regulamin przedłożony przez komitet redakcyjny w końcu każdego roku administracyjnego zgromadzeniu ogólnemu do zatwierdzenia. Jeżeli fundusze dozwolą, winno być dodane do każdego numeru organu Towarzystwa streszczenie w języku niemieckim, dla tem żywszego zainteresowania się zagranicy dla numizmatyki polskiej“.

do nieilustrowanych pism, ale dla pisma ilustrowanego obficie, jak nasze, które w 25 zeszytach pomieściło 14 tablic rysunkowych, format 4-to staje się niezbędnym i dlatego wybór jego uznał ówczesny Komitet redakcyjny z wszelką słusznością za właściwy.

Następnie szan. recenzent zwraca się do omówienia „strony wewnętrznej“, ale nie chce on robić przeglądu artykułów i rozpraw, bo toby zajęło za dużo miejsca, a jemu zaś chodzi głównie o zaznaczenie braków, jak powiada, zatem pyta się: „dla jakich powodów i na mocy jakiej uchwały *Towarzystwo Numizmatyczne* przeistoczyło się na *numizmatyczno-archeologiczne*, jak to widać z karty tytułowej jego *Wiadomości*“.

Sądzilibyśmy, że to raczej strona zewnętrzna pisma, a najwyżej sprawa wewnętrzna Towarzystwa, ale zresztą możemy uprzejmie wskazać p. Wittygowi, że na karcie wstępnej każdego numeru organu naszego widać tylko tytuł pisma, a nie nazwę Towarzystwa, pod takim zaś tytułem drukowaliśmy go od początku istnienia, i mylnem jest, jakoby „redakcya samowolnie przekształciła i nazwę Towarzystwa i tytuł jego organu“. Istotnie Walne Zgromadzenie z dnia 3 lipca 1892 roku uchwaliło zmianę nazwy Towarzystwa na numizmatyczno-archeologiczne i poleciło Wydziałowi wraz ze zmianą statutu przeprowadzenie ustawodawcze swej uchwały, zatem używanie tej nazwy jest obecnie legalne.

„Nie dość na tem, woła p. Wittyg, zamiast co kwartał, *Wiadomości* zaczęły wychodzić w półrocznych zeszytach“. O regularne wydawnictwo Wydział starał się zawsze, i używał w tym celu swego wpływu, i przyznajemy, że nie był ten wpływ dość skutecznym, skoro wydanie numerów podwójnych było dosyć częstym objawem i powtórzyło się aż cztery razy. Jednakowoż jest to kwestya, którą Towarzystwo w moc §. 3 lit. d. pozostawiło komitetowi redakcyjnemu, i gdy ten uznaje za stosowne z rzeczowych względów połączyć dwa lub choćby trzy numera w jeden, może to uczynić bez odwoływania się do kogokolwiek. Stwierdzić nam jednak należy, że we wszystkich wypadkach, gdzie wydany został numer podwójny, członkowie Towarzystwa i prenumeratorowie otrzymali numer o podwójnej objętości, zatem nie ponieśli przez to żadnego uszczerbku.

P. Wittyg twierdzi dalej, że „redaktor samodzielnie się rozporządza w organie Towarzystwa i forytuje pewnych autorów, przeważnie miejscowych, dalszych zaś, szczególniej zaś tych, do których czuje jakąś urazę, albo pomija, albo odrzuca ich artykuły lub drukuje je z samowolnemi opuszczeniami“.

Z oburzeniem odpiera Wydział gołosłowne zarzuty, uwłaczające w tak wyzywający sposób, prawości postępowania redaktora. Pewna swoboda w zestawieniu artykułów i głos rozstrzygający w przyjęciu pracy muszą być pozostawione odpowiedzialnemu redaktorowi, jeżli się nie zechce utrudnić jego twardej i mozolnej pracy, ale o przyjęciu lub odrzuceniu przesłanych rozpraw i artykułów stanowił zawsze komitet redakcyjny. Następnie żadna poważna redakcya nie zgodzi się na wydrukowanie naukowo nieuzasadnionych ustępów lub czysto osobistych uraz lub niechęci, i to są chyba według słów p. Wittyga „samowolne opuszczenia“, które w naszych oczach poczytane być mogą tylko za zasługę. Odrzucenie całych rozpraw, które choćby w najdrobniejszej części zajmowały się umiejętnościami wskazanemi §. 1 statutu, a przynosiły materyał lub pogląd nowy nigdy się nie zdarzyło; ale były przypadki warunkowego przyjęcia. Na przykład p. Wiktor Wittyg, autor recenzyi, nadesłał swego czasu artykuł sprawozdawczy z ostatniej wystawy starożytności warszawskiej. Z powodu, że przesłany artykuł był przepełniony osobistemi, dobrej sławie uwłaczającemi wycieczkami, skierowanemi przeciw wymienionym imieniem i nazwiskiem członkom komitetu wystawowego w Warszawie, zaś z drugiej strony p. Wittyg zastrzegł sobie przedewszystkiem utrzymanie dosłownego brzmienia artykułu, zapadła więc wówczas w Komitecie redakcyjnym jednomyślna uchwała, że do wydrukowania w tym duchu napisanego artykułu łamy naszego pisma się nie nadają. Odtąd straciliśmy zaufanie p. Wittyga.

Komitet redakcyjny forytuje istotnie artykuły, ale nie autorów miejscowych, — którzy całymi miesiącami czekają cierpliwie na druk swych artykułów ofiarowanych bezinteresownie pismu, — lecz zamiejscowych. I należy z bliska się przypatrzeć, z jakim nieraz niezmiernym nakładem pracy stara się redakcya podnieść poziom naukowy nadesłanych artykułów, a czyni to z całem zaparciem siebie, prawie zawsze, bez uwidocznienia wyłożonego trudu.

P. Wittyg pisze, „że poważniejsi pisarze usuwają się od współpracownictwa“ *Wiadomości*.

Tego roku wyszły z druku numera wykazują nazwiska następujących współpracowników: Pp. M. E. Brensztein, E. Diehl, M. Greim, L. Lepszy, Wł. Łuszczkiewicz, ś. p. Żegota Pauli, dr. Fr. Piekosiński, K. Pochwalski, dr. I. Przyborowski, K. Przybysławski, A. Roloff, K. Stronczyński, P. Umiński, M. R. Witosławski, F. Wysocki i L. Żytyński.

Naprowadzenie tych imion (5 miejscowych, 11 zamiejscowych) powinno nieświadomym sprawy wy-

starczyć, ale p. Wittyg popiera swoje twierdzenie o usuwających się poważniejszych pisarzach wskazaniem na *Kwartalnik historyczny, Ateneum i Bibliotekę Warszawską*, pozwolimy sobie dodać, co p. Wittyg uważał za stosowne przez wzgląd na skromność autorską przemilczeć, że właśnie tutaj miał własną działalność literacką ostatnich czasów i własną osobę na myśli. W każdym razie należy nam z naciskiem tutaj zaznaczyć, że Towarzystwo numizmatyczne nie przysądza sobie monopolu na prace treści menniczej, ale owszem cieszymy się szczerze, że równie inne pisma naukowe interesują się historyą rzeczy menniczych w dawnej Polsce.

Sz. recenzent zżyma się i uzbrojony §. 11 [1]) statutu woła na drzemiący komitet redakcyjny, który dał rzekomo „p. Bartynowskiemu zupełną *carte blanche*", aby się opatrzył, wypomina niezaradność i powtarza poprzednie zarzuty tylko innemi słowy.

Wzruszamy ramionami na ten wylew złego humoru i szermierkę bezpodstawnymi domysłami i pozwalamy sobie przejść nad niemi do porządku dziennego, bo znaczenie ich aż nadto jasne i widoczne.

Jak trzymaliśmy się ściśle programu, jaki nakreśliliśmy przy rozpoczęciu wydawnictwa, a który przyjęło z uznaniem walne zgromadzenie członków 22 stycznia 1890 r., tak i nadal pozostaniemy wierni kierunkowi raz obranemu. Prawdą jest, co p. Wittyg pisze, że wydawnictwo istnieje, lecz nie prosperuje należycie i wyznajemy otwarcie, że dochody nasze pokrywają druk i liczne ryciny Wydawnictwa, a nie wystarczają na honoraria dla autorów, ale przyczyny tego leżą gdzieindziej i gdzieindziej też szukać ich należało. Że w społeczeństwie naszem tak skromna znalazła się garstka, uznających konieczną potrzebę pisma redagowanego w kierunku przez nas reprezentowanym, a obejmującym całość archeologii polskiej, zaiste nie nasza w tem wina. Myśmy uczynili, co w naszej było mocy, dostęp do naszego pisma lub Towarzystwa stoi dla każdego uczciwego człowieka otworem, jak również droga do reform nie zamknięta. Więcej dobrej woli, a znajdziemy się na jednem stanowisku i połączonemi siłami osiągniemy prędzej cel zamierzony.

[1]) §. 11 brzmi dosłownie: Redakcyą organu zajmuje się komitet redakcyjny złożony z rzeczoznawców każdego działu (§. 1), a wybrany przez wydział.

Wydział Towarzystwa numizmatycznego.

ODLEWY GIPSOWE RZEŹB
ZE STRZELNA
W MUZEUM NARODOWEM W KRAKOWIE.

Z natury bryłowatości rzeźby wynika, że rysunek jej lub fotografia ustępują miejsca w sprawie badawczej jej odlewowi z oryginału. Odlew gipsowy dozwala na spokojne i wszechstronne rozpatrywanie się w rzeźbie, porównywanie z innymi będącymi w zbiorach, czego fotografia lub spotkanie się chwilowe z oryginałem na miejscu dać łatwo nie może. Oto powód, dla którego Muzeum narodowe w Krakowie gromadzi odlewy rzeźb średniowiecznych z pierwowzorów rozrzuconych po ziemiach dawnej Polski, sprawa, która wymaga niemało zabiegów w odszukaniu odlewaczy w oddalonych nieraz zakątkach kraju naszego. Przedewszystkiem idzie zarządowi Muzeum o zebranie w odlewach rzeźb z epoki romanizmu w Polsce a więc z XII i XIII stulecia i w tym kierunku udało się mu zgromadzić pewną już liczbę interesujących okazów z Mało i Wielkopolski a spodziewa się wkrótce zwiększyć ten zbiór odlewami z Tumu łęczyckiego i Śląska.

Dawny klasztor Norbertanek w Strzelnie dostarczył dla zbiorów muzealnych trzech odlewów rzeźb figuralnych z XII wieku, dokonanych na miejscu dzięki uprzejmej gotowości zakładu rzeźbiarskiego P. Krzyżanowskiego w Poznaniu. Oryginały ich dotąd mało znane, bo Strzelno leży zdala od kolei w tem zakątku Wielkopolski, w którem się zbiegły najstarsze tradycye o św. Wojciechu ze śladami kultury dawnych ognisk w sąsiednich klasztorach najstarszych w Polsce: kanoników lateraneńskich w Trzemesznie i Benedyktynów w Mogilnie. O rozwoju sztuki donoszą do dziś dnia reszty romańskich kościołów, dość licznie w tej okolicy nagromadzonych, skarbce: trzemeszeński i katedralny gnieźnieński.

Rzeźby strzelnieńskie, których odlewy posiada Muzeum narodowe, mają znaczenie już nietylko ze względu na dzieje sztuki, ile przynoszą ważny dowód historyczny w sprawie początku starożytnego klasztoru Nobertanek w Strzelnie. Wzgląd ostatni zmusza autora tej pracy do powtórnego podniesienia sprawy naszych kamieni [1]).

Zabudowania poklasztorne stanowią do dzis kompleks pewien w stronie wschodniej małego miasteczka Strzelna, jest on wraz z ogrodami otoczony murem. Przedewszystkiem stoją dotąd w zbliżeniu do siebie

[1]) Patrz autora: Kościoły i rzeźby Duninowskie w Strzelnie, w Pamiętniku Akad. Umiejęt. tom III z r. 1876.

dwa kościoły zwrócone frontem do zachodu, pomiędzy które wcisnął się budynek dawny klasztoru Norbertanów, zajętych duszpasterstwem i zarządem dóbr zakonnic. Był bowiem klasztor wyłącznie żeńskim, ale budynek zakonnic nie utrzymał się. W pewnej oddali od kościołów ku południowi pozostał gmach piętrowy, zajmowany obecnie przez proboszcza, księdza świeckiego. O starożytności obu kościołów świadczą układy planu i granitowe ściany z eratycznych polnych kamieni wzniesione, ale czasy późniejsze a szczególniej wiek zeszły przyniosły tu piętno swe barokowe gubiące pierwotny romanizm, szczególniej u facyaty zakonnego kościoła.

Okrągły parafialny kościółek św. Prokopa doznał zmian mniejszych, jest on romańskim. W sprawie architektury kościołów strzelnieńskich odsyłamy czytelnika do pracy wspomnianej powyżej. Szczęśliwym trafem ocalały dotąd kamienne rzeźby wmurowane w ściany kościołów i klasztorku z figuralnemi przedstawieniami, z których dwie przedewszystkiem zajmą tu naszą uwagę, z tych te na kościołach będące, górą są półkolem zamknięte i należą do typu tablic erekcyjnych, znanego w Polsce w ciągu całego średniowiecza. Przypatrzmy się bliżej ich odlewom w Muzeum będącym, aby wyprowadzić stanowcze wnioski co do wieku powstania, ich techniki i charakterystyki strojów, by na podstawie tej ustalić dowód odnośny do początków klasztoru strzelnieńskiego i jego pierwotnego kościoła parafialnego.

Półkolna forma płyt kamiennych z płaskorzeźbami przy poziomej linii podstawy w szerokości 1·41 i 1·43 metra o promieniu 0·74 metra. Cały ten osiowy i prawie symetryczny względnie środka układ figur, wskazują najwymowniej, że stanowiły one wypełnienie tympanonów portali kamiennych stylu romańskiego. Potwierdza to więcej ornament przeprowadzony na spodniej grubości jednej z płyt, który nie mógłby być widocznym, gdyby mu nie towarzyszył otwór drzwiowy, dla którego spód całej płyty stanowił nadproże. Odlew tego ornamentu z ręką Boga posiada z osobna nasze Muzeum narodowe. Puste części skrajne, ogołocone tutaj z rzeźby wskazują, że płyta u krawędzi spoczywała na węgarach pionowych portalu, jak to ma miejsce w tej epoce stylowej. Portali tych próżno szukać dziś w obu kościołach Strzelna, wymiotły je restauracye i przerabiania budynków, ocalały tympanowe rzeźby przez wmurowanie w ściany, może więcej jako ozdobne części, lub uszanowane przez wzgląd na pamięć fundatorów w rzeźbach przedstawionych. Czyż zatem koniecznie przynależeć one mają do Strzelna, skoro przeniesienie tablic erekcyjnych na inne budowle niejednokrotnie miewało miejsce w bliższych nam czasach? Jedynem kryteryum byłoby tu podobieństwo modeli kościołów trzymanych w ręku fundatorów z istniejącymi kościołami w Strzelnie, rzeźbiarz bowiem średniowieczny stara się o nie zawsze. Porównanie to o tyle jest utrudnionem, że kościoły nasze z biegiem czasu a szczególniej klasztorny, zostały znacznie przeistoczone. Lepiej zachowany św. Prokopa; ma część wyższą wieży przemurowaną cegłą, która się zjawia w tych stronach kraju dopiero w początku XIII wieku, cegłą się posługują romańskie facyaty boczne w kościele zakonnic — forma krzyżowa kościoła nie jest więc pierwotną budynku. Jednak układ planu i wzniesień obu kościołów łatwo da się jako pierwotny odnaleść w dzisiejszych murach, aby wnioskować o podobieństwie modeli z pierwowzorami swymi.

Jakoż zaprzeczyć się nie da, że model okrągłego kościółka, trzymany przez fundatora na tablicy erekcyjnej bez napisu (fig. 2), jest wiernem powtórzeniem istniejącego dotąd z swą okrągłą wieżą od frontu i płasko zamkniętą krótką częścią kapłańską; różnica znajdzie się w górnej części ścian wieży, skoro ta widocznie cegłą już przeistoczoną została. Model wiernie powtarza formy pierwotnego kościółka aż do szczegółów i tablica erekcyjna przynależy do jego portalu dawnego, jakkolwiek dziś wmurowaną jest w ścianę budynku sąsiadującego od strony północnej. Inna jest sprawa z drugą płaskorzeźbą (fig. 1), gdzie donatorem wedle napisu jest K o m e s P i o t r. Pozornie model w jego ręku nie zgadza sie z kościołem zakonnic, na którym rzeźba jest pomieszczona, ale wybornie odpowiada temu, jaki na podstawie studyów, na miejscu dokonanych, odtworzyliśmy przed laty jako pierwotny układ budowy z eratycznych zbudowanej bloków. Był on jednonawowym, pierwiastkowo o dwu wieżach od frontu jak współczesne klasztorne w Polsce, w T u m i e, C z e r w i ń s k u, I n o w r o c ł a w i u, św. A n d r z e j a w K r a k o w i e i t. p., czego dowodem zachowane podstawy wież, miał prezbiteryum zamknięte absydą. Wszystko to znajdzie się w modelu trzymanym w ręku Komesa Piotra z wyjątkiem absydy, która wskutek trudności kucia przez nieudolnego rzeźbiarza zginęła wobec ręki fundatora utrzymującej z tej strony model. Dotąd absyda z granitowych kostek jest na miejscu, ale jeszcze epoka romańska wprowadziła nawę poprzeczną, używając do tego cegły, stąd na modelu w ręku fundatora nawy tej niema widocznej. Z tego wynika, że obie nasze tablice erekcyjne należą do kościołów klasztoru strzelnieńskiego i nie zostały tutaj skądinąd przeniesione. Miejsce nawet, jakie ta z postacią Komesa Piotra do dziś w ścianie południowej kościoła św. Trójcy

zajmuje, odpowiada wejściu do dormitarza zakonnic, podobnie jak w kościele N. Panny na Piasku w Wrocławiu znajdująca się do dziś na miejscu współczesna tablica erekcyjna.

Strzelno leży w okolicy, która prócz granitowych bloków erratycznych zbyt twardych, nie posiada stosownego do rzeźby kamienia, musiał więc on dla naszych tablic erekcyjnych być sprowadzonym zdala. Jest to piaskowiec gruboziarnisty, twardy, podobny temu, z jakiego dokonanym jest **słup drogowy koniński**, barwy brudno-szarej. Płyty są grube 0·23 metra, zakreślenie półkolem dokładnem nie jest, skoro przy średnicy poziomej 1·43 metra promień półkola ma 75 centymetrów, łuk jest przygniecionym. Rzeźbiarz na tak przygotowanych gładkich płytach posługiwał się techniką snycerza, w drzewie dłutując w głąb a pozostawiając po krawędziach szeroki 0·06 *m.* rąbek gładki. Po narysowaniu postaci wkówał w głąb ich sylwety, dobierając się do tła zagłębionego 0·055 *m.* Z rąbków zrobił ramy i miejsce na napis. Najwyższe punkta rzeźby nie wychodzą po przed te ramy, okrój sylwetowy postaci na wysokości dwucentymetrowej od tła jest gładkim, bez modelunku i szczegółów rytych kreskowo, jakie wprowadza rzeźbiarz na postaciach od frontu. Tło nie trzyma się jednej płaszczyzny, ale jest powichrowanem; nosi ślady narzędzia tępo spiczastego. Nieudolność rzeźbiarza widoczną jest w przerachowaniu się w stosunkach rąk, w pewnem pokrzywieniu ruchów postaci i ich niezgrabności. Dowodem tej nieudolności kamieniarza jest również złe obrachowanie się z rysunkiem figur na tablicy Komesa Piotra, co sprawiło, że model kościoła, głowa św. Anny, stopy figur wszystkich wcinają się w ramy. W drugiej płaskorzeźbie błędów tych niema, rąbek biegnie nieprzerwanie choć napisu nieposiada. W porównaniu z rzeźbami tympanów w Tumie pod Łęczycą z roku 1161 i kościoła w Wysocicach z roku 1186, modelowanymi dosadnie wprawną ręką kamieniarską, rzeźby nasze strzelnieńskie wykonane w tradycyi kucia w drzewie są objawem niemałej niedołęzności techniki właściwej epokom starszym, które nie wyrobiły sobie jeszcze szkoły obrażników.

Fig. 1.

W traktowaniu szczegółów, rzeźby nasze mają pewien związek z rzeźbą brązowych drzwi gnieznieńskich, których modele wykonane były w drzewie, co nasze przypuszczenie o dłucie snycerza, wykonywującego kamienne rzeźby strzelnieńskie, potwierdza wymownie.

Prostoty pełne pomysła tych tablic erekcyjnych świadczą, że robiła je epoka bardzo wczesna, zanim przyszły atrybuta Świętych i tarcze herbowe a ikonografia ustaloną już była. Gdyby nie miejsce honorowe, które Święci zajmują, i napis położony, nie domyślelibyśmy się, że w rzeźbie Piotra postacią główną jest św. **Anna**, a dziecią̨tkiem trzymanem Marya, w drugiej rzeźbie łatwiej dopatrzeć się **Chrystusa** dla księgi w ręku i błogosławieniu **prawicą** — tron jest tu prostą ławą. Nie mają bowiem święte te postacie żadnej oznaki ani **nimbusów**, tak jak i święte postacie na drzwiach **gnieźnieńskich** gdy mają je już tympanonowe rzeźby w Tumie i Wysocicach. Postać samego Zbawcy wyrosła pod wpływem miniatur i kości słoniowych bizantyńskich ze względu na rzut fałdów płaszcza i charakterystyczny gest ręki błogosławiącej, w którym palec mały spotyka się z wielkim palcem, dwa są wyprostowane. W postaci św. Anny pod wpływem epoki dziecię Marya przedstawia się omatulonem w powiciu, sama postać Świętej jest bez znaczenia ikonograficznego. Norbertanki występujące po lewej ręce głównych postaci jako otrzymujące fundacye, noszą strój zakonny, ale wedle obyczaju panującego w XII wieku, rękawy ich tunik są tu niezwykle długie, bo dochodzące do kolan. Fundatorowie z modelem kościoła w rękach przedstawiają się pokornie, klęcząc lub nachylając, są z odkrytemi głowami bez oznak rycerskich, nawet nie mają mieczy przy boku. Godność komesa nie wskazuje nawet napis w tablicy Piotrowej. Zwykłej późniejszym tablicom erekcyjnym tarczy herbowej lub godła pierwotnego niema ani śladu. Wszystko przy barbarzyństwie roboty prze-

mawia za odległością epoki, w której rzeźby dokonane były, epoki przed wprowadzeniem atrybutów dla Świetych, co we Francyi przypada na wiek dopiero XIII a godeł szlacheckich u nas w Polsce. Ale ważniejszym dowodem, że rzeźby przynależą co najmniej do połowy XII wieku to wspomniane długie rękawy u zakonnic, które występują jeszcze dobitniej w sukni św. Anny i tak charakterystycznie są oddane na rzeźbie.

W. Łuszczkiewicz.

(Dokończenie nastąpi).

CECH MALARSKI W POLSCE

PRZYCZYNEK DO HISTORYI SZTUKI

spisał

Leonard Lepszy.

(Ciąg dalszy).

Fig. 6.

IV.

Patron cechowy.

Wiadomą jest rzeczą, że najstarsze obrazy w dawnej Polsce wiążą się legendarnie z postacią św. Łukasza. Obrazy pochodzenia bizantyńskiego, jak Bogarodzicy na Jasnej Górze lub w Ostrej Bramie, uważa też tradycya za dzieło tego apostoła.

Również tradycyjna wieść o byłych cechach malarskich w Polsce powiada, że wszystkie chroniły się zawsze pod skrzydła opieki św. Łukasza, patrona malarstwa, tak na Wschodzie, jak i w krajach zachodnich.

Do nielicznych w tym względzie wyjątków za granicą należy n. p. miasto Kolonia, gdzie św. Eligiusz, opiekun rzemiosła złotniczego, pozostał patronem cechu malarzy. Wytłomaczenia tego zjawiska należałoby szukać w pierwotnym ustroju cechowym, kiedy jeszcze w epoce przejściowej obydwa rzemiosła należały do jednego bractwa kościelnego, a brać złotnicza dzierżyła stanowczą w niem przewagę. Wskutek właśnie potrzeby silnej spójni z malarzami i ze względu na kwitnącą nad brzegami Renu technikę emalierską łączą się tutaj razem obydwa rzemiosła. W tej wspólności zadań artystycznych należałoby także szukać objaśnienia dla częstego w średniowiecznej sztuce zjawiska, że z pośród złotników wyłaniały się niejednokrotnie potężne duchy twórcze w dziedzinie sztuk plastycznych i odwrotnie z rodzin malarskich i rzeźbiarskich wychodzili słynni mistrzowie złotniczy.

Nic też dziwnego, że taki cech złotników strasburgskich zapożycza swe godło od cechu malarskiego[42]), lub też w Warszawie obydwa zawody łączą się w cech jeden.

Legenda o św. Łukaszu, jako malarzu, zdaje się być przeniesioną ze Wschodu.

Św. Augustyn († 430 r.) zdaje się jeszcze nic nie wiedzieć o niej, skoro pisze: „neque novimus faciem virginis Mariae" (De Trinit. VIII, c. 2). Pierwszym, który czyni wzmiankę o tem, jest Teodor Anagnosta czyli lektor w VI wieku, opowiadając, że w Konstantynopolu znajdował się stary obraz Matki Boskiej, który Eudoxya w Jerozolimie nabyła i córce swej, cesarzowej Pulcheryi, żonie Teodozyusza II przesłała. Obraz ten według słów jego malował Łukasz Apostoł. W 1204 roku zabrał go doża wenecki Enrico Dandalo do Wenecyi i tu znany jest pod nazwą Odegitria lub Itria. Posiada on charakter malowidła bizantyńskiego, typu hieratycznego i przedstawia Najświętszą Pannę w 40 do 50 lat życia.

Zgodny sąd historyków sztuki co do starożytności obrazów przypisywanych świętemu Łukaszowi usuwa hipotezę jego autorstwa, bo obrazy wszystkie należą do epoki znacznie późniejszej.

Tylko co do jednego obrazu Matki Boskiej bywają jeszcze podnoszone głosy, przemawiające za autorstwem św. Łukasza, znajduje się on w kościele Maria Maggiore w Rzymie, oprawny w kosztowne ramy, kamieniami drogimi sadzone, zdobi wnętrze kaplicy zwanej Capella Paolina. Farby jego zwłaszcza na obliczu Najśw. Panny i dzieciątka zczerniały od starości. Obraz odznacza się w kompozycyi wdziękiem szlachetnej prostoty i godności, czem różni się od obrazów bizantyńskich. Znany już roku 585, w którym to czasie podczas zarazy niesiono go w uroczystej procesyi do kościoła św. Piotra; przetrwał do naszych czasów w całości, ale dowodów autentyczności nie posiadamy tak jak przy innych obrazach.

Domenico Manni pragnął błędnie legendę wytło-

maczyć pomieszaniem postaci św. Łukasza z osobą średniowiecznego zakonnika florenckiego imieniem il santo Luca; z większą może słusznością usiłuje znów Lanzi wyjaśnić jej powstanie zamianą św. Ewangelisty ze świętym eremitą greckim Łukaszem, bo wiemy skądinąd, że w słynnym rękopisie przepisów malarskich na górze Atos, który dla ikonografii chrześcijańskiej posiada niezrównaną ważność, a którego właśnie ta część zdaje się pochodzić z VIII wieku, powiada w rozdziale o świętych apostołach i ich atrybutach: „Łukasz Ewangielista młody, z głową kędzierzawą, brodą małą, maluje Matkę Boską".

Wizerunki Matki Najświętszej na najstarszych wzorach freskowych, jakich dostarczyło odkrycie katakomby św. Pryscylli, pochodzą według Rossiego, z połowy drugiego i trzeciego wieku, ale tak te, jak również na starochrześcijańskich skulpturach IV lub V-go wieku znają i przekazują prototyp obrazów naszych. W przedstawieniach tych istnieje zatem zadziwiająca ciągłość. Gdy do twierdzenia o artyzmie malarskim św. Łukasza braknie istotnej podstawy, to natomiast mistrzowskie pióro, jakiem kreśli przeidealną postać Królowej nieba, plastyczne obrazowanie jej życia z całą swą malowniczością treści, było niezaprzeczenie źródłem i wzorem dla fantazyi całych pokoleń artystów i z całą słusznością tedy można powiedzieć, że św. Łukasz malował uskrzydlonymi czcią i świętem natchnieniem słowy postać Bogarodzicy [13]).

Zachowała się w cechu krakowskim ustna wiadomość, że obraz św. Łukasza, jaki niegdyś był w posiadaniu cechu, był zupełnie podobny do tego, jaki znajduje się obecnie u wdowy po malarzu krakowskim Józefie Matrasiewiczu († 30/12 1884 roku w 45 roku życia), a którego podobiznę umieszczamy na wstępie rozdziału (fig. 6). Cech też po dziśdzień wypożycza go do wspólnych nabożeństw.

Obraz $67\frac{1}{2}$ *cm* wysoki i 54 *cm* szeroki, malowany jest na płótnie przez towarzysza malarskiego Boreckiego i według słów pani Matrasiewiczowej, która nam uprzejmie udzieliła o obrazie wiadomości, darowany został przez Boreckiego ojcu nieboszczyka I. Matrasiewicza.

Obraz jest kopią sporządzoną przed laty kilkudziesięciu i nic prawdopodobniejszego, jak, że Borecki malował obraz, według wzoru, który, jak z inwentarza na pewne wiemy, znajdował się w cechu. Przedstawia zaś św. Łukasza ewangelistę w kontemplacyi, gdy prawą rękę przyciska do serca, jakby dla powstrzymania przyspieszonego tętna, wywołanego wspomnieniem wielkich chwil z życia Zbawiciela i Jego Matki. Prawą rękę trzymającą pióro, oparł święty Apostoł o księgę ewangelii, wspartej na okrągłym stole, okrytym szkarłatnym suknem, oraz o głowę wołu, czyli o swoje godło apokaliptyczne. Postać świętego przyodzianą jest w ciemną suknię paskiem przepasaną, na ramiona narzucony płaszcz brunatny, a głowa okryta czerwoną jamułką, bramowaną suknem, jaką widzimy w ikonograficznych przedstawieniach od końca XV wieku, która bywa noszoną bardzo chętnie w czasach Zygmuntowskich, a wychodzi z użycia dopiero w wieku XVII.

Że myśl świętego zaprząta życie Bogarodzicy, uzmysławia nam wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej, która w pomroku ciemnego tła ukazuje się nad prawem ramieniem św. Łukasza.

Zapewne, że malowidło pod względem artystycznego wykonania mierne, bo czy fałszywa oś oczu, czy złe narysowanie ręki i licha faktura malarska z brakiem plastyki, pozostawiają wiele do życzenia, to jednak w całym obrazie chwyta nas za serce pewien rys swojskości.

W kompozycyi odbiega obraz od utartego przedstawienia św. Łukasza, przyjętego przez mistrzów średniowiecza i renesansu, którzy, jak jużeśmy o tem przy omówieniu pracowni malarskiej mówili, postać jego rysują przy sztaludze zajętego malowaniem. Nie będzie to zatem na obrazie naszym postać legendarna, ale ściśle pojęta w duchu Pisma św., a więc jest ona realniejszą od tamtych.

Zdaje nam się, że oryginał kopii naszej nie powstał wcześniej, jak w XVII wieku, nie bez tego przecież, by się nie oprzeć o daleko wcześniejszy prototyp. I tutaj nasuwa nam się hipoteza, może zbyt śmiała, lecz niemniej ponętna, że ów nieznany nam dzisiaj prototyp mógł wytworzyć się pod wpływem zdarzeń w roku 1430 i następnym. Wtedy właśnie cudowny obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, przypisywany św. Łukaszowi, uległ zniszczeniu rąk rozbójniczych, a król Władysław Jagiełło polecił go naprawić malarzom krakowskim i greckim, sprowadzonym z Rusi [14]).

Jest w naszym obrazie św. Łukasza, choć zatarte stylem i techniką, a przecież łatwo dostrzegalne jeszcze pod grubą warstwą wpływów kultury zachodniej tchnienie sztuki bizantyńskiej w powadze i majestatycznem przedstawieniu tematu.

Wiara ludu w autorstwo św. Łukasza była w dawnych wiekach głęboka i udzielała się ona łatwo artystom ówczesnym, tem więcej, że jako opiekunowi swej sztuki, odprawiają oni na cześć jego wspólne modły i śpiewają hymny. Jak twierdzi Thausing już

przed Van Eyckiem na setki liczono takich obrazów, których autorstwa św. Łukasza nikt wówczas nie podejrzywał[45]). Albert Dürer w podróży niderlandzkiej chętnie płaci dwa grosze (Stüber) za pozwolenie oglądnięcia w Brukseli obrazu pędzla św. Łukasza i notuje ten ważny szczegół dla pamięci własnej i potomności.

W świetle tego, cośmy teraz powiedzieli, rodzi się przypuszczenie, że prototyp naszego obrazu powstaje z chwilą doniosłą dla naszych krakowskich malarzy, gdy niezwykłe zdarzenie zaprząta ich umysły i pobożne serca, bo obraz malowany przez św. Łukasza dostaje się do ich rąk własnych i to właśnie w okresie, gdy równocześnie wzory bizantyńskie przywiezione przez ruskich malarzy oddziaływają na ich twórczą wyobraźnię. Zrozumieć łatwo, że cudowny obraz potężnie musiał podziałać na pobożne umysły i mógł wywrzeć wpływ dosadny na ducha i treść kompozycyi, jeźli dotyczyła św. patrona.

Nie znamy pierwotnych urządzeń cechu malarskiego krakowskiego w jego życiu religijnem, ale możemy w tym razie śmiało oprzeć się o postanowienia cechu w Pradze, jako jego wzoru, według którego, jakeśmy to już poprzednio mieli sposobność się przekonać, formował się ustrój cechu naszego. Statuta pragskie z roku 1348 powiadają niemal rzewnie, iż malarze i tarczownicy dlatego obrali św. Łukasza dla swego cechu za patrona i dlatego dzień jego czczą mszą św., ofiary w cechu składają i gorzeje przed jego ołtarzem błyszcząca od pozłoty i srebrzeń, pięknie malowana świeca woskowa, że on był pierwszym, który namalował obraz naszej św. Panienki. W roku 1413 postanawia cech dodatkowo, aby w dniu św. Łukasza stawił się na mszę św. każdy malarz, ze swą małżonką, pod karą pół funta wosku, zaś na nieszporze bodaj jedno z nich być musi.

W dniu tym t. j. 18 października, wieczerza z gęsią kończyła zwykle sezon robót letnich, który poczynał się od pierwszej środy postnej[46]).

Statut malarzy krakowskich z roku 1490 nie wspomina wprawdzie patrona, ale niewątpliwie był nim św. Łukasz, a znajdujemy tego potwierdzenie w przywileju króla Władysława IV, wydanym w Warszawie dnia 17 marca 1638 roku, w którym znajduje się postanowienie, że towarzysz przewędrowawszy dwie lecie, i za powrotem przerobiwszy rok u mistrza, ma sztuk żądać, wstępu dać talerów cztery i cztery świece postawniki do kościoła na stoczki. Robi więc sztuki i płaci do skrzynki talerów 20, które pieniądze połowicę na fest św. Łukasza Patryarchy naszego na wotywę, a połowicę na armatę basztową[47]).

Wreszcie w ustawie cechu malarskiego krakowskiego, nadanej przez radę miejską 22 października 1783 roku, znajduje się postanowienie, że wybór starszyzny winien się odbywać w dzień św. Łukasza Ewangelisty, po wotywie w kościele Najświętszej Maryi Panny[48]).

Cechy malarskie chronią się najczęściej z obrzędami religijnymi pod opiekę kościołów pod wezwaniem Najśw. Panny, tak się też rzecz miała w Krakowie, dopokąd uniwersytet nie przygarnął do siebie malarzy, a wraz z tym aktem nie przeniesiono nabożeństwa do kościoła uniwersyteckiego św. Anny.

Inne cechy malarskie w Polsce, zdaje się bez wyjątku łączyły się w czci św. Łukasza, wzorując się również w tym względzie na urządzeniach cechu krakowskiego[49]). *(C. d. n.).*

O Trojaku koronnym Zygmunta III-go bez roku.

Trojak Zygmunta III-go, którego tu opis i wierną odbitkę podaję, jest typu trojaków koronnych z roku 1618, z herbem Sas, Mikołaja Daniłowicza, uznanym za wyrób mennicy krakowskiej. Walewski Tabl. XV, typ XCVII, Zag. 286? Bandtke 278.

Różnica jednak jest taka, że trojak, który opisuję, w miejscach, gdzie przypada rozłożony rok bicia monety, ma pola gładkie i puste.

Hr. Czapski w wydanych czterech tomach katalogu swego zbioru, nie podaje tej odmiany trojaka bez roku. W skorowidzu monet polskich Karola Beyera, pomieszczony jest pod numerem 333, Beyer dodaje jednak, że na stronie odwrotnej tego trojaka, pod pogonią pomieszczona jest jedynka[1]), podczas gdy sztuka, którą posiadam, ma zupełnie gładkie pola.

Trojak, podany przez K. Beyera, był ongi w zbiorze Zelta i pomieszczony jest w katalogu przez tegoż numizmatyka wydanym, str. 29, nr. 678.

Dwie takie sztuki miałem sposobność porównywać, jedynka jest zupełnie wyraźna i pomieszczona jest pomiędzy herbem Wazów a przednimi nogami pogoni.

Trojak, tu opisany, należy do najrzadszych trojaków bez roku, nadać mu więc wypada niemniej szóstý stopień rzadkości R^6^.

Sztuka, którą posiadam, jest dobrze zachowana bez

[1]) Pomieszczoną przy pogoni jedynkę uznają, niektórzy numizmatycy za głoskę I, dodając, że jest wyrobem mennicy olkuskiej.

zarzutu co do próby srebra lub prawidłowości bicia, znać na niej jednak zużycie metalu z powodu obiegu monetki, głównie w miejscu, gdzie przypada pogoń i część pierwszego wiersza napisu strony odwrotnej.

W miejscu tym trojak jest zgięty, a więc część wypukła łatwiej uległa takiemu starciu metalu. Pole jednak jest widoczne i puste.

Nabyłem go wraz z innemi monetami drobnemi tegoż króla, na Podolu w mieście Chmielniku, gdzie był znaleziony z masą innych trojaków pospolitych, przeważnie 1618—1624 roku, przy rozbieraniu murów budynku poklasztornego.

Dla dopełnienia podaję rozwinięty napis strony głównej i odwrotnej.

Av. = SIG·III·DG·REX·POL·MDL·

Rv. = ·III· GROS·ARGE TRIP·REGN | POL . ONI |

Po stronie głównej popiersie króla w koronie płaskiej ozdobnej, przedzielającej napis otokowy.

Pismo strony odwrotnej w trzech wierszach, u spodu herb Sas rozdziela ostatni wiersz na dwie połowy. Próba srebra takaż sama jak w trojakach z roku 1820.

Nie jest to więc okaz trojaka z przypadkowo niedobitym rokiem, lecz trojak, do którego użyty stępel strony odwrotnej nie miał zupełnie pomieszczonego roku bicia monety. Mnie się zdaje, że jest to trojak odbity stęplem niewykończonym.

W trojakach z roku 1595/97 bywają trojaki bez roku, co łatwo wytłomaczyć sobie brakiem miejsca zużytego poprzednio na pomieszczenie różnych znaków mennicznych, herbów podskarbiego i mincmajstrów przy stosunkowo znacznej liczbie słów, na małej powierzchni monety. Umieszczano więc rok, gdzie popadło.

W tym jednak typie, tak jednakowym przez cały czas bicia trojaków od roku 1618 do 1624 może to być zapomnieniem wybicia roku, lub też celem ukrycia nadużycia wybijania monety, po czasie urzędowego zamknięcia mennicy. Wiadome nam są wypadki bicia monety z tymże samym rokiem przez pewien szereg lat, jak to miało miejsce w mennicy warszawskiej. Bo jakiżby był cel puszczania w obieg monety bez roku, gdy na wszelkich innych rok bicia pomieszczono.

Mówiąc o trojakach Typu XCVII, Zag. 286, które ogólnie przyznano mennicy krakowskiej, a jak niektórzy utrzymują olkuskiej, nie od rzeczy będzie, jeżeli wspomnę o pięknym trojaku z roku 1614, który posiada hr. E. Czapski w swym zbiorze, a który pomieszczony jest w czwartym tomie katalogu, str. 342 pod nrem 9596. O ile mi wiadomo, pochodzi on od Pana Wł. Bartynowskiego.

Trojak to bardzo podobny wyrobem do trojaków typu z roku 1618, głównie str. główna trojaka modelowana zdaje się przez tego samego wykonawcę stępli co trojaki typu XCVII, lecz daleko staranniej jak te ostatnie.

Jest to próba menniczna, jedyna, przypadkowo może puszczona w obieg.

Str. gł. = SIGIS·III:D·G:REX·POL·MDL·

Str. odwr. = ·III· , GROS:ARGE. TRIP·REGN | POLONI | ꭗ TKA ꭗ |

Popiersie strony głównej przedziela koroną napis otokowy.

Strona odwrotna również podobnie wykonana, rok tak samo rozłożony jak w trojakach typu z roku 1618, tylko w miejsce herbu Sas, Mikołaja Daniłowicza, o którym wiemy, że zaczął urzędować dopiero od roku 1616, pomieszczone są początkowe litery imienia i nazwiska Tomasza Altenberga v. Altenperger, a jak chcą niektórzy Altenpergera, mincmajstra mennicy krakowskiej, oraz Krakowa, jako miejsca bicia tej monety TKA.

Ks. kanonik Polkowski z kronik miasta Krakowa zaczerpnął sporo wiadomości co do ruchu i czynności mennicy krakowskiej, a które przytacza hr. Walewski w dziele swym o Trojakach koronnych Zygmunta III-go. Są to ważne dowody czynności mennicy krakowskiej. Mowa tam właśnie o tym Tomaszu Altenbergu v. Altenpergerze, przełożonym mennicy króla Jegomości.

Nazwisko to podają kroniki różnie, lecz przeważnie Altenpergier, co nas nie zadziwia, bo i w ważnych aktach często nazwiska spotykamy różnie podawane i poprzekręcane.

Ten Altenpergier wcześniej na lat dwa zajmował urząd mincmajstra, przed objęciem urzędu podskarbiego M. Daniłowicza, i przygotowywał stęple i próby trojaków, które jednak w tym stanie nie użyto do

bicia znaczniejszej ilości sztuk trojaków, ale w roku 1618 wybijano trojaki podobnego stępla z pomieszczeniem herbu Sas Mikołaja Daniłowicza jako podskarbiego.

Trojak ten z roku 1614, daje nam dowód pewnych czynności mennicy krakowskiej i w części wypełnia lukę brakujących dat trojaków od roku 1610 do 1618, czego również dowodzą częste wzmianki w aktach miejskich o Altenbergu jako mincmajstrze. Altenberg stale od roku 1614 do 1624 urzędował i pracował w mennicy krakowskiej. Bardzo słabe są dowody, aby trojaki Typu LXXXIX i XC, Tablica XV, które przytacza hr. Walewski, można zaliczyć do wyrobu mennicy krakowskiej. Rysunkiem i wyrobem różnią się te trojaki bardzo znacznie od typu tu opisanego. Od roku 1600 mamy jednak pewne już dowody czynności mennicy krakowskiej, a nawet mógł tam pracować ten sam wykonawca stępli, który pracował poprzednio w mennicy malborskiej i dalej też był czynny pod Altenpergierem aż do roku 1624.

Mamy więc szereg lat od roku 1600 do 1609, jako wyrób mennicy krakowskiej, brak jeszcze lat 1610, 11, 12, 13, 15, 16, 17. Może jednak dalsze odkrycia przyniosą nam więcej okazów z datami lat brakujących, coby było dowodem, że mennica krakowska stale od roku 1600 do 1624 trojaki wybijała.

Goławczyno 10 maja 1895.

Tadeusz Pochwalski.

ZNAKI PIECZĘTNE NA OŁOWIU
(PLOMBY)
ZNAJDYWANE W BUGU POD DROHICZYNEM[1])

STUDYUM SFRAGISTYCZNE.

Przez K. Bołsunowskiego.

Przy dalszem badaniu znaków na plombach mojej kolekcyi, dała się wykryć znaczna analogia, poniekąd nawet kompletne podobieństwo, niektórych rysunków na nich do emblematów na herbach szlachty polskiej; a dzięki dokładności heraldycznych tablic przy dziełach F. A. Vossberg'a[2]) i Hugo Saurma[3]) o herbach miast polskich, można było stwierdzić na niektórych plombach obecność herbów analogicznych z herbami miast W. Księztwa Poznańskiego, a także kilku miast Śląska.

Okoliczność ta pozwala nam przypuszczać w całej kategoryi tych plomb pamiątki sfragistyczne polskie średniowieczne: plomby-pieczęcie rodów szlachty polskiej, plomby-pieczęcie miast W. Ks. Poznańskiego i miast Śląska; udowodnienie czego będzie stanowić treść niniejszego opracowania.

Całą kategoryą tych plomb pieczęci w celu dogodniejszego obejrzenia podzieliliśmy na trzy grupy:

a) Znaki pieczętne rodów szlachty polskiej.

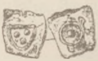
b) Znaki pieczętne miast W. Ks. Poznańskiego.

c) Znaki pieczętne miast Śląska; zachowujemy przy tem porządek alfabetyczny, stosownie do systemu dzieł, na które się powoływamy.

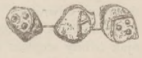
A) Serya plomb-pieczęci z heraldycznymi emblematami szlachty polskiej, jakoteż z prototypami i waryantami takowych.

Herb Allemani ma trzy kule w polu na tarczy (K. Niesiecki tom II, str. 20), plomby z analogicznemi tarczami o trzech punktach dość są pospolite; widzimy je pod Nrami 106, 107' 380, s. o. A(llemani) i inne. Ponieważ punkta na plombach mogą być prostą formą gwiazdek, przeto i herb Karp', mający na tarczy trzy gwiazdy (K. Niesiecki, tom V, str. 44), mógł być wyobrażany w ten sam sposób Nr 380 (Allemani). Na s. o. przytoczonych plomb zawsze znak ·

Nr 106.

Nr 107a i Nr 380.

Herb Borejko ma na tarczy krzyż równoramienny z załamanymi końcami, za prototyp którego można uważać swastikę (K. Niesiecki. tom II, str. 242) plomby z tymi znakami są bardzo liczne, n. p. Nra 731, 732, 733, 734, 735 i wiele innych; na s. o. najpospoliciej bywa krążek z punktów lub h z litery н ⊥ ⊥

Nr 731.

Nr 733.

Herb Cielątkowo składa się z półtora księżyca, a te mają na końcach gwiazdki, (K. Niesiecki, tom III, str. 114). Widzimy na plombach analogiczne emblematy: po 2, 3, a nawet po 4 księżyce, ale bez gwiazdek. Waryanty te herbu Cielątkowo wypada uwa-

[1]) Drohiczyn, miasto w gubernii grodzieńskiej. „Wiadomości Numizm.-archeol." rocznik III, Nr 7, str. 146, 1892.

[2]) F. A. Vossberg, Wappenbuch der Städte der Grossherzogthum Posen, Berlin 1866.

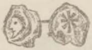
[3]) Hugo Saurma, Wappenbuch der schlesischen Städte und Städel. Berlin 1870.

żać za prototypy tegoż i innych herbów z epoki przejściowej od rodowych znaków. Nra 90, 91, 93, 368, 917; na Nrze 714 widzimy 4 księżyce. Gwiazdki, prawdopodobnie, że były dodane później przy heraldycznem ukształceniu się herbu; oddzielnie jednak widzimy je na wielu plombach Nra 117, 201 i innych.

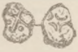
Nr 93.

Nr 201.

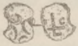
Nr 91.

Nr 368.

Nr 714.

Nr 917.

Herb Czarliński ma w polu szarą sówkę, siedzącą na gałęzi, z głową zwróconą w prawą stronę, (K. Niesiecki, tom III, str. 184). W całej kolekcyi dwa tylko egzemplarze znalazły się z tym herbem, ale dobrze zachowane i tak dokładnie wykonane, że nie może być najmniejszej wątpliwości co do znaczenia tego znaku[1].

Herb Chrynicki ma na tarczy krzyż równoramienny (K. Niesiecki, tom III, str. 91); analogicznej formy krzyże widzimy na tarczach lub bez takowych na plombach Nrów 15, 149, 384, 386, 389 i innych.

Nr 149, 384, 386, 388, etc.

Herb Chalecki jak zwyczajny Abdank ze strzałą: (K. Niesiecki, tom III, str. 12). W liczbie niewydanych są w kolekcyi dwie plomby z tymi herbami. Na s. o. znak analogiczny.

Nr 955.

Herb Dederkały, przypominający literę Y (K. Niesiecki, tom III, str. 333), znak ten niewątpliwy mamy na plombach Nrów 379, 603 i na niewydanej.

Nr 379.

Herb Głowa Trupia, (K. Niesiecki, tom IV, str. 149). Gruby umyślnie rysunek twarzy ludzkiej, jak go widzimy na plombach Nru 124, 125, 126 do 130, 891 i inne analogiczne mogą być uważane tylko za niedokładnie wykonany ten herb, lub prototyp tegoż.

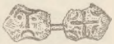
Nr 124.

Nr 767.

Nr 891.

Herb Gołocki ma na tarczy dwa miecze skrzyżowane (K. Niesiecki, tom IV, str. 174), analogiczny emblemat na plombie Nr 162, może też być rodowym znakiem z dwóch krzyżów złożonym, równie jakoteż i herbem m. Kostrzyna, regencyi poznańskiej (Vossberg Nr 49).

Nr 162.

Herb Jełowicki powstał z litery П cyrylowskiego alfabetu i krzyża, (K. Niesiecki, tom IV, str. 486); na znacznej ilości plomb widzimy ten herb, przeważnie zaś prototypy jego i waryanty analogicznych rodowych znaków, Nra 151 a, 641, 642, 649, 652, 766 i wiele innych.

Nr 766.

Nr 641.

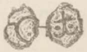

Nr 642.

Herb Jerucha ma kotwicę z krzyżem (K. Niesiecki, tom IV, str. 514), znajduje się tylko na jednej plombie Nr 526; dwa punkty przy krzyżu wskazują, że jest to waryant prototypu, bo w samym herbie niema żadnych dodatków. S. o. półtora księżyca.

Nr 526.

Herb Jasieniecki ma na tarczy literę T z rozdwojonym końcem, (K. Niesiecki, tom IV, str. 525). Widzimy ten herb na s. g. plomby Nr 325, a na s. o. literę T, prawdopodobnie inicyał właściciela pieczęci.

Nr 325.

Herb Kirkor ma na tarczy figurę uformowaną ze sławiańskiego П z dodaną u góry T, (K. Niesiecki,

[1]) Oba nie wydane jeszcze i rysunek ich tylko za pomocą fotografii może być oddany.

tom V, str. 94); analogiczne emblemata lub ich prototypy widzimy na wielu plombach: Nra 336, 633, 697, 354, 362 i innych.

Nr 354.

Nr 633.

Nr 697.

Herb Kownia ma trzy miecze zwrócone ostrzami do dołu (K. Niesiecki, tom V, str. 340); analogiczne znaki widzimy na plombach Nru 410, 460 i innych, ale z powodu złego zachowania tych egzemplarzy, za pewność tego wniosku nie ręczymy.

Nr 410.

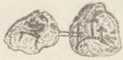

Herb Kozieł 2-gi ma na tarczy półksiężyc rogami do dołu zwrócony, a w nim trzy strzały utkwione (K. Niesiecki, tom V, str. 341). Analogiczny rysunek tego emblematu widzimy na plombie Nr 883 niedokładny, dopiero przy badaniu drugiego egzemplarza dał się określić.

Nr 883.

Nr 880.

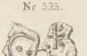

Herb Leliwa, księżyc i gwiazda (K. Niesiecki, tom VI, str. 39). Analogiczne znaki spotykamy dość często na plombach, lecz zwykle takowe zamiast gwiazd, zapewne z powodów technicznych, mają tylko punkty: Nra 439, 440, 447; czasami z dwoma punktami, Nra 534 i 535; na plombie Nru 148 widzimy ten herb dokładny z pięciu punktami pod księżycem. Muszą to być rodowe znaki analogiczne z prototypem herbu Leliwa.

Nr 439.

Nr 535.

Nr 148.

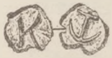
Herb Massalski ma na tarczy literę M z krzyżem u góry (K. Niesiecki, tom VI, str. 350); herb ten widzimy wyraźnie na plombie Nru 219, a na odwrotnej stronie literę Д, inicyał właściciela pieczęci. Na s. g. Nru 461 widzimy samą literę M a na s. o. rękę, symbol władzy.

Nr 219.

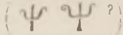

Herb Nowina ma na tarczy ucho od kotła(?) i miecz (K. Niesiecki, tom VI, str. 581); analogiczne choć niedokładne znaki widzimy na plombach Nru 442, 443 i inne.

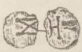
Nr 443.

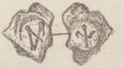
Herb Olszewski ma na tarczy dwa baki złączone krzyżem (K. Niesiecki, tom VI, str. 99). Analogiczne znaki widzimy na plombach Nrów: 462, 463 i inne; na s. o. prototyp nieznanego herbu. Nr 940 ma ten herb w zmienionej formie(?)

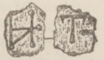
Nr 926.

Nr 462.

Nr 940.

Herb Ostoja ma na tarczy pośród dwóch księżyców miecz, ostrzem zwrócony do dołu, (K. Niesiecki, tom VII, str. 170). Analogiczne emblemata widzimy na plombach Nru 762, 763, 764 i 765, chociaż tu miecz podobny raczej do krzyża i u dołu ma okrągły koniec, co zresztą można uważać za niedokładny rysunek miecza w pochwie.

Nr 762.

Nr 763.

Nr 764.

Herb Paparona lub Budzisz, gęś, (K. Niesiecki, tom VII, str. 245); taką gęś widzimy śród seryi ptaków na tablicy V pod Nrem 180, ale z dwoma punktami; analogiczna niewydana plomba utwierdza nas w tem przekonaniu, że to jest mianowicie herb Budzisz.

Nr 180.

Herb Paprzyca lub herb Kaszuba (K. Niesiecki, tom VII, str. 248); zupełnie analogiczne znaki, koła z punktem po środku widzimy na wielu plombach naszej kolekcyi: Nr 747, 749, 755 i innych.

Nr 747.

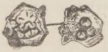

Nr 752.

Herb Poraj, róża o pięciu listkach (K. Niesiecki, tom VII, str. 389); herb ten widzimy na plombie Nru 167; na odwrotnej stronie również kwiat emblematyczny.

Nr 167.

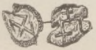
Herb Przegonia, bardzo podobny do herbu Ostoja (K. Niesiecki, tom VII, str. 537), przeto z wszelkim prawdopodobieństwem mogą być zaliczone do tego herbu emblemata znajdujące się na plombach Nru 762, 763, 764 i 855 wskazane wyżej przy opisie tego herbu.

Nr 855.

Herb Radoszyński uformowany ze sławiańskiej litery П i krzyża, (K. Niesiecki, tom VIII, str. 26) ma bardzo licznych przedstawicieli na drohiczyńskich plombach; niektóre z tych znaków mają przekreślone raz jeden lub dwa razy prawą, to znowu lewą stronę; niewątpliwie rodowe znaki są prototypami tego i analogicznych herbów. Patrz Nra 333, 345, 349, 350 i wiele innych.

Nr 345.

Nr 349.

Herb Radwan ma na tarczy sławiańską literę Ш z krzyżem (K. Niesiecki, tom VIII, str. 27). Z herbem tym posiadamy jedną tylko plombę Nr 888; na s. o. krzyż w perełkowym obwodzie. Znak ten jako rodowy znany i na wyrobach ceramiki sławiańskiej[1]).

Nr 888.

Herb Ratuld ma pół pierścienia a nad nim krzyż (K. Niesiecki, tom VIII, str. 96); analogiczne znaki widzimy na plombach Nru 467, 468 i innych.

[1]) W kolekcyi P. Chwojko jest dno od garnka ze znakiem analogicznym do herbu Radwan, wykopane w Kijowie w roku 1893 w czasie robót kanalizacyjnych.

Nr 467.

Nr 468.

Herb Rola ma na tarczy różę śród trzech kroji (K. Niesiecki, tom VIII, str. 133). Znaki analogiczne widzimy na plombach Nrów 131, 132, 133, 134, 135, 136, 480, 481, 489 i innych.

Nr 134.

Nr 135.

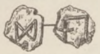

Herb Sieniuta, chorągiew cerkiewna z krzyżem (K. Niesiecki, tom VIII, str. 361). Dwa analogiczne znaki widzimy na plombach: mianowicie na Nrze 372 i 957; na s. o. pierwszej jest herb Oszczewski (K. Niesiecki, tom VIII, str. 208) ale bez krzyżyka; druga ma na obu stronach herb Sieniuta i po dwie litery sławiańskie П(счать) С(сннюты). Można z pewnością wnosić, że plomba, pieczęć Nr 957 jest prototypem herbu Sieniuta[2]).

Herb Oszczewski i Sieniuta.

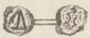
Nr 372.

Nr 246.

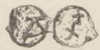

Herb Skoryna Nr 826.

Herb Sreniawa ma na tarczy tę rzekę z krzyżem (K. Niesiecki, tom VIII, str. 469); analogiczne znaki widzimy na kilku plombach, a szczególnie na Nrze 588, jest niewątpliwie typem tego herbu.

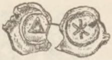
Nr 588.

Herb Strzemie (K. Niesiecki, tom VIII, str. 550), widzimy znaki bardzo zbliżone do tego herbu na plombach Nru 17, 69, 216, 580, 581 i na innych, czego niepodobna objaśnić wypadkowem podobieństwem.

[2]) Печать Сенюты, t. j. pieczęć Sieniuty, typ ten widzimy i na monetach litewskich przypisywanych Olgierdowi.

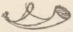
Nr 580. Nr 216.

Herb Suche-komnaty ma w polu tarczy trąbkę myśliwską z krzyżem, (K. Niesiecki, tom VIII, str. 550), tylko na jednej plombie Nr 849 widzimy taki znak, ale bez krzyża; jednocześnie można go uważać za herb miasta Klecka, ale brak korony (Vossberg, tabl. V, Nr 45). Przypuszczenie to zdaje się potwierdzać litera K znajdująca się na s. o. pomienionej plomby Nru 849.

Nr 849. Nr 849.

K(lecko).

Herb Święczyc ma na tarczy krzyż patryarchalny (K. Niesiecki, tom VIII, str. 576); krzyże takie widzimy na plombach Nru 365 i 784.

Nr 635.

Herb Świerczek powstał z litery N, (K. Niesiecki, tom VIII, str. 577), analogiczny znak widzimy na plombie Nru 251

Nr 251.

Herb Szaszkiewicz ma na tarczy literę M z krzyżem u góry (K. Niesiecki, tom VIII, str. 604); widzimy ten znak na plombie Nr 219, a na odwrotnej Л — inicyał właściciela pieczęci.

Herb Tarnowa ma na tarczy równoramienny krzyż, a przy nim księżyc, (K. Niesiecki, tom IX, str. 25); znak taki widzimy na niewydanej plombie. Księżyce po 3 lub 4 nawet widzimy przy krzyżach na plombach Nru 771, 772, 773 i 774; na tej ostatniej jeden tylko księżyc przy krzyżu, przeto można emblemat ten uważać za prototyp herbu Tarnowa, a poprzednie za waryanty analogicznego mu rodowego znaku.

Nr 772. Nr 773.

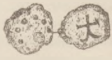
Herb Troska ma na tarczy strzałę ostrzem do góry zwróconą (K. Niesiecki, tom IX, str. 121); widzimy strzałę analogicznej formy na plombach Nru 113, 116 i innych.

Nr 113.

Herb Waśkowicz ma na tarczy krzyż rozdarty (K. Niesiecki, tom IX, str. 246); znaki takie widzimy na plombach Nru 459, 743 i na kilku niewydanych jeszcze.

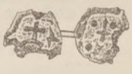
Nr 743.

Herb Zenowicz ma na tarczy pól pierścienia z krzyżem z góry, (K. Niesiecki, tom X, str. 170); podobne znaki widzimy na plombach Nru 369, 823 i innych.

Nr 369. Nr 823.

Niektóre znaki na przytoczonych numerach plomb nie są dość wyraźne lub nie całkowite, co jednak nie zmniejsza pewności określenia dokonanego na ścisłem porównaniu tych znaków z analogicznymi znakami, znajdującymi się na plombach naszej kolekcyi jeszcze nie wydanymi.

Wyżej opisane plomby, opatrzone znakami heraldycznymi lub prototypami ich, dające się określić za pomocą herbarza K. Niesieckiego,[1]) a także plomby ze znakami analogicznych kształtów, prawdopodobne waryanty tychże prototypów z okresu przechodowego, uważamy za znaki pieczętne szlacheckich rodów z Wielkopolski, Małopolski, Litwy i Rusi. Obecność znaków pieczętnych z Rusi dowodzą poniekąd herby Jełowicki, Massalski, Radoszyński, Radwan, Sieniuta i inne, z inicyałami alfabetu cyryllowskiego, powstałe niewątpliwie na Rusi w epoce poprzedzającej okres ustalenia naszej heraldyki.

Plomby te były użyte przez członków tych rodów szlacheckich w celu odznaczenia przedmiotów swej własności i obrony ich od obowiązujących po-

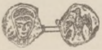
[1]) Herbarz polski K. Niesieckiego, wydanie Bobrowicza, w Lipsku 1839–1845.

wszechnie ceł i myt, pobieranych na głównych drogach wiodących do różnych miast Podlasia, jako też w tych miastach i w samym Drohiczynie, gdzie te plomby-pieczęcie, jako już niepotrzebne, były odrzucane. Czas ich powstania określamy od XV do XVII wieku.

B) Pieczęcie miast W. Ks. Poznańskiego.

Herb miasta Poznania, jest brama z wieżą, po bokach której widzimy śś. apostołów Piotra i Pawła, u dołu dwa klucze skrzyżowane, a u góry, na małej osobnej tarczy, orzełek z opuszczonymi skrzydłami, z głową zwróconą w prawo — herb województwa poznańskiego[1]).

Nr 781.

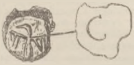

Nr 783.

Orły podobnego kształtu widzimy na plombach Nru 781, 782, 783.

Herb miasta Kościan (Costen v. Costeneum) orzeł z rozpostartymi skrzydłami, siedzący na wieży zamkowej, ma na piersiach literę C(osteneum);[2]) herb ten nadany jest miastu Kościan w roku 1472 przez króla Kazimierza Jagiellończyka szczególnie w celu oznaczania nim znamienitych współczesnych sukien kościańskich[3]), aby je zabezpieczyć na targach miast handlowych przed fałszowanemi na ich sposób suknami[4]). W dyplomie tym, którego dosłowny odpis posiadamy z uprzejmości ś. p. Ant. Ryszarda, jest wyraźnie powiedzianem, że tkacze *miasta Kościan mają prawo bicia plomb z tym herbem swego miasta dla opatrzenia nimi swoich sukiennych wyrobów*[5]).

W liczbie drohiczyńskich plomb naszej kollekcyi jest jedna niewydana, mająca na s. g. analogicznego orła, a na s. o. litera C, którą można uważać za znak pieczętny miasta Kościan, użyty przez jego tkaczów do sukna; plomba ta jako pieczęć mogła być powieszoną także przy dokumencie.

Herb miasta Janowice w regencyi bydgoskiej jest Themida z mieczem w prawej, a wagą w lewej ręce (Vossberg, Nr 37), widzimy na plombach samą wagę, Nr 967.

Nr 967.

Herb miasta Kempna (Kempen), w regencyi poznańskiej ma za herb białego łabędzia na pieczęci z r. 1661, (Vossberg, Nr 42); wśród seryi plomb z ptakami na tabl. V, pod Nrem 178, widzimy też łabędzia, a przy nim dwa punkty; s. o. głowa koguta (symbol czujności).

Nr 178.

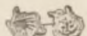
Herb miasta Kłecka, w regencyi bydgoskiej, ma trąbkę myśliwską pod koroną, (Vossberg, Nr 45); analogiczny rysunek widzimy na plombie Nr 849 (bez korony), a na s. o. litera K(lecko[1]).

Herb miasta Kostrzyna, w regencyi poznańskiej, ma na pieczęci z roku 1680 dwa miecze skrzyżowane, a po bokach dwa półksiężyce i dwie gwiazdy (Vossberg, Nr 49).

Na plombie Nr 162 widzimy analogiczny rysunek tego herbu, ale bez gwiazd i księżyca, które prawdopodobnie z powodów technicznych nie mogły być wykonane na tak małej przestrzeni plomby; s. o. ma litery: D(ominium) C(ostrense)?

Herb Labiszyna, w regencyi bydgoskiej, ma na starej pieczęci rękę prawą, dłonią do góry obróconą, (F. Vossberg) Nr 58; zupełnie podobnie wyobrażoną prawą rękę widzimy na plombach Nru 197, 936 i innych.

Nr 936.

Herb miasta Margolina, w regencyi bydgoskiej, jest litera M na tarczy, a za nią orzeł, (F. Vossberg, Nr 63); są pieczęcie tego miasta z samą literą M. Na wielu plombach widzimy tę literę Nra 263, 262, 461, 465, 466 i niektóre niewydane; pomiędzy niemi mogą też być i pieczęcie miasta Margolina.

Nr 461.

Nr 466.

[1]) Baliński, Starożytna Polska 1885 roku, str. 37.

[2]) Vossberg, Nr 48.

[3]) Raczyński, Wsp. W. P. t. I, str. 236.

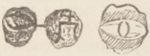
[4]) Baliński, Star. Pol. str. 62.

[5]) Kodeks dyplom. wielkop. wyd. Edw. Raczyńskiego 1840 r., str. 186—188.

[1]) Patrz herb Gołocki.

Herb miasta Mielżyna na jednej z późniejszych swych pieczęci ma w promieniach Opatrzność, (Vossberg, Nr 66); analogiczny rysunek widzimy na plombie Nr 806, na s. o. jest znak bardzo pospolity ⊓, przeto plomby z tymi znakami mogą również pochodzić z tego miasta.

Nr 806.

Herb miasta Mixstadta, w regencyi poznańskiej, ma białą lilię w amarantowem polu, (F. Vossberg, 71). Na tablicy XX pod literą *i)* widzimy herb przypominający herb Gozdawę, który jednak wypada uznać za herb miasta Mixstadtu.

Herb miasta Ostrzeszowa (Schildiberg), w regencyi Poznańskiej, ma na pieczęci z roku 1642 głowę orła białego ukoronowaną, (F. Vossberg, 108); o tem mieście są historyczne wzmianki już z roku 1386. Widzimy plombę z rysunkiem niewątpliwie głowy orlej ukoronowanej na Nrze 176, której niepodobna nie uznać za herb tego miasta; s. o. ma też głowę orlą ale bez korony.

Nr 176.

Nr 834.

(Dokończenie nastąpi).

SPRAWOZDANIA.

Časopis Společnosti Přátel starožitnosti českych v Praze. Ročník III. Číslo 3. Listopad 1895.

Zarówno jak poprzednie zeszyty, ten także obfituje w prace najróżnorodniejszej treści. My jednak zwrócimy tylko uwagę na te, które dla nas żywszy budzą interes. Na czele zeszytu znajdujemy dokończenie artykułu p. Dra Bogumiła Matějki p. t. „Główne ołtarze dziekańskiego kościoła w Lunach". Ołtarze te są pierwszorzędnej wartości i niewiele w Czechach im dorównywa. Autor na podstawie archiwalnych źródeł przedstawia czas i przebieg pracy w ich wykonaniu. Pracowali nad nimi od r. 1700 do 1708 rzeźbiarze Hieronimo Kohll, Frantz Preiss, przy współudziale stolarza Marka Nonnenmachera oraz malarza Krystyana Dittmana, który jednak w ciągu pracy umiera i zastępuje go Schummer, także malarz. Z załączonej reprodukcyi, według fotografii wykonanej, można się przekonać, że autor nie przesadza: ołtarze rzeczywiście są ogromne, wspaniałe i pełne tego przepychu, którym barok się odznacza. Mimowoli po przeczytaniu pracy p. Matějki nasuwa się pytanie, kiedy my zabierzemy się do opracowania naszych zabytków barokowych?

Dla dziejów sfragistyki średniowiecznej wielce pożyteczną jest praca p. Wojciecha Krala z Dobrej Wody: „O średniowiecznych pieczęciach", której dalszy ciąg pojawił się w tym numerze. Opatrzona licznemi reprodukcyami, daje nam wyobrażenie o czeskiej sfragistyce wieków średnich, z którą przy polskiej liczyć się należy. Poprzestajemy tylko na wzmiance: po wyjściu całego artykułu obszerniej zdamy z niego sprawę.

Również po skończeniu zaczętej dopiero pracy „O starożytnym srebrnym obrazie ze słowiańskim napisem", będziemy mogli ją omówić.

W dalszym ciągu, jako dodatek zamieszczono znaki rodów i miast czeskich zebrane i opisane przez wspomnianego już Wojciecha Krala z Dobrej Wody. Na publikacyą tę zwracamy uwagę. Wiele bowiem godeł znajdujemy tych samych, których używano w Polsce, o czem również szerzej po wydrukowaniu całej publikacyi p. Krála.

Różnorodność artykułów i znaczna ich ilość w zeszycie zaledwie trójarkuszowym jest przyczyną, że artykuły pojawiają się w małych ustępach, co rozrywa ich lekturę, rozkładając ją na długi czas, zwłaszcza że pismo wychodzi tylko trzy do czterech razy na rok. *F. Kopera.*

Sprawozdania z posiedzeń Komisyi historyi sztuki Akademii Umiejętności w Krakowie, odbytych pod przewodnictwem prof. Maryana Sokołowskiego.

Dnia 31 października 1895 roku. Przewodniczący poświęcił naprzód gorące wspomnienie pamięci członka Komisyi ks. prof. Eustachego Skrochowskiego. Następnie prof. Wł. Łuszczkiewicz złożył sprawozdanie o kollegiacie w Opatowie i przedłożył szereg opracowanych własnoręcznie tablic, rysunków architektonicznych i szczegółów tej romańskiej budowy wedle pomiarów i badań, robionych na miejscu. Wedle referenta była to pierwotnie romańska bazylika o planie krzyżowym, o cechach właściwych kollegiatom i katedrom XII wieku, o krótkiem prezbiteryum z absydami w transsepcie, o pułapie drewnianym z belek, z dwiema wieżami od frontu, z których południowa z romańskiemi prześwitami w trzech piętrach, północna zaś bezstylowa (w górnej swej części z początku XVI w.), z portalem romańskim w fragmentach zachowanym; aparat form prezbiteryum przypomina tum w Łęczycy, a kościół cały ma również analogie z katedrą w Płocku. Po pożarze w roku 1509 dodane zostały na zewnątrz do frontonów prezbiteryum szczyty zazębione, a motywa gotycyzmu wiążą się w nich z profilami wczesno renesansowymi. Kościół ma i przybudowy późniejsze, północną Szydłowieckiego i południową z XV stulecia, w której znalazł się pod tynkiem wielki obraz ścienny „Ukrzyżowanie Chrystusa". W końcu dodaje referent kilka szczegółów o słynnym bronzowym nagrobku Szydłowieckiego w kollegiacie, do którego płaskorzeźbiona scena z ucztą wprawiona została dopiero około roku 1536 w miejscu pierwotnego napisu powiązanego wtedy niestosownie z grobowcem jego córki. Następnie prof. Łuszczkiewicz złożył relacyą ze zbadania katedry w Kielcach, w której z dawnej kollegiaty Gedeonowskiej nic nie pozostało.

Z kolei p. Zygmunt Hendel podał dalsze wiadomości o świeżo odsłoniętych częściach romańskich klasztoru i kościoła OO. Dominikanów w Krakowie. Nawiązując do poprzedniego swego sprawozdania o znalezionych pod tynkami romańskich częściach ścian refektarza i pod nim romańskiej piwnicy, które odniósł do czasu założenia klasztoru przez Iwona Odrowąża, t. j. do trzeciej dziesiątki XIII wieku, zdał sprawę ze szczegółów odkrytej niedawno zewnętrznej strony południowej ściany tegoż refektarza, o trzech oknach romańskich. Odkryte teraz zostały również odrzwia, bogato profilowane ze szczegółami rzeźbionymi o motywach roślinnych, z których wyrastają charakterystyczne listki romańskie.

Szczyt wschodniej części refektarza z cegły, dobrze fugowany ma potrójne okno, którego środkowa część jest wyższa. Do kościoła z epoki romańskiej, współczesnej refektarzowi,

należy i krypta pod wielkim ołtarzem, której sklepienie jednak zburzono niedawno dla dania fundamentów pod nowy wielki ołtarz dzisiejszy.

Wreszcie na propozycyą, uczynioną przez grono lwowskie Komisyi, wybrany został jednogłośnie członkiem Komisyi ks. dr Józef Bilczewski, profesor Uniwersytetu we Lwowie a nadto wybrani zostali członkami Komisyi, również jednogłośnie, p. dr Konstanty M. Górski w Krakowie i p. dr Witold Rubczyński w Rawie Ruskiej.

DZIEŁA OMÓWIONE W INNYCH CZASOPISMACH.

Bötticher Ad. Die Bau und Kunstdenkmäler der Provinz Ostpreussen. Heft IV. Das Ermland. Königsberg. 1894. 4-to (M. Perlbach. W Kwartalniku histor., zeszyt IV. 1895, str. 678—680).

Jungnitz I. Dr. Die Grabstätten der Breslauer Bischöfe. Breslau 1895. (X. Dr Jan Fijałek. W Kwartalniku histor., zeszyt IV, r. 1895, str. 680—682).

Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne. W Krakowie pod redakcyą Wł. Bartynowskiego, 4-to, od roku 1889—1895. (W. Wittyg. W Kwartalniku histor., zeszyt IV, rok 1895, str. 684—687).

Wierzbowski Teodor Dr. Otczet o naucznych zaniatiach za granicieju. 8-vo Warszawa 1894, str. 31. (Zebranie mater. do monogr. o Starowolskim). (Stan Bielawski w Kwartalniku histor., zesz. IV, 1895, str. 693—697).

Kwartalnik Historyczny, organ Towarzystwa historycznego we Lwowie, pod redakcyą Aleksandra Semkowicza.

Zeszyt IV roku 1895 zawiera: 1) Antoni Prochaska. Spór o mitrę i pastorał w Rydze 1395—1397. 2) Fryd. Papee. Zatarg podatkowy Kazimierza Jagiellończyka z miastem Krakowem 1487 r. 3) Alfr. Halban. Rozdział majątku klasztornego pomiędzy opata i mnichów w klasztorze św. Krzyża na Łysej Górze w r. 1427. 4) Ant. Prochaska. Nieco o starostach na Żmudzi. 5) Jerzy Moszyński. Amnestya czy interwencya? 6) Recenzye i Sprawozdania z 40 dzieł i rozpraw. 7) L. Finkel, E. Barwiński, J. Friedberg, B. Gebert, M. Gonet, E. Jarmulski, M. Korduba, J. Lewicki, E. Terlecki: Przegląd literatury historyi powszechnej IV Historya nowożytna XVIII i XIX wieku. 8) E. Semkowicz i L. Wojciechowski: Przegląd czasopism za drugi kwartał 1895 r. 9) J. Tretiak przeciw M. Kawczyńskiemu. 10) Omyłki druku.

Przewodnik Bibliograficzny, pod redakcyą dra Wład. Wisłockiego w Nrach 10, 11, i 12 od października do grudnia 1895 daje wykaz najnowszych książek i broszur ze streszczeniem naukowych czasopism. W kronice numeru 10-go czytamy krótsze lub obszerniejsze wzmianki o następujących sprawach.

O bibliotece pozostałej po ś. p. ks. Ign. Polkowskim (która w drodze pisemnych ofert została sprzedaną). Przy tej sposobności zamieszczone jest przypomnienie, że rękopisy, będące własnością biblioteki kórnickiej, oznaczone sygnaturą B. K. 279. II 153. i B. K. 285. II 159, które za pośrednictwem Akademii Umiejętności ś. p. ks. Ign. Polkowski dla spożytkowania przy publikacyi Batoryanów miał wypożyczone, nie są jeszcze odszukane i komu należy zwrócone. O odezwie do ludzi dobrej woli Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie, o łaskawe nadsyłanie darów dla biblioteki gimnazyum polskiego w Cieszynie. Do zbierania i opiekowania się darami, powołany został członek wydziału prof. Józef Czernecki. Towarzystwo pedag. uprasza o nadsyłanie wszystkich datków i darów książkowych do kancelaryi Towarzystwa przy ulicy Ossolińskich l. 11. we Lwowie. — W numerze 11-tym znajdujemy pierwszą listę składek na tablice pamiątkowe i grobowiec dla ś. p. Żegoty Paulego. O fałszywym tytule najnowszego katalogu K. W. Hiersemana Nr. 154. O bardzo rzadkiej biblii litewskiej Chylińskiego z r. 1663. Wyliczenie liczebne zbiorów Biblioteki im. Ossolińskich we Lwowie. Zawiadomienie o sprzedaży zbiorów i biblioteki po ś. p. ks. E. Skrochowskim, profesorze Uniwersytetu lwowskiego. Obszerny opis biblioteki czeskiego Muzeum narodowego w Pradze pióra dr. St. Tomkowicza. Wzmianka o pomnożeniu dotacyi Biblioteki o wydaniu obszernej historyi o założeniu Archiwum aktów uniwersyteckich we Lwowie. Opis nowo urządzonego gmachu biblioteki publicznej w Warszawie. Odezwa pism poznańskich w sprawie amerykańskich nadużyć naruszających własność literacką. W numerze 12-tym znajduje się druga lista składek na tablice pamiątkowe dla ś. p. Żegoty Paulego. Ocena Przeglądu treści dokonanego przez dra Fr. Krčeka do 25 tomów „Dodatku miesięcznego do Gazety lwowskiej“ 1872—1892. O różnicach drukarskich, dostrzeżonych przez H. Różyckiego w dwóch egzpl. dzieła Turrecremata Explanatio in Psalterium, znajdujących się w bibliotekach im. Kościelskich i Ord. Zamojskich w Warszawie drukowanych („Cracis impressa“) między r. 1472 a 1476. Szkoda, że autor rozprawy pomieszczonej w Centralblacie lipskim nie życzył sobie porównać jeszcze trzech egz. znajdujących się w krakowskich bibliotekach. O bibliograficzno literackiej pracy prof. dra Struwego. O zakładzie introligatorskim J. Gadowskiego urządzonym na większą skalę w Krakowie. O rękopisach nabytych dla biblioteki Jagiellońskiej nra 5322—5329.

Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen. Herausgegeben von dr. Rodg. Prümers.

I. u. II. Heft 1895. Inhalts-Verzeichniss. 1) Kiewning Hans Dr. Seidenbau u. Seidenindustrie im Netzdistrikt von 1773 bis 1805. 2) Kohte Jul.: Zur baugeschichtlichen Würdigung des alten Posener Stadtheaters (z rycinką). 3) Łęgowski Dr. Vorgeschichtliche Funde im Kreise Wongrowitz im Jahre 1894. 4) Prümers Rodg. Dr.: Polnische Süpplin. 5) Kawerau D. G. Dr. Ein Brief Heinrich Glareans an Johann Laski. 6) Kiewning Hans Dr.: Verhandlungen wegen der Flucht des Seidenwirkers Pierre Lagrange 1784. 7) Landsberger Jos. Dr.: Arzliches Urtheil über die Südpreussischen Verhältnisse im Jahre 1794. 8) Prümers Rodg. Dr.: Leiden eines Censors. 9) Warschauer Ad. Dr.: Nachtquatiere Friedr. Wilhelms II während seiner Reise in Südpreussen 1794. 10) Kothe Jul.: Urkundliches zur Geschichte der evangelischen Pfarrkirche in Bomst.

Recenzye. a) Przewodnik w Poznaniu i okolicy z ilustracyami i planem miasta. Nakład H. Kozłowskiego Poznań 1893 (Dr. Warschauer).

b) Geronne: Generalbericht über das Gesundheitswesen im Regierungsbezirk Posen in den Jahren 1889—1891. Posen 1894. (Dr. Jos. Landsberger).

c) Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens des Königl. Gymn. zur Ostrowo. Ostrowo 1895. (Dr. Rob. Hassencamp).

d) Jacob: F. Das hebreische Religionsgespräch zu Thorn 1645. (Heinr. Kleinwächter).

e) Bliesko W.: Das geistliche Leben in den Missions-Hülfsvereins „An der Märkisch-Posenschen Grenze“ Berlin 1892. H. (Kleinwächter).

f) Bobrzyński M. u. Smolka St.: Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie.

g) Ellinger G. E. T. A. Hoffmann. Sein Leben und seine Werke. Hamburg u. Leipzig. Von 1894.

Beilage. 1) Jahres Bericht. (1894). 2) Geschäft Bericht ($^{1}/_{1}$ bis $^{31}/_{12}$ 1894). 3. Verzeichniss der eingegangenen Schenkungen.

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE.

Z okazów, którymi wzbogaciło się w ostatnich czasach wymieniamy te, które mogą interesować naszych badaczy starożytności.

1401. Pamiątki wyjęte z grobu Stefana Czarneckiego w Czarncy w roku 1822 przez hr. z Michałowskich Walewską; nakrycie głowy jedwabne i szczęka dolna.

1402. Rzeźby kamienne romańskie kapiteli, zworników, krokstynów, oryginalne fragmenta dawnego kapitularza jednego z klasztorów cysterskich polskich, zbudowanego w samym początku XIII wieku (1210), sztuk sześć.

1410—1459. Kollekcya portrecików miniaturowych z daru ś. p. Seweryny Czajkowskiej w liczbie sztuk 50, między nimi Augusta III, rodziny Wielopolskich, ministrowej Łubieńskiej, Krystyny Świejkowskiej, baronowy Rotschild przez Henryetę Bonnet 1815. Pani Węgierskiej, cesarzowej Eugenii, pani Kosowskiej z Bilińskich, Czackiego Tadeusza w młodości, pani Grabowskiej z Szydłowskich i t. d.

1425. Autograf listu ks. Generała ziem podolskich do Bogusławskiego.

1460 Album pamiątkowe ś. p. Czaykowskiej z rysunkami Kurowskiego Józefa. Kostiumów na balu maskowym u Artura Potockiego 1825 roku z licznymi autografami znakomitości polskich i obcych oraz fotografiami.

1489. Dalsza część kolekcyi rycin polskich, złożona przez Wgo Ludwika Michałowskiego, jako dar zmarłego syna, sztychy i litografie widoków polskich dopełniające liczby 2208 okazów dotąd w Muzeum pomieszczonych przez ofiarodawcę.

1494. Odlew gipsowy rytowanej płyty nagrobkowej arcybiskupa Jakuba z Sienny z oryginału brązowego w katedrze gnieźnieńskiej z r. 1480, z daru P. Mathiasa Bersohna z Warszawy. Muzeum posiada formę do robienia dalszych odlewów.

1495. Mapa miasta Krakowa, a raczej jego okolicznych gruntów i własności ziemskich, wykonana piórem i kolorami odręcznie na pergaminie rozmiarów 65 × 85 cent. Objaśnienia pismem dawnem wybladłem i późniejszymi dopiskami; znany falsyfikat XVII stulecia planu Krakowa jakoby z roku 1257 z czasów założenia miasta.

1496. Mapa miasta Krakowa i gruntów okolicznych zdjęta przez Józefa Kromera, przysięgłego geometrę królewskiego, w roku 1783, rysowana starannie na papierze w rozmiarach 68 × 75 cnt. prawdopodobnie pierwowzór oryginalny, z objaśnieniami na dwu karteluszach.

1502. Odlewy gipsowe rzeźb romańskich z portalu w Tumie pod Łęczycą z roku 1161 spodziewane są niezwłocznie, skoro formy już nadeszły.

WSPOMNIENIA

o zmarłych pracownikach na polu numizmatyki, archeologii i sztuki polskiej.

Piotr Kunst, naczelnik i menniczy starszy przy c. k. Urzędzie probierczym w Krakowie, zmarł 28 marca 1895 roku w Gorycyi, po dłuższej piersiowej chorobie. Jako zasłużonemu członkowi Towarzystwa numizmatycznego należy się od nas poświęcić jego pamięci kilka słów wdzięcznego wspomnienia.

Urodzony 1-go lipca 1840 roku w Oświęcimiu, kończył szkoły średnie w Wiedniu, zaś wyższe studya naprzód na akademii górniczej w Szczawnicy węgierskiej (Schemnitz), potem w Przybramie. Po kilkoletniej służbie przy głównej mennicy wiedeńskiej wrócił roku 1870 na stałe do kraju, otrzymawszy wtedy posadę przy urzędzie probierczym w Krakowie, gdzie też, prócz lat dwóch, przebytych we Lwowie, pozostawał bez przerwy, aż do jesieni zeszłego roku, kiedy rozwinięta nagle choroba poczęła szybko niszczyć jego organizm i w końcu śmierć sprowadziła.

Wysoce inteligentny, przywiązany całem sercem do zajęć zawodowych, przytem żywo interesujący się historyą rzeczy menniczej, jak w ogóle archeologią, należał do grona założycieli naszego Towarzystwa. Przynosił on z sobą, prócz zapału dla naszej sprawy, gruntowną znajomość technicznych wiadomości z dziedziny monet i medali. Zbierał sam niewiele, ale oryentował się w rzadkościach okazów wybornie i niejeden szacowny egzemplarz potrafił uchronić od zniszczenia.

Stosunki z numizmatykami krajowymi i wiedeńskimi podtrzymywał bardzo chętnie, szukał z nimi zetknięcia, prowadził ożywione korespondencye i pomagał w pracy.

W roku 1878 wyszła pomnikowej wartości praca Dra Franciszka Piekosińskiego: *O monecie i stopie menniczej w Polsce w XIV i XV wieku*, która z niebywałą dotąd dokładnością wykazała całe szeregi średniowiecznych monet z oznaczeniem ich dokładnej zawartości srebra. Szanowny autor wyznaje też w przedmowie, że stało się to możliwem jedynie przy bezinteresownej pomocy ś. p. Kunsta.

Nie zaprzestał zmarły i nadal w tym zakresie pracować i wzbogacać nowymi przyczynkami wiedzę naszą numizmatyczną. W nrze 8 *Zapisków Numizmatycznych* z r. 1886, wydawanych przez p. M. Kurnatowskiego, ogłosił artykuł p. t. *Próba i waga denarków z wykopaliska Berdyczowskiego*, brał udział w analizie przedmiotów publikowanych w pracy p. G. Ossowskiego: *Wielki kurhan Ryżanowski*, przedsiębrał analizy monet do prac numizmatycznych ś. p. ks. I. Polkowskiego, a oprócz tego zbierał materyały do wyczerpującego zestawienia prób ogniowych z numizmatów polskich wszelkich epok. Co jednak stało się z tymi cennymi zapiskami i tak doniosłego znaczenia dla naszej numizmatyki, nie umiemy wyjaśnić, zdaje się przepadły one bezpowrotnie.

Gdy w styczniu roku 1889 przyszło do zawiązania Towarzystwa numizmatycznego, ś. p. Kunst był wtedy jedną z głównych sprężyn, działających ku zespoleniu sił. Łączył, godził, jednał i nakłaniał z silną wiarą w powodzenie, aż skutek uwieńczył jego starania. Obraliśmy go wówczas zastępcą przewodniczącego i skarbnikiem, które urzęda sprawował gorliwie do roku 1891, poczem ze względów na zdrowie i nad siły wielką pracę zawodową usunął się z wydziału, nie zaprzestając jak najżywiej interesować się sprawami Towarzystwa.

Umarł zdala od rodzinnej ziemi, mając przy boku ukochaną żonę, która z całem poświęceniem rozjaśniała zachód jego życia, żałowany serdecznie przez przyjaciół a szanowany i ceniony wysoko przez znajomych i obcych, którzy mieli sposobność kiedykolwiek poznać zalety jego duszy i serca; zgasł, pozostawiwszy po sobie pamięć szlachetnego i prawego człowieka.

Cześć jego pamięci!

KRONIKA.

Puhar szklanny wielkich rozmiarów z końca XV lub najpóźniej z początku XVI wieku, weneckiej roboty z herbami Polski, Litwy, Żmudzi, domów Jagiellońskiego i Austryackiego, nabyty ze sławnych zbiorów Castellani w Rzymie, wrócił wreszcie do kraju, do Jagiellońskiej instytucyi, darowany Gabinetowi archeologicznemu w Uniwersytecie Jagiellońskim przez B. hr. Tyszkiewicza.

Skarb zatopiony. W okolicy naszej, pisze ś. p. Morzycki, jest wieś Sadłużek[1], głośna podaniem o znakomitym skarbie, który ma znajdować się na dnie małego jeziora, przy niej położonego. Wieść niesie, że za panowania Władysława Łokietka w czasie rozterków z Krzyżakami, przed bitwą stoczoną na polach Płowiec (27 IX. 1331), które leżą stamtąd o milę, może w epoce, kiedy on był jeszcze książęciem na Brześciu, a brat jego Ziemomysł książęciem na Inowrocławiu, stąd położonym o mil trzy, i kiedy ten niecny w sprawie narodowej renegat, razem z przyjaciółmi swoimi, Krzyżakami, najeżdżał braterskie dzierżawy, wśród takich zawichrzeń powszechnych, wstrząsających całą krainę polską, na drobne księstwa podzieloną, a w szczególności tę tutaj okolicę, jeden z możnych panów, przodek familii Dąmbskich, późniejszych hrabiów na Lubrańcu, zebrawszy tak swoje własne, jako też sąsiedniej szlachty kosztowności, zamknął je w żelazną skrzynię i w tem jeziorze zatopił. Skrzynia ta miała być umieszczoną na dwóch kołach. Gmin, dbały o zachowanie śladów, podanie utwierdzających, stara się dotąd o utrzymanie wyrazistości wyżłobienia kolei, którędy ze stromego brzegu skrzynia ta sprowadzoną być miała. Na prost takowej kolei, dotąd widocznej, o kilka łokci od brzegu, jest utkwioną w wodach jeziora tyka, w miejscu, jak mówią, zatopionej skrzyni. Woda jest tam głęboką łokci sześć. W dawnych tranzakcyach, przenoszących dziedzictwo wsi Sadłużku na inne rody, potomkowie Dąmbskiego stawali zawsze, jak mówią, do aktów, niby strona interesowana, zastrzegająca sobie wyłączne prawo własności do zatopionego skarbu. Za byłego zaś rządu pruskiego, właściciel dóbr sprowadził podobno z Gdańska majtka, który zanurzywszy się w jezioro, przekonał się, że na dnie jest rzeczywiście skrzynia żelazna dziewięć stóp długa na półwozie, w muł zagrzęźnięta. Wartoby zachęcić archeologów do jakiego stowarzyszenia się celem wydobycia tak ciekawego zbioru dawnych zabytków. Do takowego przedsięwzięcia znalazłoby się bezwątpienia wielu akcyonaryuszów, aby tylko stanął naczelnik, dający swojem usposobieniem rękojmię możności doprowadzenia do skutku zamierzonego dzieła. *M. M. M.*

Wykopalisko w Błociszewie w powiecie Szredzkim (Szrem po niem. Schrimm). Marcin Michałek, sołtys w Błociszewie przy kopaniu w swoim ogrodzie, w głębokości jednej stopy, znalazł około 400 sztuk monet z czasów od Zygmunta I do Zygmunta III włącznie. Znalazły się tam między innemi następujące monety: Grosz ziem pruskich z r. 1529. Grosz głogowski z r. 1506. Grosze gdańskie z lat 1532, 1538, 1540. Grosz elbląski 1539. Zygmunta Augusta, grosze litewskie z lat 1547 (2) i 1567. Stefana Batorego, trojaki lit. 1583, 1586 (2). Szeląg litewski z r. 1582. Grosz gdański 1579. Szeląg gdański 1579. Zygmunta III-go trojaki koronne z lat 1593, 1594, 1598 (3), 1599. Szeląg koronny 1588, 1592. Szeląg rygski z r. 1588 i wiele innych. Wykopalisko to nabyte zostało do zbiorów Towarzystwa historycznego w Poznaniu.

Wykopalisko w Kryszkowicach[2]. W jesieni roku 1853 na polach wymienionej wioski, położonej między Nieszawą a Włocławkiem w gubernii piotrkowskiej (Słownik geograficzny, t. X, str. 763 i 793), wykopano przypadkowo dzbanuszek gliniany, grubo wyrobiony, objętości około pół kwarty, napełniony starą monetą blaszkową, tak zwanemi brakteatami (miseczkowe albo guziczkowe, nieme krzyżackie). Autor listu M. M. Morzycki, numizmatyk, zamieszkały w owym czasie w tamtej okolicy, w Ruszkowie, otrzymawszy w darze sztuk kilkanaście i nie chcąc je zostawiać w ukryciu, przesłał takowe wraz z pobieżnymi rysunkami dla naukowego zbadania do Warszawy. Posiadaczom całego znalezionego skarbu i właścicielem Kryszkowic był w owym czasie P. Rozdejner, adwokat, zamieszkały w Kaliszu.

Z dołączonego do listu rysunku i notatki dojść łatwo można, że znalezione brakteaty znane już były dawniej, opisywali je i rysowali Bandtkie w Numizmatyce krajowej w roku 1839, tabl. C., Nr LV—LXI. Vossberg w Geschichte Preussischen Münzen u. Siegel w roku 1843, tabl. II i III, Nr 1—103. Beyer w Opisie wykopaliska wieleńskiego, Stronczyński w wydaniu z roku 1847 i 1883. Monet piastowskich, wiele typów podają w rysunkach. Kryszkowickie pieniążki wszystkie podaje w rysunkach Vossberg, pod numerami 8, 9, 23, 28 i 29 (znaleziono sztuk 21). Typu 36, 41, 42, 43, 46 (znal. szt. 40). T. 56 (szt. 25). T. 64, 68 (szt. 20). T. 76, 78 (szt. 15). T. 85, 87, 90 (szt. 26), razem sztuk 147.

Wykopalisko z pod Łęczycy. W Mniszkach pod Łęczycą, prastarej wsi z cmentarzyskiem jeszcze przedhistorycznem, pod nazwą Myski wspomnianej w Liber Beneficiorum Łaskiego, znaleziono na łące pod rzeczką monety srebrne z końca X i początku XI wieku wraz ze szczątkami ozdób srebrnych o znanej filigranowej ornamentacyi tego czasu. Są to denary przeważnie Ottonowskie, znajdowane już nieraz na naszej ziemi, w ogóle niemieckie, w liczbie sztuk 114, nie licząc kawałków monet pokrajanych, wśród których kilka z napisem kuficznym. Bardzo ciekawe to wykopalisko dostało się w całości Gabinetowi archeologicznemu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Bliższe o niem szczegóły znajdzie czytelnik niebawem w łamach naszego pisma.

WYDAWNICTWA

mające związek z numizmatyką, archeologią i historyą sztuki.

I. Archeologia.

Darowski A. Polacy w Kremlu (1610—1612). Dzieje skarbca moskiewskiego. Przegląd Polski, tom II, str. 338—373, 632—651.

Tomkowicz Stan. dr. Zabytki starożytności. Kraków, Spółka wyd. 1896. (Wystawa powszechna krajowa we Lwowie w 1894 r., tom I. Odbitka z Przeglądu Polsk. str. 1—24).

II. Bibliografia, Dyplomatyka, Heraldyka, Paleografia, Sfragistyka i Typografia.

Różycki K. Über den Krakauer Druck von Turrecremata Explanatio in Psalterium. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Leipzig 1895, w zesz. listop. w 8ce, str. 507—512).

III. Historya sztuki.

Bieńkowski P. Deux sculptures de l'ecole de Praxitèle. Paris libr. Leroux. Angers, impr. Burdin et Cie, 1895, w 8ce, str. 7 z 2 heliograv. (Odbitka z Revue archeologique).

Gorski K. M. Młodość Jana Matejki 1838—1863. Działalność Jana Matejki między 1863—1873. (Biblioteka warszawska, zesz. z sierpnia 1895, str. 261—289).

Górski K. M. Przegląd współczesnej naszej sztuki. Bibl. warsz., tom II, str. 393—421.

Gorzkowski Maryan. Jan Matejko, epoka lat jego najmłodszych, z dziennika prowadzonego w ciągu lat siedemnastu, wyd. 2-gie powiększone. Kraków 1896, w 8ce, str. 62 z 3 portr.

Jelski A. Notice historique sur la fabrique de ceintures des Radziwiłł à Słuck (Nadbitka z Bulletin de l'Academie des sciences. Cracovie 1895, w 8ce, str. 238—241).

Kopera Feliks. Grobowiec króla Jana Olbrachta i pierwsze ślady stylu odrodzenia na zamku Krakowskim. (Przegląd Polski pod red. dra J. Mycielskiego, zesz. z październ. 1895, w Krakowie, str. 1—36).

Łuszczkiewicz Wł. Klasztor leżajski i jego dzieła sztuki, wrażenia z podróży. Kraków 1895, w 8ce małej, str. 32. (Odbitka z Czasu).

---

[1]) Słownik geograficzny X, 202. Sadłużek, wieś nad jeziorem tegoż nazwiska w powiecie nieszawskim, o 5 wiorst od Sompolna, a o 35 wiorst od Nieszawy.

[2]) Wyjątek z listu pisanego w Ruszkowie dnia 19 marca 1854 roku. Korespondencya ta aczkolwiek przeznaczoną była do druku, nie była publikowaną, piszący poruszał w niej rozmaite sprawy, z tych jednakowoż, jedynie wiadomość o wykopalisku kryszkowickiem i o skarbie zatopionym podać możemy.

Łuszczkiewicz Wł. Restes romans de la cathedrale de Płock et de l'abbaye de Jędrzejow. (Odbitka z Bulletin de l'Academie des sciences Cracovie, impr. de l'Univ. Jag. 1895, w 8-ce, str. 234—238).

Łuszczkiewicz Wł. Z wycieczki z uczniami w r. 1892. (Odbitka z Wiadomości numizm.-archeol. w 4ce, druk Anczyca 1895, szpalt 26, z rycinami w tekście).

Manteufel G. Cywilizacya, literatura i sztuka w odwiecznej kolonii zachodniej nad Bałtykiem. (Przewodnik naukowy i lit. pod red. A. Krechowieckiego, zeszyt z września 1895, we Lwowie, str. 769 - 781, zesz. z paźdz. str. 865—885, dokończ. z listopada str. 961—983).

Marconi Wł. Album architektoniczne zabytków od XII do XIX wieku, zebrał W. Marconi, wydał Jan Marconi, zesz. IV. Warszawa 1895, fol król., 10 tablic fotodr. (Pałac Józefa hr. Potockiego. Krakowskie-Przedmieście 15/415).

Mycielski J. Malarstwo w Polsce od roku 1764 - 1887. (Przegląd Polski, zesz. z września 1895, c. d. od str. 667—734, zesz. z listopada c. d. str. 351—382.

Oettingen W. v. Daniel Chodowiecki als Maler. (Zeitschrift für bild. Kunst, zesz. 8).

Stachiewicz Piotr. Legendy o Matce Boskiej, serya II. Warszawa, nakł. Gebethnera i Wolffa, druk Anczyca i Spółki w Krakowie, 1896, w 4-ce król. 8 rycin.

Trawiński. Les precurseurs de la peinture contemporaine en Pologne. (Bulletin polonais litteraire, scientifique et artistique, publié par les soins de l'Association des anciens éleves de l'ecole polonaise, nr 87. Paris, impr. A. Reiff. 1895, w 8ce.

IV. Numizmatyka.

F. Wysocki. Ein Schatz von Krondenaren des Wladislaus I Locticus und Kasimir III. des Grossen. Lemberg 1895 (Druck von Julius Behlke Berlin). 8-vo, str. 16. Tablica.

KORESPONDENCYE REDAKCYI.

Wszelkie korespondencye, opisujące wykopaliska, zbiory własne lub znajdujące się w okolicy, rzadkie nieopisane okazy wszelkich dawnych zabytków przedhistorycznych jak i późniejszych rzadkich nieopisanych *druków z XV—XVII* wieku, *rycin, rzeźb, monet, pieczęci, medali, obrazów, portretów* i t. p. są bardzo dla Redakcyi pożądane. Prosimy o częste i liczne nadsyłanie.

Przesyłając Nr 4 za rok 1895, upraszamy Szanownych Członków o najrychlejsze nadesłanie dawniejszych wkładek,* zalegających u kilku Panów od roku 1891, *oraz o nadsyłanie należnych wkładek za r. 1896.

Wny B. Twardowski, właściciel księgarni w Poznaniu, upoważniony został przez Wydział Towarzystwa do przyjmowania *zaległych i bieżących wkładek oraz prenumeraty* na „Wiadomości Numizm.-Archeologiczne“ w całem W. Księstwie Poznańskiem.

***Redakcya Wiadomości Numizmatyczno-Archeolog.* posiada jeszcze kilkadziesiąt dzieł (z XVI—XIX w.) do sprzedania po przystępnych cenach, z których uzyskany fundusz przeznaczony jest *na zwiększenie kapitału żelaznego* Tow. Num.-Arch. Wykaz w razie potrzeby może być powtórnie dostarczony.**

Dla nowo przystępujących członków do Towarzystwa N.-A. Redakcya dostarcza, o ile skromny zapas pozwoli, poprzednie roczniki Nr 1—14 z lat 1889 do 1892, wraz z regestrem przedmiotowym i imiennym, po zniżonej cenie 8 złr., następne roczniki od rok 1893—1895 włącznie Nr 15—26 dostarczamy po 12 złr., razem 20 złr., pojedyncze numera po 1 złr. 50 cent.

DARY NADESŁANE DLA TOWARZYSTWA

od dnia 1 października 1895 roku.

Od **Akademii Umiejętności w Krakowie**. Rocznik Akademii. Rok 1894/5.

Od Szan. **Towarzystwa historycznego** we Lwowie Kwartalnik historyczny. Zeszyty I—IV z r. 1895.

Od Wgo **dra K. Koehlera**. Dwie broszury pod tytułem: a) Druki Kościańskie Wiganda Funcka z wieku XVII. b) Przyczynek do kwestyi wyrytych stóp na kamieniach.

Od Szan. **Tow. król. numizmatycznego w Brukselli** Revue Belge de Numismatique I—IV livraison r. 1895.

Od Szan. **Tow. archeolog. w Kninie** w Dalmacyi „Starohrvatska Prosvjeta“, God I, Broj 1. 1895.

Od Szan. **Tow. ludoznawczego** we Lwowie czasopismo „Lud“ pod redakcyą Dra A. Kaliny zeszyty 1—8 z roku 1895.

Od **Wgo Pana Stan. Świeżawskiego** ze Lwowa 23 monet polskich, siedmiogrodzkich i szeląg lenny, a mianowicie: Zygmunta III 2 trojaki. — Zagórski 397 z lat 1592 i 1596. 12 groszy koron. Zag. 225 i 227 z lat 1608—1615, z drobnemi co do rysunku odmianami. 2 grosze gdańskie Zag. 371 z lat 1626 i 1627. 1 szeląg Jerzego Wilh. margr. brand. z r. 1627. z literą S na orle siedmiogr. Gabriela Batorego. 4 Grosze Dr. Erdy Janos. Tabl. Nr VIII. 9. z lat 1610—1613. Gabriela Bettena 2 grosze Erdy J. Tabl. IX. Nr 15 i 16 z lat 1619 i 1625.

Od Szan. **Tow. Przyjaciół Starożytności czeskich** w Pradze Casopis z r. 1895, zeszytów trzy.

Od Szan. **Towarzystwa historycznego** w Poznaniu „Zeitschrift für Provinz Posen“ z r. 1895, zeszytów cztery.

Od **Wgo Pana A. de Witte**. Les Places decimales du corps des monnayeurs brabancons a la fin du XVIII siecle. Anvers 1895.

Od **Wgo Pana F. Wysockiego** broszurę p. t. Ein Schatz von Krondenaren.

Nakład Towarzystwa Numizmatycznego. — Redaktor odpowiedzialny Wł. Bartynowski. — Druk W. L. Anczyca i Spółki.

DODATEK

do Nru 24 25 „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologicznych".

KATALOG

TYTUŁÓW I KART Z DZIEŁ DAWNYCH POLSKICH

ORYGINALNYCH I FAKSIMILOWANYCH

które w celu kompletowania książek rzadkich a uszkodzonych nabywać można.

Biblioteki z których czerpano: Jagiellońska. — Akademii umiejętności. — Ks. Czartoryskich. — Hr. Czapskiego. — P. L. Michałowskiego w Krakowie. — Hr. Skórzewskiego w Lubostroniu. — Zakładu Ossolińskich. — Hr. Baworowskiego W. we Lwowie. — Ks. Czetwertyńskiego W. w Millanowie. — Sen. Stronczyńskiego w Piotrkowie. — Hr. Szembeka Jerz. w Porębie. — Hr. Czarneckiego w Rusku. — Hr. Branickiego W. w Suchy. — Hr. Ord. Zamojskiego. — Prof. Przyborowskiego. — Ks. Lubomirskiego Tad. — P. Giejsztora K. w Warszawie. — Publicznej w Wilnie. — Miejskiej w Wrocławiu. — Hr. Starzyńskiego B. w Zahińcach.

Skrócenia: agr. albo atgr. = autografia. — fdr. = fotolitografia. — k. = karta albo karty. — k. ost. = karta ostatnia. — s. g. = główna. — s. o. = odwrotna. — Razem, znaczy przy kartach oryginalnych; cenę obniżoną za wszystkie wymienione jeżeli są potrzebne. Odbicia na dawnym papierze są o 10% droższe. Na nowszym albo planirowanym po cenach wskazanych. Brak ceny oznacza, że egzemplarze są już wyczerpane.

1. **ALBERTUS** magnus. Summa philosophie naturalis. (Kraków Haller roku 1508?) 4to. Tyt. atgr. 1·50.

2. **ALEXSUANGIUS Mart.** Gratulatio de foelici e Polonia adventu in regiam terrarum Prussiae munitissimam arcem Marienburgensem, Nob. Mich. Fridewaldi. Cracoviae in Off. Matthaei Siebeneycher A. D. 1572. 4to. Tytuł 1·50.

3. **Algorithm** to iest nauka liczby po polsku, na liniach teras nowo z pilnością przeyrzany (na wielu mieyscach poprawiony) y snadniey k nauczeniu niż pierwey podany (Bern. Wojewodka). W Krakowie v Stan. Szarffenb. 1574. 8vo. Tyt. i k. ost. po 1·50.

4. **AMBROSIUS MARC.** Arma Regni Poloniae. B. m. i r., (druk z w. XVI), w 8ce, k. n. 76). atgr. 4.50. Tytuł z herbami i figurą Zygm. Augusta. atgr. 1·50.

5. **Anecdota** Jablonoviana. Varsaviae 1752. 4to. Tytuł. atgr. 1·25.

6. **Antirhisis** abo Apologia przeciwko Krzysztofowi Philaletowi. W Wilnie 1600. 4to. Tytuł atgr. 1·25. K. ostat. 230 —·80.

7. **Apologia** pro Veritate accusata ad Ill: & Potent. Hollandiae & West-Frisiae Ordines. Conscripta ab Equite Polono. 1654. 8vo. Tyt. atgr. —·80.

8. **ARISTOTELIS** Libri de anima. (Cracov.) Flor. Unglerius 1512. 4to. atgr. 1·50.

9. **ARISTOTELES.** Oekonomika albo raczey Nauka domowego gospodarstwa Dr. Seb. Petricego. W Krakowie w Druk. Łazarzowey 1602. fol. atgr. Tytuł 1szy i 2gi po 1·25. Ded. Olesnickiemu k. 2 i Rejestr po 1·—.

10. **Apokrisis** albo Odpowiedź na książkę o Soborze brzeskim Filaleta Cristophora. (1597). 4to. Tyt. i 1 k. atgr. (druk ruski)

11. **ARISTOTELES.** Polityka (Seb. Petrycego). W Krakowie 1605. fol. Księgi III od str. 194–472. Część II k. nl. 2. od str. 1–394. K. **oryginalne** po —·60.

12. **ARISTOTELIS** Textus Veteris artis scilicet Isagogarum Porphirij ad exemplar Jacobi Stapulensis rite capitulis distinctum Cracovie 1510. k. ostat. atgr. (Jocher 100) —.60.

13. **Artykuły** Securitatis. (Paw. Szczerbicza). W Warszawie w Drukarni Piotra Elerta 1646. fol.
Tytuł sztychowany 2·50.
K. z herbem Kazanowskiego 2·—.

14. **AUGUSTYNA S.** Hyppon. biskupa Rozmyślania nabożne p. Piotra Tryznę na polskie przełożone. W Krakowie 1644. 8vo. Tytuł —·80.
Przedmowa do czytelnika)(2 —·60.
Textu str. 1. i karta 109 po —·60.
Regestr k. przedost. i ost. po —·60.

15. **BARANOWICZ Łaz.** Lutnia Apolinowa. Kijów 1671. 4to. Tytuł atgr. 1·—. K. 507. Q qq 2. | 509. Q qq 3. po —·60.

16. **BARANOWICZ Łaz.** Żywoty Świętych. Kijów 1670. 4to. Tytuł atgr. 1·50. Ded. W. X. Teod. Alex., Do czyteln.; K. z Matką Boską, str. 66, 68, Iesus Maria, Na herb Cars. Wielicz. Reiestr Świętych k. 7. po —·60.

17. **BARTSCII Frider.** Soc. Iesu. Concionum controversarum. Tomus primus. 1610. 8vo. 1szy tytuł drukowany —·30.

18. **BARTHOLANUS Stan.** Sigismundi III Pol. et Sv. Regis, duce Joan. Zamoiscio ex Michaele Valachiae et Trans. Tyranno insignis victoria. Cracoviae 1601. 4to. Tyt. i 3. K. **orygin.** 1·80.

19. **BAYLY Lud.** X. Praxis Pietatis. Cwiczenie pobożności. W Lubczu 1632. 8vo. Tytuł atgr. 1·—.

20. **BAZYLIK Cypr.** Historya o srogiem prześladowaniu Kościoła Bożego. W Brześciu Litew. 1567. fol.
Tytuł. atgr. 2·50.
Dedyk Olbr. Łaskiemu, — Do łask. czyteln., — Text List 1, — Reiestr. k. przd. ost. k ostatnia z datą, po 1·—.

21. **BECANUS Mart.** Manualis controversiarum huius temporis de fide ac religione. Vilnae 1627. 8vo. Tytuł i k. ostat. atgr. po —·50.

22. **BERNAT z Krakowa.** Obwieszczenie znacznych niektórych na swiecie mnieyszym przypadkow złączenia dwu planet górnych ..... roku 1596 przypadaiącego. W Krakowie 1596. 4to. Tytuł atgr. 1·50.

23. **Beschreibung** Kurtze dess einzugs der Jungen Künigin zu Cracaw .... den iiij Maij und etlich tag hernach Anno 1543. Tytuł z drzeworytem atgr. 2·50.

24. **BIAŁOBRZESKI Marc.** Katechizm B. m. 1567. 4to. Tyt. i k. ost. fdr. po 1·50.

25. **BIAŁOBRZESKI M.** Postylla orthodoxa. Kraków 1581. fol. Tyt. atgr. 2·—. Dedykacya Stefanowi k. p. k. 3. Aij, Aiij, Aiiij, po 1·—.
List króla Stefana i Anny —·60.
Mandat Prym. Karnkowskiego —·60.
Portret autora do cz. II-giej 1·60.
K. ost. 818. —·60.
K. **oryginalne** cz. I od str. 33, cz. II do 795 po —·60.

26. **BIAŁUSKI Jan.** Łupieże martwe skryptu Marc. Gratiana ministra. Wilno 1599. 4to. Tyt. agr. Tekstu k. ost. po —·60.

27. **Biblia** (Leopolity). Kraków 1561, fol. Tytuł fdr. 2·50.
Dedyk. atgr., — Przemowa do Czytelnika * Aiij, — Aiiij, — Summa wszyst. pisma † B, — Regestr. BBBij, Biij, BBBiiij atgr. po 1·—.

28. **Biblia** (Leopolity). Kraków 1575, fol. Tytuł agr. 2·50.
Ded. H. Wal. K. ost. regestru po 1·—.
K. ost. z winietą Szarfenberga 1·50.

29. **Biblia** (Leopolity). Kraków 1577. fol. Tytuł fdr. 2·50.
Przedm. Leopolity do czyt. k. 2 1·—.
Porządek pisma Starego Żakonu 1·20.
K. **oryginalne** od k. 98—758 po —·60.

30. **Biblia** (Budny) to iest Księgi starego y nowego przymierza | znowu z ięzyka Ebreyskiego, Greckiego y Łacinskiego na polski przełożone (Nieswież 1572). 4to. 1 Tytuł atgr. 2·50. 3 k. Dedyk. Mik. Radziw. Aij, Aiij, (Aiiij), — Pobożnemu czyt. przedm. 6, — dokończenie przedm. ciij, — Do tegoż czytelnika o przypiskach, — Pierwsze Księgi Moiżeszowe List, — Piąte Księgi Moiżesz. 113. p, — Wtore księgi Machabeyskie 113. pij, — 121 po —·60.
Omyłki. K. ostatnie z datą 1572 —·75.
K. **oryginalne** Księgi Apokryfa od 1 do 80, po —.75.

31. **Biblia** (Radziwiłłowska). Brześć 1563. fol. Tyt. fdr. 2·50.
Rejestr. k. Bb5. agr. 1·20.

32. **Biblia** Ostrogska. 1581. fol. Tyt. 2·50.
Karta przedtytuł. z Apostołem 1·50.
„ środkowa ліь 1·—.

33. **Biblia** (Wujka). Kraków 1599. fol.
Tytuł. s. g. fdr. s. o. agr. 1·60.
Dedyk. Zygmuntowi III. kk. * 2. * 3 agr., — Karnkowski czytelnikowi. k. * 4. agr. po 1·20.
Tytuł 1szy drzeworyt. 2·50.
„ 2gi drukowany 1·50.
Dedyk. * ij exp. 2, — * iij, — * iiij, — (* iiij r.), — Regestr ggij, — ggiij exp. 1 po 1·—.

34. **Biblia** święta to jest Księgi starego y nowego przymierza. We Gdańsku 1632. 8vo. Tytuł drukowany 1·50.
Dedyk. Władysławowi IV, — k. 2, — „ Chryszt Radziwiłłowi, — k. 2, — Koniec regestru przed textem po —·60.

35. **Bibliotheca** Fratrum Polonorum qui Unitarii appellantur. Irenopoli 1656. fol. Tytuł atgr. 1·50.

36. **BIELSKI Marc.** Kronika świata. Kraków 1550. 4to. Dedykacya Zygmuntowi Augustowi. kk. * 2. 3. agr, — Rejestr. kk. A. A2. A3. A4. B. B2. agr., — Przedmowa. kk. * 3 * 4 agr., — Wiersz Trzecieskiego. agr., — Drzeworyt. (Raj) agr., — Mapa agr., — Kosmografia. kk. A. A2. A3. A4. B2. B3. C2. C3. C4. D. D2. D3. D5. agr., — Tyt. („Poczyna się Kronika") agr., — Tekst. kk. 227. 286. 287. 292. 293. 294. 295. agr. po —·80.

37. **BIELSKI Marc.** Kronika świata, wyd. drugie. (Kraków) 1554. fol. Tyt. 2·—. Dedykacya Zygm. Aug. k. Aij. Aiij (Aiiij) (Av.) List 1. 12. List 181, — Regestr k. Nun 000. Ppp. Kart 6 po —·60.

38. **BIELSKI.** Kronika świata. Kraków 1564. fol. Tytuł. fdr. 2·60.

Dedykacya Zygmuntowi Augustowi. kk. A2. A3. A4. agr. po 1·—. Portret autora. k. A5. agr. 1·60. Tytuł. („Poczyna się Kronika“) k. A6. agr., — Tekst. k. 1. 461. agr., — Rejestr. k. Mmmm. agr., — Do czytelnika. k. Mmmm 2. agr., — Wiersz Ciesielskiego. k. Mmmm 3. agr., — Tekst. k. ost. (z winietą drukarza). agr. po 1·—. Karty **oryginalne** 27—460 po —·60.

39. **BIELSKI.** Kronika polska. Kraków 1597. fol. Tytuł s. g. fdr. s. o. agr. 2·60. Przedmowa. kk.)(2.)(5.)(6. agr., — Rejestr. kk. Yyy2. Yyy3. Yyy4. Yyy5. agr., — Tekst. kk. 1. 3. 5. 7. 9. 11. 25. 35. 383. 783. 785. 787. agr. po 1·20. Karty **oryginalne** od 15 do 800 po —·60

40. **BIRKOWSKI Fab.** Kazania na niedziele i święta doroczne. Kraków 1620. fol. Tytuł s. g. fdr., s. o. agr., — Tekst k.)(4. ? 1. ? 2. ? 3. ? 4. agr. po 1·10. Tytuł 1·50. Przemowa. — Dedykacya Władysławowi IV.)(ij | iij., — Summaryusz)+(ii, —)+(iij, — początek, — Przemowa drukarza, — Tekst k.)(4 ? 1. ? 2. ? 3 ? 4. po 1·—.

41. **BONAWENTURA S.** Sześć skrzydeł Seraphinowych przekł. X. Stan. Rochowicza. W Lubczu 1612. 4to. Tytuł i k. ostat. atgr. po —·60.

42. **BOYM** S. J. Stara Wiara. Vilnae 1668. 4to. Tytuł atgr. (uszkodzony brak od góry), — k. 1, — k. 2, — k. 111, — k. 113. ostatnia po —·50.

43. **Bractwo** miłosierdzia w Krakowie u S. Barbary zaczęte Roku Pańskiego 1584 Miesiąca Octobra .... W Krakowie, w Drukarni Lazarzowey Roku pańskiego 1598. 4to Tytuł atgr. —·50.

44. **Breuiarium** seu Viaticum Alme Ecclesie Metropolitane Gneznen. Impensis dom. Iodoci Ludouici Decij. Lugduni ..... A. D. 1519. 8vo. Tytuł (słabo odbity) i k. ostat. po —·60.

45. **BUDNY Bien.** Krótkich a węzłowatych powieści etc. ksiąg IV. Kraków. U Wal. Piątkowskiego, b. r. (1635) 4to. Tytuł agr. —·60. Tytuł i k. (21 4.) po —·50.

46. **BUDNY Bieniasz.** Krótkich a węzłowatych powieści księgi IIII. W Lubczu b. r. (1614). Tytuł, — k. 89. M., — k. 91. Mij, — k. 93. Miij, — k. 95. (Miiij) po —·50.

47. **CAFFMAN Joan.** Ephemeris 1523. 8vo. Tytuł k. (ij) atgr. po 1·50.

48. **Cancyonał** abo Pieśni duchowne. 1569. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

49. **CAMPENSIS Joan.** Psalmorum omnium ... interpretatio. Cracoviae Ungler 1532. 8vo. Tytuł atgr., — k. V i k. ost. po 1·—

50. **Cathonis Disticha** moralia Erasmo Rotherodamo castigat. Cracoviae, Vietor 1544. 8vo. Tytuł atgr., — k. Aij, — k. Aiiij, — k. ostatnia po —·50.

51. **CERIOLA Frider. Furiusz.** Rada pańska to iest iakich osób pan każdy wybierać sobie ma do rady swoiey. W Krakowie, w Druk. Łazarzowey. 1597. 4to. Tytuł atgr. 1·50.

52. **(CERVUS Tuchol).** Farrago ciuilium actionum: ad formam Iuris Maydeburgen. (1539). 8vo. Tytut atgr. 1·—.

53. **CERVUS Tuchol.** Farraginis actionum Iuris Civilis & Prouincialis Saxonici Municipalisque Maydeburgensis libri septem. Cracouiae, in officina Ungleriana 1540. 8vo. Tyt. atg. 1·—.

54. **CERVUS Tuchol: Ioan.** Farraginis actionum iuris civilis etc. Cracoviae 1546. 8vo. Tytuł, — dedyk. król. Bonie, — Index k. 7. k. 330 i k. ost. atgr. po —·50.

55. **CERVUS Tuchol I.** Farraginis actionum iuris civilis ..... Cracoviae M. Syebeneicher 1558. 8vo atgr. Tabula alphabetica k. 16. po —·50. k. ccc, — fol 329, — ccc ij 330, — ccc iij, — f. 323 (tak) po —·40.

56. **CERVUS Tuchol.** Epitome Pontificij ac Cesarei Iuris: de cognationibus nuptiis. Cracouie Florianus Vnglerius 1534. 8vo. Tytuł atgr. 1·—.

57. **Chwalkowski Nic.** Jus Regni Poloniae. Regiomonti 1684. 4to. Errata K. Ffff. atgr. —·50. **K. oryginalne** k. nl. 6. str. od 1 do 587 k. nl. 3, całość 2·—.

58. **CICERONIS M. T.** Aratus ad Graecum exemplar expensus, et locis mancis restitutus, a Ioan Cochanovio. Cracoviae 1612 4to. Tytuł atgr. —·50.

59. **CICERONIS M. T.** Eloqventiae parentis Epistolae breuiores ...... Cracoviae Mat. Scharffenberg. 1545. 8vo. Tytuł atgr. 1·—.

60. **CICHOVIUS Nic.** Colloqvium Kioviense. Cracoviae 1649. 8vo. Tyt. ftdr., — Dedyk. St. Zarembie, tekst k. 25ta atgr. po —·40.

61. **CLEMENTINUS Daniel X.** Antapologia to iest Odpowiedz na odpowiedz P. Ion. Szlichtinka. W Baranowie 1630. 4to. Tytuł atgr., — k. 2, — k. 3, — k. 4, po —·60.

62. **CNAPIUS Gr.** Thesauri polono-latino graeci. Tomus tertius, continens Adagia polonica. Cracoviae 1632. 4to. Brak tytułu i 9 k. na początku. **K. oryginalne** (od str. 1 do 1384) na końcu brak str. 1385—1385 i 2 k. nl. całość 2·—.

63. **CONRAD.** Sprawa a lekarstwa końskie. W Krakowie Flor. Ungler 1532. 8vo. Tytuł i k. ost. atgr. po —·50.

64. **Constitutiones** Synodorum Metrp. Eccl. Gnesn: ...... jussu et opera I. Wężyk. Cracoviae 1630. 4to. Brak tytułu i 3 k. Listu paster. I. Wężyka (k. n. 8. str. 417. k. n. 12). **K. oryginalne** całość 2·—.

65. **Constitucie,** statuta i przywileje na walnych sejmiech kor. od r. 1558 aż do r. 1581 uchwalone. Kraków 1581. fol. Tekst k. ost. **4 agr. po 1·20.

66. **Constytucye** od 1550 do 1616. **K. oryginalne** od k. 35 do 938. k. nl. regestru 6. po —·60.

67. **CRESCENTYN Piotr.** Księgi o gospodarstwie. W Krakowie u Hel. Floryanowey 1549. fol. Tytuł ftdr. i atgr.

68. **CRESCENTYN Piotr.** O pomnożeniu y rozkrzewieniu wszelakich pożytków. Kraków 1571. fol. Tytuł agr. 1·60. Wiersz Trzecieskiego. k. >< 2. agr., — Dedyk. Christophorskiemu. k. >< 3. agr., — Summarius. kk. >< 4. >< 5. >< 6. agr., — Tekst. kk. A. A2. A3. A4. A5. A6. agr., — Regestr. kk.)(3.)(4.)()(1.)()(2.)()(3.)()(4. agr. po 1·—.

69. **CRICIUS Andreas.** De ratione et sacrificio Missae. Cracouiae M. Scharffenb. 1529. 4to. Tytuł atg. 1·50. Index i k. ost. po —·50.

70. **CROSNENSIS Paul.** Panegyrici ad divum Ladislaum Pannoniae regem. Viennae 1509. 4to. Tekst. kk. g. ost. (z rokiem) fdr. po 1·20.

71. **CZARADZKI Gr.** Processus judicarii pragmatici in jure civili et Saxonico recepti, syntagma compendiosum. Cracoviae 1612. (u Mik. Loba.) 4to. brak tytułu? arkuszy od A. do Ee 7. **K. oryginalne** całość 4·—.

72. **Czarownica** powołana. Poznań 1639. 4to. Tytuł. agr., — Dedykacya. kk.)?(2.)?(3.)?(4. agr., — Tekst kk. 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 15. 19. 21. 23. agr. po —·60.

73. **CZECHOWIC Marcin.** Nowy testament. (Rakow) drukował Alexius Rodecki 1577. Tytuł, — Ded. czytelnikowi i k. ost. atgr. po —·50.

74. **CZERNIECKI Stan.** Compendium ferculorum. Kraków 1682. 4to. k. ostatnia —·50.

75. **DAMALEWICZ.** Vitae episcop. Vladislav. Cracov. 1642. k. 469 i k. ost.

76. **DAMASCENUS Jan.** Viennis Turcarum obsidione etc. victoria. Varsasiae 1717. 4. Errata. k. ost. agr. —·50.

77. **DAWIDÓW** psalm pięcdziesty. Wybijano w Krakowie przez Floryana Unglera 1531. 8vo. Tytuł i k. ost. atgr. po —·75.

78. **DAWIDÓW** Zołtarz przez Mistrza Walantego Wrobla z Poznania na rzecz polską wyłożony. Gracchoviae in officina Matthie Scharffenberger, Anno 1539. 8vo. Tytuł, — karty Aij. | Aiij. | Aiiij. | A. v. | A. vi. | A. vii. | A. viii. | B. | Bij | Biij | Biiij | B. v. | B. vi. | B. vii. | B. viii. | C· | C· ij. | C· iij | C· iiij | C· v. | C· vi. | C· vii. | C· viii. | D. | Dij. | Diij | Diiij. | D. v. | D. vi. | D. vii. | D. viii. | Ss vii. | Ss. viii | Tt. | Ttij | Ttiij | Ttiiij | Tt. v. | Tt vi. | Karta ostatnia Tyt. atgr. 1·50 inne karty po —·10.

79. **DAWID.** Żołtarz przez Wal. Wróbla. Kraków 1540. 8vo. **K. oryginalne** od Listu 25 do 328. po —·30. Tytuł, — Ded. Jadw. Bonarowey *ij i 3 k. Regestru * 3, * 4, * 5. atgr.

80. **DAWID.** Psałterz Zoltarz Dawidow przez Mistrza Walentego Wróbla z Poznania r. 1543. 8vo. Tyt. ftdr. 1·50. Reg. Aiiij, A. v, A vi, A vii, po —·50.

81. **DAWIDA** Psałterz przez Walentego Wróbla. Cracoviae M. Szarffenberg 1547. 8vo. Tytuł 1·50. Dedyk. And. Kobylíń. (k. 2.) —·50. K. ostatnia z datą i drzewor. 1·—.

82. **DAWIDÓW** Zołtarz przez Mistrza Walentego Wróbla na rzecz polską wyłożony. W Krakowie Mik. Szarffenberger 1567. 8vo. Tytuł 1·50. Ded. St. Barzemu k. 3.; k. 1 u, str. 335 i 336. Indexu k. 4. po —·60.

83. **DAWID.** Psałterz Jana Kochanowskiego. Kraków 1579. 4to. Tytuł atgr. 1·50. K. 7ma, — k. ost. regestr po —·60.

84. **DAWIDÓW** Psałterz J. Kochanowskiego. W Krakowie 1585. 4to. Tytuł atgr. 1·50.

85. **DAWIDÓW** Psałterz. J. Kochanowskiego. W Krakowie 1586. 4to. Tyt. 1·50.

86. **DAWIDÓW** Psałterz Jan Kochanowskiego. W Krakowie 1606. 4to. Tytuł atgr. 1.50. Regestr k. 4. po —·50.

87. **DAWIDÓW** Psałterz Jana Kocha-

nowskiego. W Krakowie 1610. 4to.
Tytuł 1·50.

88. **DAWIDOW** Psałterz Jana Kochanowskiego. W Krakowie 1612. 4to.
Tyt. atgr. 1·50.
K. 1. 33. i 63 po —·50.

89. **DAWIDOW** Psałterz J. Kochanowskiego. Kraków 1629. 4to. Tyt. atgr. 1·50.
K. 1 i ostatnia po —·50.

90. **DAWIDOW** Psałterz J. Kochanowskiego. Kraków 1641. 4to. Tytuł. 1·50.
K. 1. 2(2, — k. 2. 2(3 po —·50.

91. **DAWID.** Psałterz przełożony przez Jak. Wujka. W Krakowie 1594. 4to.
Tytuł atgr. 2·—.
K. przedost. i ostatnia po 1·—.
K. oryginalne od str. 23 do 82, od 87 do 283. k. nl. 6. po —·30.

92. **Decreta** et Constitutiones synodales tempore pr. Petri Arch. Gn. (Gamrat) Anno D. 1542. 4to. Tytuł atgr.

93. **De jure** provinciali terrarum Prussiae (p. Karnkowski). Cracoviae 1574. 4to. Tyt. agr., — Tabl. (k. ost.) agr. po —·60.
K. oryginalne 69 końcowych. Razem 2·50.

94. **DEMBOŁECKI X. W.** Przewagi Elearów polskich. W Poznaniu J. Wolrab 1623. 4to. Tytuł atgr. 1·50.
K. przedost. i ost. z Errata po —·60.

95. **DĘBOWSKI Andrzey.** Atalanta. (Kraków) z drukarnye Macyeya Wirzbięty. 4to, (k. n. 7). 1·50.
Tytuł i k. ost. atgr. —·75.

96. **DĘBOWSKI Andrzey.** Sąd o zbroię Achillowę. (Kraków) z druk. Wirzbięty, b. r., w 4ce, (k. n. 14). 1·50.
Tytuł i k. ost. —·75.

97. **DEMITROWICZ Paweł.** Compendium albo krótkie opisanie książąt i królów polskich. Lubecz 1625. 4. Tytuł agr., — Przedmowa kk. ℂ 2. ℂ 3. agr., — Rejestr. kk. SS. SS2. agr. po —·60.
Tekst kk. 111. 119. 123. 125. 131. 133. 183. 225. 227. 241. agr. po —·50.

98. **DENISOWICZ Hil.** Parergon cudów świętych obraza w monastyru Kupiatyckim. Kijów 1638. 4. Tytuł fdr., — Tekst kk. 1. 3. agr. po —·60.
Razem 3 kk. 1·60.

99. **Dialog** slachcica litewskiego prawdziwy woyny Jflantskiey Króla Jego M. Stephana z Księdzem Moskiewskim krótko zebrany. W Wilnie z drukarni Jakuba Markowicza 1594. 4to. Tytuł (z drzeworyt.). 1·50.
Karta ostatnia (z datą) 1·—.

100. **Dialysis** to jest rozwiązanie assercіy Pana Jakuba Niemoiewskiego. Poznań 1580. 8vo. Tytuł agr. —·60.

101. **Disputacya** wileńska, którą miał X. M. Smiglecski S. I. z Dan. Mikołaiewskim. Toruń Andr. Cotenius 1599. 4to. Tytuł i k. ost. atgr. po —·60.

102. **DŁUGOSZ.** Vita beatissimi Stanislai Cracoviae. 1511. Tytuł i k. 8-ma atgr. 3·—.

103. **DŁUGOSZ Jan.** Historya o S. Stanisławie, przez księdza M. z Wilkowiecka krótko zebrana y spisana. W Krakowie, S. Szarffenberg, r. 1578 i 1585, 4to, (k. o. 36, z drzeworytami w tekscie), br. 6·—.
Tytuły i dwie ostatnie karty jako odmienne dołączone są z obydwóch edycyj. Tytuł osobno z r. 1578 i 1585 po 1·25.
Karta Iiij z r. 1578 1·—.

104. **DOMANIEWSKI Joseph.** Proverbiorum Salomonis versio poetica. Lubecae Lithuanorum 1622. 4to. Tyt. agr. —·80.
Dedyk. Raphal. Leszczyńskiemu i k. ost. po —·50.

105. **DOROHOSTAJSKI.** Hippika o koniach. Cracoviae Typis Academicis. b. r. fol. Tytuł atgr. 1·—.

106. **DOROHOSTAJSKI.** Hippika o koniach. W Krakowie u Piotrkowczyka (1603). fol. Tytuł rytow. z podp. Thom. Makowski Polonus sculp. ftdr. 5·—.
k. druk. Cz. I Biij atgr. 1·50.
kk. sztych z końmi i munsztuk. M. Biij, C, Dij, Eij, Hiiij, ftdr. po 2·—.

107. **DREXELIUSZ.** Oko wieczności. W Krakowie 1638. 8vo. Tytuł atgr., — Dedykacya Skotnickiey k. a 1, — k. a 2, — k. a 3, — k. a 4, — k. a 5, — k. (a 6), — k. (a 7) po —·40.

108. **DREXELIUS.** Słonecznik. Kraków 1649. 12mo. k. ostatnia —·30.

109. **DUBOWICZ Jan.** Hierarchia. Lwów 1644. 4to. Tytuł fdr. 1·—.

110. **DUHAMEL P.** du Monceau. Sztuka węglarska. Warszawa. b. r. 4to. 1-szy tytuł atgr. —·20.

111. **DUNCZEWSKI Stan. Józ.** Herbarz wielu domów korony polskiey. W Zamościu 1757. fol. Tytuł agr., — K. **oryginalne** Tytuł Cz. I po 2·50.
Ded. aprob. przedm. k. nl. 8. „ 1·—.
k. od 1 do 499 „ —·60.
k. nl. regestru „ 1·—.
Cz. II. Tytuł „ 2·50.
k. od 1 do 478 „ —·60.

112. **Dyaryusz** podróży Stanisława Aug. kr. pols. na sejm grodzieński. Warsz. 1784 8vo. Tytuł i Przestroga druk., — k. 2, — **oryginalne** po —·50.

Dziesięć (patrz) Wywodów. 601.

113. **Elenchus** contentorum in hoc Enchiridio per Stan. de Lowicz. Cracovie ex Officina Ungleriana 1538. 8vo. Tytuł atgr. —·60.

114. **Epistola** albo List Rabi Samuela. żyda ku drugiemu żydowi posłany Cracovie ex Officina Ungleriana. Anno Domini 1538. 8vo.
Tytuł, — k. ost. agr. po —·60.

115. **ERASM Rotterdam.** Lingua. Cracoviae Hier. Victor M. Januario 1526. 8vo. Tytuł, k. ost. agr. po —·75.

116. **Ewangelie.** W Wilnie u Mamonicza 1574. 4to. k. końcowe.

117. **Ezop** to iest opisanie żywota tego to mędrca obyczaynego. B. m. b. r. 4to. Tytuł agr. 1·—.
Tekst. kk. A2. ost. po —·50.

118. **FALIMIERZ Stef.** O ziołach y o moczy gich. Kraków 1534. 4to.
Tytuł fdr. i k. ost. fdr. po 1·50.
Dedykacya Janowi z Tęczyna. k. + ij. agr. —·60.
Rejestr. kk. + 3. + 4. + 5. + 6. + 7. + 8. ǂ 1. ǂ 2. ǂ 3. ǂ 4. ǂ 5. ǂ 6. ǂ 7. ǂ 8. + + 1. + + 2. agr. po —·15.
Rejestr. k. *. (z drzeworyt.) fdr. 1·20.
Tekst. (o ziołach) kk. 1. 2. 3. 5. 6. 10. 11. 12. agr., — Tekst. (o poznawaniu uryny) kk. 19. 1. 41. 42. 55. 86. 88. 89. 92. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 116. 117. 118. 119. agr. po —·15.
K. **oryginalne** Cz. I List 21, 22, 37, 58, 61 do 68, 87, 90, 91, 124, 134, od 140 do 149, od 151 do 154 po —·60.
Karta tytułowa Nauka o poznaw. uryny. 1·50.

119. **FAUNTEUS L. Art.** S. I. Refutatio descriptionis Coenae Dominicae a Dan. Tossano editae. Posnaniae 1590. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

120. **Fortka** niebieska to jest Dzielne cwiczenia żywota duchownego ...... (Wysocki Szym. tłom.) Drukowano w Wilnie u Jana Karcana 1588. 8vo. Tytuł atgr. —·75.

121. **Fortuny** y Cznoty roznoscz w historij o niektórym młodzieńczu ukazana ..... W Krakowie przez Ier. Wietora 1524. 8vo. Tytuł i k. ost. ftdr. po —·80.

122. **FREDRO Andr. Max.** Gestorum populi Poloni sub Henrico Valesio, Polonorum postea vero Galliae rege. Dantisci, sumptibus Georgii Förrsteri, 1652. 4to. Tytuł sztych. na miedzi **oryginalny** mający wszystkie cechy rycin Ier. Falcka.

123. **FREDRO Andr. Max.** Monita politico-moralia. Dantisci, in Bibliopolio Försteriano, A. Dn. M. DC. LXIV. 12mo; u dołu cyfry I(eremias) F(alck).
Tyt. **oryginalny** rytow. na miedzi.

124. **Fridewald Mich.** (portret) autog. z dawnego drzeworytu 1·50.

125. **GALATOWSKI Jan.** Messyasz prawdziwy. Kijów 1672. 4. 4to. Tyt. agr. 1·60.
Dedyk. Alex. Michayl. z her. Pań. Ros., — Przedmowa. k. * 3. agr., — Tekst. kk. 196. 296. i k. ost. po 1·—

126. **GAWIŃSKI Jan.** Dworzanki albo epigrammata polskie. Kazimierz przy Krakowie, B. Smieszkowicz drk. 1664. 4to. Tytuł atgr., — Wstęp („Kiedy mają być czytane") agr. —·60.

127. **GAWIŃSKI Jan.** Sielanka y różne nagrobki. W Krakowie 1640. 4to.
Tyt., — k. ost. jednostr. atgr. po —·60.

128. **GAWŁOWICKI Szymon.** Jezus Nazareński albo Jeruzalem niebieska przezeń wyzwolona. Warsz. 1686. 4to. Tytuł agr.

129. **GIERMAŃSKI St.** Summariusz Kleynotów abo Herbów Państwa y Rycerstwa Korony Polskiey y W. X. Litew., z różnych Authorów a mianowicie: z Bielskiego, z Paprockiego, y Scriptow S. S. Jagodyńskiego zebrany. W Krakowie, 1621, 8-vo, (k. n. 43). 4·50·
Tytuł osobno —·80.
Przedmowa A 2. A 3. B, — 2 k. ostatnie po —·50.

130. **GILOWSKI Paweł K.** Wykład kościoła krześcijańskiego. W Krakowie 1579. Tytuł atgr. 1·80.
Ded. p. Zborowskiemu)(ij, —)(iij, — ()(iiij), — Tekst str. 6 Bij, — str. 7 Biij, — str. 352 k. ost. po 1·—.

131. **GŁOGOWCZYK Jan.** Exercitium super omnes tractatus parvorum logicalium Petri Hispani. Lipsiae W. Steckel 1500. 4to.
Tytuł i k. VII atgr. 3·50.

132. **GŁOGOWCZYK J.** Exercitium secundae partis Alexandri mgri Johannis de Glogovia. Cracoviae, imp. J. Haller, Cas. Hochfeder 1504. 4to. Tyt. z herbami atgr.

133. **GOMÓŁKA Mik.** Melodye na Psałterz polski uczynione. W Krakowie w druk. Łazarzowej 1580. 4to. Tytuł atgr. 1·80.
Ded. bis. Myszkowskiemu, — k. Vv., — k. 166, — k. Vvij 167, — k. ostatnia Vvij po —·60.

134. **GORCZYN Jan Aleks.** Herby króle-

stwa Polskiego. W Krakowie 1653. 8vo. agr. (wyk. K. Stron.) Tyt., – 2 k. n. — k. 1, 5, 7, 9, 11, 17, 19, 23, 25, 29, 35, 53, 59, 83, 93, 105, 111, 121, 191 po —·15.

135. **GOSTKOWSKI Wojc.** Sposób iakim gory złote srebrne w ..... Królestwie Polskiem naprawić. b. m. (Kraków ?) 1622. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

136. **GOR NSKI Petr.** Statuta ducatus Mazovie. Cracoviae 1541. fol. Tytuł atgr. 1·60.

137. **GÓRNICKI Łuk.** Dworzanin polski. W Krakowie, Drukował Mac. Wirzbięta 1566. 4to. Tytuł, — karta Q 2. — Q 3. — Mm 2, — Mm 3, — Mm 4, — Mm 5, Mm 6, Mm 7, Mm 8, ostatnia atgr. po —·60.

138. **GOSŁAWSKI Adam.** Odpowiedź na obronę. W Rakowie 1608. 4to. Tytuł, k. przedost. Ff. i k. i k. ost. atgr. po —·60.

139. **GRABOWIECKI Seb.** Martinus Lauter eiusque levitas. Cracoviae 1585. 4to. Tekst kk. 1 3. 15. agr. po —·60.

140. **GRADA B.** Palma panieńska tłom. Wysocki S. W Kaliszu 1607. 8vo. Tytuł agr. —·50.

141. **GROCHOWSKI Stan.** Hierozolimska processya. Kraków 1607. 4to. Tekst kk. 83. 85. 95. agr. po —·60.

142. **GROCHOWSKI Stan.** Hymny, prozy i cantica kościelne. W Krakowie 1599. 4to. Tytuł agr. —·60.

143. **GROCHOWSKI Stan.** Niebieskie na ziemi zabawy. Kraków 1611. 4to. Tekst kk. 205. 207. 209. 211. agr. po —·60.

144. **GROCHOWSKI Stan.** Unieioviensis Gratulatio Cl D. Stan. Karnkowski Gnesn. Archiep. Cracoviae 1582. 4to. k. 4. **(oryginalne)** 10·—.

145. **GROCHOWSKI Stan.** Wiersze i insze pisma co przebrańsze. W Krakowie 1608. 4to. Tytuł i k. ost. agr. po —·50.

146. **GRODWAGNER Jan.** Discurs o cenie pieniędzy teraznieyszey r. p. 1632. 4to. Tytuł agr. —·60.

147. **GROICKI B.** Porządek sądów i spraw mieyskich prawa maydeburskiego. (Cracoviae) Laz. Andreae 1559. 4to. Tytuł agr., — Tytuł Laz. Andreę 1562. 4to. 1·—.
Tytuły prawa maydeburskiego do Porządku .... Kraków Laz. Andr. S. 1573. 4to. Dwie ostatnie k. regestru po —·75.
2 tablice a, Drzewo krewności b, Drzewo bliskości małżeńskiey. 2·—.

148. **GROICKI B.** (Części **oryginalne** kompletne).
a) Artykuły prawa Maydeburskiego. Łazarz Andrysowic 1565. 4to. K. 1. 64, — toż samo z odm. tyt. po 3·—.
b) Ten Postępek wybran iest z Praw cesarskich. Cracoviae Andr. Lazarus 1582. 4to. (K. 50), — toż samo rok 1582 ale inny druk po 3·—.
c) Ustawa płacy u Sądów w Prawie maydeburskim. Andr. Lazarus 1562. 4to. (K. 8), — toż samo rok 1562 ale inny druk po 1·—.
d) Reyestr do Porządku i do Artykułów R. P. 1567. 4to. (k. n. 52) z ded. Iustowi Dycowi zajmującą k. 4, — toż samo ale inny druk i bez ded. z r. 1567 (k. nl. 48) po 2·—.
e) Tytuły Prawa maydeburskiego. Cracoviae 1575. 4to. (K. nl. 6. k. l. 189. Reiestr. k. nl. 12) 4·—.
Oprócz wymienionych, są jeszcze Porządku Groickiego defektowe części, które można kartkami lub partyami nabywać. Tablica **oryginalna** z drzeworytem „To Drzewo iest Bliskości małżeńskiej.“ 2·50.

149. **GRUSZCZYŃSKI Jan** z Lipna. Powinność dobrego towarzystwa. W Krakowie u Garwolczyka 1581. 4to. Tytuł atgr. 1·80.
+ ij, + iij, Xij, Xiij, k. ost. po —·60.

150. **GRZEGÓRZ z Szamotuł.** Enchiridion impedimentorum. Cracoviae, Flor. Ungler 1529. 12mo. Tyt. agr. po —·50.

151. **GRZEGORZ z Żarnowca.** Postilla Roku Pańsk. 1597. fol. Tytuł k. 373, 467, 468, agr. po 1·—.
Kończenie czwartey, zamknienie k. ost. po —·60.

152. **GUILLERMI** Postilla super Epistolas et Euangelia per totius anni circulum ..... Cracoviae per Mat. Scharffenberg 1541. 4to. Tytuł w ozdobnej ramie z orłem Zygm. i wężem Sforcyów atgr. 2·—.

153. **GVAGNIN Alex.** Rerum polonicarum tomi tres. Francofurti 1584. 8vo. Tytuł atgr. —·60.

154. **GWAGNIN Alex.** Sarmatiae Europeae descriptio. (Cracoviae) Typis Matthiae Wirzbietae 1578 fol.
Tytuł główny, Tytuł do Prussia cum suis provinciis. ftdr. po 3·—.
K. od Prussia a 2, a 3, a 4 po 1·—.

155. **GWAGNIN Alex.** Kronika Sarmacyey Europskiej. Kraków 1611. fol.
Tytuł. s. g. fdr. s. o. agr. 2·60.
Tytuł s. g. fdr. s. o. agr. 2·60.
Tytuł główny, — X. Lit. po 2·50.
Na herb autora 1·50.
Dedyk. Zebrzydow., — Ded. Myszkowskiemu po —·60.
K. z portr. aut. 1·50.
K. z portretem osobno 1·—.
K. oryginalne, kilkaset kart ze wszystkich części po —·60.

156. **GWAGNIN Alex.** Kronika Sarmacyey Europskiej. Kraków 1612. fol. (edycya b. rzadka). Tytuł str. głw. fdr. s. o. atgr. 2·50.
Ded. Zygmuntowi III. k. 1sza i k. 2ga po 1·50.
Mapa abo opisanie Ks. Mosk. 3·—.

157. **HEGENDORFINUS Christ.** Areopagiticus. Cracoviae 1534. Tytuł, — Ded. Zygm. Aug. atgr. po —·50.

158. **HERBEST Bened.** Chrzescijańska porządna Odpowiedź na tę Confesią. Kraków 1567. b. m. i r. 8vo. Tyt. agr. —·40.

159. **HERBEST Bened.** Nauka prawego Chrześcijanina. W Krakowie 1566. 8vo. Tytuł atgr. 1·—.

160. **HERBERSTEIN S.** Rerum Moscoviticarum. Basileae 1571. fol. Tytuł i k. 155. atgr. po 2·—.

161. **HERBURT Jan.** Głównych o wierze artykułów księga I. Cracoviae 1568. 4to. Tytuł. agr. —·80.

162. **HERBURT Joan.** Chronica sive Historiae Poloniae. Basileae 1571. 4to. Tytuł. atgr. 1·—.
K. oryginalne Dedyk. a 3, a 4. str. 363. k. 11. całość 3·—.

163. **HERBURT Jan.** Statuta Regni Poloniae. Cracoviae 1563. fol. Tytuł agr. 2·50.
K. oryginalne Ded. i przedm. i od 1 do 545. Końcowych nl. k. 2. (1-sza i ostat. uszkadzone) po —·60.

164. **HERBURT Jan.** Statuta regni Poloniae. Cracoviae 1567. fol. k. n. 6. k. l. 306. k. n. 9. Tytuł, agr. 2·50
Przedmowa kk. A2. A3. agr. po 1·—.
K. ostatnia z firmą Lazarus Andreae 1567 1·—.

165. **HERBURT Jan.** Statuta i przywileje. Kraków 1570. fol. Tytuł fdr. 3·—.
Orzeł i herb Herburta. k. B*. agr. 1·40.
Sejm, (drzeworyt całoarkuszowy), agr. 3·—.
Dedyk. Aij z lit. T, Aiij, Aiiij, Regestr k. Yyy 2. po 1·—.
K. orygin. Bij, Biij, Biiij po 1·25.
inne karty od 1 do 792. po —·60.

166. **HERBURT Jan.** Statuta Regni Poloniae. Samoscii 1597. fol. Tyt. agr. 1·50.

167. **HEYDENSTEIN Reinh.** Warhaffte Beschreibung des Krieges welchen König Stephan Batori wider Iwan Wasilowitzen geführet. Görlicz 1590. 4to. Tytuł atgr. 1·50.

168. **HIERONYM a S. Hyacintho.** Idea colloqvii charitativi. Cracoviae typ. And. Petricovii 1646. 4to. Tytuł atgr. 1·50.

169. **HINCZA Marcin.** Pląsy Jezusa z Aniołami. W Krakowie 1638. 12-mo. Tytuł atgr. —·20.

170. **HIPPOCRATIS** Coi Epistola moralis, disputationem Democriti continens etc. Impressum Cracovie per Ioannem Haelicz neochristianum A. D. 1540. 8vo. Tytuł atgr. 1·50.
k. ostatnia —·50.

171. **Historia** Jozepha starego Dzieiopisa żydowskiego O woynie ostatniey y zepsowaniu ziemie żydowskiey. Wtore O oblężeniu y zburzeniu miasta Jeruzalem. Wilno u Jana Karcana 1595. 12-mo. Tytuł z drzeworytem —·80.

172. **Historya** o Obrazie w Częstochowie Panny Maryey i o Cudach rozmaitych tey wielebney Tablice. b m. i r. 8-vo. (k. n. 19) 3·—.
Tytuł osobno —·80.
K. Aij —·50.

173. **Historia** Passionis Christi. 1645. 12-mo. Tytuł (sztych.) atgr. —·50.

174. **Historia** spraw Atyle króla Węgierskiego. Z łacińskiego języka na polski przez Cypriana Bazylika. W Krakowie drukował Maciey Wirzbięta 1574. 8-vo. Tytuł atgr. 1·50.
K. ostatnia —·60.

175. **HOZYUSZ Stan.** Księgi o jasnym a szczyrym słowie Bożym. Kraków 1562. 4to. Tytuł atgr. 1·—.
List 42, 43 i 117 po —·60.

176. **INES Alb.** Lechias Principum et Regum Poloniae. b. m. i r. 4-to. Tytuł rytowany **oryginalny.**

177. **Istorya** o swiętym Jozefie Patryarsse starego zakonu. Druk w Krakowie u Jeron. Wietora 1. 5. 3. 0. 8vo. Tytuł, k. ost. atgr. po —·80.

178. **JABŁONOWSKI Józ. Alex.** Heraldica to iest Osada kleynotów rycerskich. We Lwowie 1752. 4-to.
Tytuł, — Tab. 1 i 2 Consangvinitatis arbor etc. atgr. po 1·25.

179. **JABŁONOWSKI Joz.** Museum Polonum. Leopoli 1752. 4to.
Tytuł atgr. 1·—.

180. **JAGODYŃSKI S. S.** Pieśni katholickie nowo reformowane. Cracoviae. B. r. 4to. Tytuł agr., — Przedmowa. k. A. 2. po —·60.

181. **JAN z Głogowy.** Exercitium noue Logice seu Librorum Mgri Joannis de Glogouia. (1490). 4to. Tytuł atgr. 1·50.
JAN z Głogowy. Exercitium super omnes tractatus, patrz nr. 133. 189.

182. **JANICKI Clemens.** Vitae regum polonorum elegiaco carmine descriptae. 8vo. Tytuł atgr. 1·50.

183. **JANUSZOWSKI Jan.** Nowy karakter polski z drukarnie Łazarzowey y orthographia polska. R. P. 1594. 4to. Tytuł i 3 k. Ded. fdr. po 75 c. 3·—

184. **JANUSZOWSKI Jan.** Statuta, prawa i constytucie koronne. Kraków 1600. fol. Tytuł s. g. agr. s. o. fdr. 1·60. **Kk. oryginalne** Ded. Zygm. III. k. 2. Ded. Mik. Firlejowi, k. n. 4. Ded. kasztelanowi Radom. k. 1. Czytelnikowi k. 7. Porządek ksiąg k. 2. k. ****ij Senatorum ordo k. 1. Boga Rodzica k. 1. z herbem Lewart 1. Tekstu od str. 1 do 24 po 1·50.

185. **JASKIER Nic.** Juris provincialis quod Speculum Saxonum vulgo nuncupatur libri tres. Cracoviae 1535. fol. Tytuł. s. g. fdr. s. o. agr. 2·40.

186. **JOAN de Glogouia.** Exercitium secunde partis Alexandri mgri Johannis de Glogouia. Cracoviae, Impen. Ioh. Haller, arte Casp. Hochfeder 1504. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

187. **JOHANNES de Latoszyn** decretorum doctor. Forma absolutionis. (1488). fol. 1 k. atg. 1·50.

188. **JOHANNES de Stobnica.** Introductio in Ptolomaei Cosmographiam. Epitoma Europae Aeneae Sylvii. Cracoviae Flor Ungler 1512. 4to. Tytuł, — k. następna, — k. t. i 11. atgr. po —·75.

189. **Judicium** Cracouiense Magistri Michaelis de Vratislauia, congestum in preclaro studio Cracouiensi, ad annum Millesimum quadringentesimum nonagesimum quintum (1495). 4to. Tytuł atgr. 2·—.

190. **JURGEVICIUS Andr.** Anatomia libelli famosi et scurrilis Andreae Volani apostatae. Vilnae 1591. 4to. Tytuł, Aij, Aiij, Aiiij, atgr. po —·60.

191. **JURGIEWICZ And.** Qwestyi kilkadziesiąt. Kraków 1590. 4to. Tekst. k. ost. agr.

192. **JUSTYNUSA** Historyka Ksiąg XXXXIIII przez Troga Pompeiusza opisaney. (X. And. Wargocki). W Krakowie 1607 w Drukarni S. Kempiniego. 4to. Tyt. agr. —·80.

193. **Kalligraphia** abo Cancellaria S. S. T. ma w sobie Discurs, Epigrammata, ... W Krakowie w druk. Fr. Cezarego 1695. 4to. Tyt. atg. —·60.

194. **KALLIMACH.** Historia | spraw Atyle | Króla Węgier | skiego | z Łacińskiego na polski przełożona | przez Cypriana | Bazylika. | W Krakowie. | Druk. Maciey Wirzbięta. 1574. fol. Tytuł i k. ost. atgr. po 1·50.

195. **KALNOFOYSKI Atanasius.** Teratourgema lubo Cuda. Z drukani Kiiowopieczarskiey 1638. 4to. Tytuł atgr., — Rr. Appendix, — Rr 2 k. 309, — Rr 3 k. 311, — Rr 4 k. 313, — Ss1 k. 315, — Ss 2 k. 317, — Ss. 3 k. 319, — SS. 4. k. (321) po —·60. Tablice a. b. po 1·60.

196. **Kamień** świadectwa wielkiego w Koronie Polskiey Senatora niewinności przez jednego Slachcica polskiego wydany Roku pańskiego 1668. 4to. Tytuł atgr. —·80.

197. **Kancyonał** | to jest | Księgi Psalmów, Hymnów i | Pieśni Duchownych; | .... We Gdansku, | Drukował Andrzej Hünefeld | Roku 1646. 4to. Tytuł, — Przedmowa, — Przdm. k. 2ga, — Tytuł działowy, — Modlitwy p., — regestr po —·50.

198. **Kancyonał** to iest Księgi Psalmów i Pieśni Duchownych. We Gdańsku 1684. 32mo. Tytuł atgr. —·50.

199. **KARNKOWSKI Stan.** Messyasz albo Kazania. W Poznaniu 1597. fol. **K. oryginalne.** Tytuł, przedm., ded., k. nl. 6. k. od 1 do 247 i od 1 do 43, (od 180 do 226 brak, reszta ma rogi u dołu uszk.) po —·60.

200. **KARNKOWSKI Stan.** Constitutiones Synodorum metropolitanae ecclesiae Gnesnensis. Cracoviae 1579. 4to. Tytuł atgr. —·75.

201. **Kazanie** Je O. M. Księdze Arcybiskupa Gnieznieńskiego. Kraków w Druk. Łazarzowey 1596. 4to. Tytuł atgr. —·50.

202. **KEMPIS Tom.** O nasladowaniu P. Chrystusa i o wzgardzie wszelakiey proznosci swiata tego. Czworo prawie złotych Książek: .... W Krakowie w Drukarni Jakuba Siebeneychera 1586. 32mo.
Tytuł osobno —·80.
Tytuł razem, Przedmowa do Czyteln. + ij a do (+ viij) kart. n. l. 7., Regestr Zziiij do (Zz viii), karta ostatnia 280, razem k. 13 (nierozcięte) 5·—.

203. **KEMPIS Tom.** O naśladowaniu Pana Chrystusa Ksiąg Czworo. W Krakowie 1616. Tytuł atgr., — Przedmowa, — k. 1 przedm., — k. ostatnia regestru, po —·50.

204. **KLONOWICZ Sebastyan.** Flis albo Spuszczanie statków do Gdańska i Nauka żeglarska. W Warszawie u Jana Trelpińskiego 1643. 4to. Tytuł atgr. —·60.

205. **KLONOWICZ Seb.** Pożar Upominanie do gaszenia i Wrożka o upadku mocy tureckiey 1597. 4to. Tytuł atgr. —·75.

206. **KLONOWICZ Seb.** Acernus. Victoria deorum b. m. i r. (Raków 1587 do 1600?) 8vo. Tytuł, Wstęp Chromińskiego, k. 1. Dedykacya M. Firlejowi, k. 8 (od a2 do (a8)) z oryginału. Taż sama przedrukowana p. Chromińskiego k. 4. Dedyk. Gorajskiemu k. 8. (od A2 do (A8)). Tekst k. 1a, k. 191. Errata k. 3. atgr. po 1·—.

207. **KLONOWICZ Seb.** Worek Iudaszow to iest złe nabycie maiętności. Drukował Seb. Sternacki b. r. 4to. atgr. Tytuł i k. ost. po 1·—.

208. **KLONOWICZ Sebast.** Żale nagrobne na .... Jana Kochanowskiego. W Krakowie 1585. 4to. Tyt. at. —·60.

209. **KŁOS Tomasz X.** Algoritmus: To iesth nauka Liczby: polską rzeczą wydana. Cracovie ex officina Ungleriana 1538. 12mo. atg. Tyt. atg. 1·50.

KOCHANOWSKI. Aratus patrz Cicero. 61.

210. **KOCHANOWSKI Jan.** Dryas Zamchana polonice et latine, Pan Zamchanus latine. Leopoli, 1578, w 4ce, (str. n. 12) 1·—.
Tytuł i k. ostatnia po —·40.

211. **KOCHANOWSKI Jan.** Epithalamium na wesele M. K. Radziwiłła. W Krakowie w Drukarni Łazarzowey 1584, w 4ce, (str. n. 7) —·60.
Tytuł i k. ost. po —·40.

212. **KOCHANOWSKI Jan.** Jezda do Moskwy. W Krakowie w Druk. Łazarzowey 1583, w 4ce, (str. 16) 1·60.
Tytuł i k. ost. po —·40.

213. **KOCHANOWSKI Jan.** Pieśni trzy: O wzięciu Połocka. O statecznym słudze R. P., O uczciwej małżonce. Warszawa 1580, w 4ce (str. n. 7.) —·60.
Tytuł i k. ost. —·40.

214. **KOCHANOWSKI Jan.** Szachy. W Krakowie, z Druk. Wirzbięty 1585, w 4ce, (k. n. 12) 2·—.
Tytuł i k. ost. —.40.

215. **KOCHANOWSKI Jan.** Treny. W Krakowie, w Druk. Łazarzowey 1580, w 4ce, (str. 26) —·40.
Tytuł i k. ost. po —·40.

216. **KOCHANOWSKI Jan.** Zgoda. W Krakowie 1564, w 4ce, (k. n. 7) —·60.
Tytuł —·40.

217. **KOCHANOWSKI Jan.** Zuzanna. B. m. i r. w 4ce, (k. n. 5) —·60.

218. **KOCHANOWSKI Jan.** Elegiarum libri IIII, eiusdem Foricenia. Cracoviae 1612. 4to. Tytuł atgr. —·50.

219. **KOCHANOWSKI Jan.** Fragmenta. Kraków 1604. 4to. Dedykacya k. A, Aij. atgr. po —·60.

220. **KOCHANOWSKI Jan.** Fraszki. Kraków 1604. 4to. Tekst k. 51, 53, 73, atgr. po —·60.

221. **KOCHANOWSKI Jan.** Jan Kochanowski. Kraków 1585—1639. 4to. Tablice dwie do Phaenomenów. agr. 3·—.

222. **KOCHANOWSKI Jan.** Jan Kochanowski. Kraków 1611. 4. Tyt. agr. —·80.

KOCHANOWSKI Jan. Melodye patrz Gomółka. 135.

223. **KOCHANOWSKI Jan.** Odprawa posłów greckich. W Warszawie 1578. 4to. Tytuł atgr., — Dedykacya Janowi Zamojskiemu, — karta ostatn. (Tot gladios) po —·60.

KOCHANOWSKI Jan. Psałterz Dawidów patrz Dawid. 86—93.

224. **KOCHANOWSKI Mikołaj.** Rotuły. arkusz P. p. str. 297—215 (tak właściwie 315). **K. oryginalne.** Razem k. 10 6·—.

225. **KOCHANOWSKI Jan.** Satyr albo Dziki Mąż b. m. i r. 4to. Tytuł z drzeworytem, — karta 2ga, — k. przedostatnia, — k. ostatnia po —·50.

226. **KOCHANOWSKI Jan.** Threny. 4to. Karta ostatnia —·60.

227. **KOCHANOWSKI Jan.** Threny. W Krakowie w drukarni Łazarzowey 1583. 4to. Tytuł, k. ost. atgr. po —·60.

228. **KOCHANOWSKI Jan.** Wtargnienie do Moskwy. 1581. 4to. K. 1)(i k. ost. po 50·—

229. **KOCHANOWSKI Jan.** Żale nagrobne. W Krakowie 1585. 4to. Tytuł, — E Threnodia, — k. ost. po —·60.

230. **KOIAŁOWICZ Alb. Wiiuk.** Historiae Lituanae pars prior; de rebus Lituanorum. Dantisci 1650. 4to. Tytuł sztychowany, ded. Cas. L. Sapieże k. 3 **oryginalne.**

231. **KOIAŁOWICZ Alb. Wiiuk.** De rebus Anno 1648 & 1649 contra Zaporovios Cosacos gestis. Vilnae. Typ. Academicis 1651. 4to. atg. Tyt. —·60.

232. **KOCHOWSKI Wespazyan.** Liryka polskie w nieproznuiącym proznowaniu napisane. Kraków 1674. 4to. Tytuł sztychowany kop. autogr., — Tytuł 2gi drukow., — Aprobacya, — Dedyk. łak., — tekst k. 140, k. 148, k. 153, k. 376 po —·50.

233. **KOŁUDZKI Aug.** Promptuarium legum et constitutionum regni. ..... A. D. 1697. fol. Tytuł atgr. 1·60.

234. **KOŁUDZKI Augustyn.** Thron oyczysty. W Poznaniu 1707. Tyt. atg. 1·50. Rycina przedtytułowa 1·—. Trzy ryciny **oryginalne** należące do 2giej części tegoż dzieła (b. rzadkie) po 2·—.

235. **KOŁUDZKI A.** Thron oyczysty Poznań 1727. 4to. Tytuł atgr. 1·50. **K. oryginalne.** Ded. k. 2, tekst od. str. 1 do 296 po —·25.

236. **Konstytucya** 1581. K. ost. z herbem Scharfenber. fol. atgr. 1·—.

237. **KOSSOW Silvestr.** Paterikon abo Żywoty SS. Oycow pieczarskich w Kijowie 1635. 4to. Tytuł atgr. —·50.

238. **KRAIŃSKI Krzysztof.** Postylla kościoła powszechnego. W Łaszczowie 1611. fol. Tytuł, Ded. X. Radziwiłłowi k. 3, k. ost. 763 po 1·—.

239. **KROMER Mart.** Catecheses sive Institutiones duodecim. Cracoviae in officina Nic. Scharffenberger. b. r. 4to. Tytuł atgr. —·60.

240. **KROMER Marc.** O sprawach dziejach koronnych polskich p. M. Błażowskiego przetł. Kraków 1611. f. Tytuł atgr., — Przedm k.)(4. agr., — Rejestr. k. Hhhh. atgr. po 1·10.

Krótka odpow. patrz Zebrzydowski. 623.

241. **KUCZBORSKI Walent.** Katechizm albo nauka wiary i pobożności. Kraków 1568. f. Tytuł agr. 1·20. Tekst kk. 11. 97. ost. (z herbem) agr. po —·75.

242. **KURCYUS Kwint.** O dziejach Alexandra W. króla maced. ksiąg XII. Kraków 1618. fol. Tytuł, — Ded.)(2, — Przedm.)(3, — ()(4), —)( )(, —)( )(2, — o Drogach)( )(3, po —·60.

243. **KUSZEWICZ** patrz: Artykuły Securitatis. Warszawa 1646 po —·60.

244. **KWIATKIEWICZ.** Suplement rocznych dziejów. Tytuł, k. ost. po —·60.

245. **Legende** der heyligen Hedwigis. Breslau, b. Conrad Baumgarthen 1504. fol. Z. K. z licznemi drzeworytami atgr. (K. Stronczyński rys.) po 1·60.

246. **LEOPOLITA Gabriel.** Oratorium pałaczu duchownego. Jaworów 1619. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

247. **LEOPOLITA Stan.** Contemplatio salutifera domin. passionis ex quatuor evangelistis. Impres. Cracoviae per H. Vietor 1520. 8vo. Tytuł z drzeworyt. i ded. Joanni Alantsee aromatario Plocensi p. M. Scharffenberger biblop. cracov. 8vo. atgr. —·80.

248. **LIGĘZA Gabr. Kilian de Bobrek.** Sigismundi III Polon. et Sveciae regis Virtutes decantatae. Duaci. b. r. fol. Tytuł sztychowany z oryginalnej blachy nowe odbicie.

249. **LIPOMAN Alojzy.** Dwa listy na polski język właśnie wyłożone Al. Lipomana, a drugi X. Mik. Radziwiłła. W Brześciu litewskim 1559. 4to. Tytuł, k. Tij, Tiij, Tiiij k. ost. atgr. po 1·—.

250. **LIPSKI Andr.** Practicarum observationum ex iure civili et Saxonico collectarum Centuria prima. Cracoviae Fr. Cesarij 1620. 4to. Tytuł atgr. —·80.

251. **LOCHER Jacob.** Judicium Paridis de pomo aureo inter tres Deas, Palladem, Iunonem, Venerem. De triplici hominum vita, contemplativa, activa, ac voluptaria. — b. m. i r. (Cracoviae 1522). 8vo. Tytuł atgr. —·60.

252. **LORICHIUS Reinh.** Księgi o wychowaniu i o ćwiczeniu każdego przełożonego. Kraków 1558. fol. Tytuł fdr. 2·40.

253. **LUBIENIECKI Stanislaus.** Historia reformationis polonicae. Freistadii 1685. 12mo. Tytuł atgr. —·40.

254. **ŁASKI John.** Commune inclyti Poloniae regni privilegium etc. Cracoviae 1506. fol. Tytuł. atgr. Rejestr. k. ost. (z drzeworytem) po 3·—. K. ij, K. iij, K. iiij, (k. V, k. VI). k. 124. a. po 1·50.

255. **ŁOWICZ de Simon.** Enchiridion medicinae pro tyrunculis etc. Cracoviae Ungler 1537. 12mo. Tytuł atgr. —·60.

256. **ŁUBIEŃSKI M.** Synodus provincialis gnesnensis. Varsaviae in offic. Petri Elert. 1646. 4to. Przemowa arcyb. K. A 2, A 3, A 4, B. po —·40.

257. **MACER Aemilius.** De herbarum virtutibus .... cum interpret. polonica per Sim. de Łowicz. Cracoviae 1537? Ungler. 8vo. Tytuł atgr. 1·—. **Kk. oryginalne.** Brak tytułu, arkusz E k. nl. 9. k. l. od 1 do 63. k. nl. 8. brak k. 3. k. po 15, razem 3·—.

258. **MAIMBURG L. X.** Historya o krucyatach. W Krakowie 1707. fol. **k. oryginalne** od str. 5 do 460. Regestr. k. nl. 8. po —·60.

259. **MAŁACHOWSKI Nat. Piotr.** Zbior nazwisk szlachty w Łucku 1790. 8vo. Tom I. **k. oryginalne.** Tytuł i karty od 3 do 31. razem 2·—.

260. **MAŁECKI Hier.** Postilla domowa to yest kazania. Królewiec 1574. fol. Tytuł. fdr. 3·50. Zakończenie. („Ku pobożnemu czytelnikowi“) k. R2. Errata. k. R3. agr. po 1·30.

261. **Manifest** z dnia 14 Septembra r. 1733. fol. **k. oryginalne** str. 16 i 19. po —·80.

262. **MARSILIUS F.** Textus dialectices de Suppositionibus ..... noviter abbreviatus. Crac. Ungler et Lern. s. a. 4to. k. ost. atgr. —·60.

263. **MARTINI** Poloni Chronicon, Opera Sufridi Petri Leonardiensis. Antverpiae Chr. Plantin 1574. 8vo. Tytuł atgr. po —·40.

264. **MARYCKI Simon.** Maricii Pilsnensis, iureconsulti, De Scholis seu Academijs libri duo. Cracoviae in oficina Hieronymi Scharffenbergi 1551. 8vo. Tytuł atgr. —·40.

265. **MĄCZYŃSKI Joannes.** Lexicon latino polonicum .... polono interprete ... Regiomonti I. Daubman 1564. fol. Tytuł i k. ost. z drzeworyt. atgr. po 1·50. **K. oryginalne.** Wiersze Jana Kochanowskiego i A. Trzecieckiego do M. Radziwiłła. k. 2. po 1·80.

266. **MESGNIEN Fran.** Lotharingus. Gramatica seu Institutio polonicae linguae. Dantisci Förster 1649. 8vo. Tytuł atgr. —·60.

267. **MIASKOWSKI Kasp.** Zbiór rythmów. Poznań 1622. 4to. Tytuł atgr. —·80.

268. **MIĄCZYŃSKI Jan.** Lament Matki korony polskiey z smierci Stephana króla polskiego w r. 1586 w Płocku, uczyniony. 4to (k. n. 6). 1·60. Tytuł osobno —·60. K. ost. —·40.

269. **MIECHOVITA Math.** Contra sevam pestem regimen accuratissimum ...... Seb. Roch. orationes. Cracovie Joan. Haller 1508. 4to. Tytuł atgr. —·60.

270. **MIECHOVITA Math.** Chronica Polonorum. Cracoviae 1519 — 1521. fol. Tytuł. fdr. 2·50. **K. oryginalne** k. nl. 10. str. od I do CCCLXXIX i k. nl. 3 i str. od I do CXV. Karty nl. ✠ 2 i (✠ 5). Karty 2. z dedyk. Zygmuntowi I po 1·—. inne po —·60.

271. **MIECHOVITA Math.** Descriptio Sarmatiarum Asianae et Europianae et eorumquae in eis continent. Cracoviae 1521. 4to. Tytuł atgr. z drzeworyt. —·60.

272. **MIECHOVITA Math.** Editio pro conservanda hominum sanitate. Impressum Cracoviae per Mathiam Scharffenberger 1535. 8vo. Karta ostatnia z miejs. i datą atgr. —·40.

273. **MIECHOVITA Math.** Polskie wypisanie dwoiey krainy, którą Sarmatia zową. Kraków 1535. 8vo. Tytuł atgr. —·50. K. 2, k. 3, k. 4, k. 5, k. 6. po —·40.

274. **MIJAKOWSKI Jac. X.** Znaczna w cnotę matrona, kazanie pogrzb. Anny z Ruśce Lubomirskiej kaszt. woynickiej. Kraków 1639. 4to. **k. oryginal.** k. nl. ded. 10. tekst od str. 1 do 48. (tytułu i końca brak). całość —·80.

275. **MIKOŁAJ z Wilkowiecka.** Historya O Świętey Annie, Panny Maryey Matki Pana Jezusowey Starce .... W Krakowie u Stan. Szarffenberga r. 1577. 12mo. Tytuł z drzeworyt. atgr. —·80.

276. **MIKULAS z Ssadku.** Pronostyka krakowska (1521?). 4to. Tytuł z drzeworyt. atgr. 1·—.

277. **Missale** secundum ordinationem seu rubricam Gniesnensis atque Cracoviensis ecclesiarum. Moguntiae Petr. Schoffer Anno 1492. fol. Tytuł atgr. —·60.

278. **Missale** secundum rubricam Cracoviensem (principis Friderici episc. Crac.) Johan. Haller per librorum impressorem Georgium Stuchs concivem Nurnbergensem imprimi curavit. (Norimbergae, circa 1494). fol. (druk tłuściejszy). Tytuł z drzeworyt. i k. pierwsza druk czarny i czerwony w 2 kolumny. Dominica prima in Adventu) atgr. po 1·80.

279. **Missale** secundum rubricam Cracoviensem (principis Friderici episc. Crac.) Johan. Haller, per librorum impressorem Georgium Stuchs concivem Nurnbergensem imprimi curavit (Norimbergae, circa 1495.) 4to. Wydanie drugie odmienne druk mniejszy czarny i czerwony. Tytuł z drzeworyt., przedm. i kalend. k. 6. razem k. 8. nierozcinanych, atgr. 8·—. Tytuł osobno 1·60.

280. **Missale** Gneznen. (exspeciali commissione Andree Rose Gnesn. archiep.) ..... Opera et impensa Joannis Haller (Cracoviae) 1506. fol. (Joch. 6435.) k. ostat. LV. **oryginalna** 3·60. Tytuł i k. ostat. LV. atgr. po 2·50.

281. **Missale Cracoviense** (Joannis Konarski episc. cracov.). Cracoviae impressum sumptu Joannis Haller, 1509. 4to. Tytuł z drzeworyt. atgr. 2·—.

282. **Missale Cracoviense.** Impres Argentinae per Joan. Knoblouch, impensis Nic. Schickewick 1510. 4to. Tytuł z drzeworytem atgr. 1·—.

283. **Missale Cracoviense** (Joan. Konarski episc. Cracov.). Cracoviae, impensis Joannis Haller 1516) fol. Tytuł z drzew. atgr. 1·60.

284. **Missale Vladislaviensis** dyocesis. (Math. Drzewicki episcop. vladislav.) Cracoviae, typ. Joann. Haller 1516. XX Junij. fol. Tytuł (z herbem Ciołek b. M. Drzewickiego). atgr. 2·—.

285. **Missale Gneznensis.** dioces. Karta **oryginalna** fol. 52 u dołu z napisem czerwonym „Impressum in officina Joan. Haller et ipsius impensis An. dom. 1523. fol. 3·50.

286. **Missale** ecclesiae Posnaniensis. Cracoviae, impres. impens. J. Haller 1524. fol. Tytuł atgr. 2·50. K. przedost. regestr, k. ost. z rokiem. Atgr. po 1·60.

287. **Missale** secundum ritum insignis ecclesie cathedralis Cracoviensis. Venetiis per Ptr. Liechtenstein, impensis M. Vechter a Rimanow 1532. fol. Tytuł z drzew. atgr. 1·60.

288. **Missale** pro itinerantibus, secundum cursum ecclesie cathedralis Cracovien. Cracoviae in officin. Hier. Vietoris 1545. 4to. a) Tytuł, b) karta z Chrystusem str. odwrt. czysta, i c) z textem na str. odwrotu, d) str. 2, e) str. 104. atgr. po —·75.

289. **Missale** ecclesiae et provinciae Gnesnen. Moguntiae in offic. Francisci Bohemii, impensis Joannis Patrui bibliopolac Posnen. 1555. fol. Tytuł z drzeworyt. atgr. 2·60.

290. **Missae** prop. Patronorum et festorum Regni Poloniae. Coloniae 1711. fol. Tytuł **oryginalny** 2·—.

291. **MODREVIUS Fr.** Lascius sive de poena homicidii. Cracoviae 1543. 8vo. Tytuł atgr. —·50. Tekst. kk. +ij, +iij, +iiij, Ai, Aij, Aiij, Aiiij, Bi, Bij, Biij, Biiij. atgr. —·50.

292. **MOSKORZOWSKI Hieronym.** Zniesienie zawstydzenia, które X. Piotr Skarga J. wnieść niesłusznie na Zbor Pana Jezusa Naz. usiłował. W Rakowie 1607. 4to. Tytuł atgr. —·60.

293. **MORSKOVIUS P.** Commentarius in epistolas Pauli Apostoli ad Thessalonicanes, ex praelectionibus Joh. Crellii Franci. Racoviae typis P. Sternacii 1636. 8vo. Tytuł atgr. —·40.

294. **MOIECKI Przecław X.** Żydowskie okrucieństwa, mordy, i zabobony. W Krakowie 1598. 4to. Tytuł k. 25, k. 26, k. 27, k. 28, k. 29, k. 30. atgr. po —·60.

295. **MOROCHOWSKI El.** Paregoria albo Utulenie uszczypliwego lamentu. Wilno 1612. 4to. Tytuł atgr. 1·20.

296. **MURINIUS Mar.** Kronika albo opisanie ziemie y Mistrzów pruskich. W Krakowie u Symona Kempiniego 1606. 4to. **k. oryginalne**. Tytuł 2·—. Przedmowa k. 3. Tekstu od str. 1 do 50 i od 55 do 137 po —·40. Karty 159 i 163. atgr. po —·60.

297. **MURMELIUS Joh.** Dictionarius variarum rerum. Cracoviae 1546. 8vo. Tytuł atgr. Tekst. k. ost. po —·60.

298. **MYLIUS Arn.** Principum et regum Polonorum imagines. Coloniae Agrip. 1594. fol. Dedykacya kar. Radziwiłłowi. agr. po 1·20. Tekst. kk. 33, 64, 65, 67. ost. atgr. po 1·20.

299. **NAKIELSKI Sam.** Miechovia sive Promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis. Cracoviae 1634. f. Tytuł 2·—. Tekst kk. 973. 975. 977 agr. po 1·20.

300. **NARAMOWSKI Ad. Ign.** Facies rerum Sarmaticarum. Vilnae 1726. 4to. Tytuł do tomu 2go atgr. —·60.

301. **NAU Mich.** Wizerunk prawdziwy Cerkwie rzymskiey y greckiey ..... przez X. T. Rutkę na polski język przełożone. We Lwowie 1697. 4to. Tytuł atgr. —·75.

302. **Nauka** y przestrogi na rozne przypadki ludzkie ..... W Krakowie w drukarni Kempiniego 1613. 4to. Tytuł atgr. —·80.

303. **Nauka** jako o dobrym także o złym używaniu proszku Tabakowego, przytem żart piekny o Tabace dymney I. S. Roku 1650. 4to. Tytuł z ryciną. atgr. 1·—.

304. **Napomnienie** Polskie ku zgodzie do wssech Krzescianow wobec, a mianowicie ku Polakom uczynione b. m. dr. pod dedyk. Dan z Bruxelles 1545. 8vo. Tyt., Ded. Aij, k. ost. atg. po —·75.

NERING Melch. patrz Testament 542.

305. **NEUGEBAUER Sal.** Icones et vitae principum ac regnm Poloniae Francofurti 1620. 4. Tytuł atgr. 1·50. Tekst. kk. 129. 131. 133. 135. atgr. po —·60.

306. **NIEMOYEWSKI Jak.** Epidromus abo Pogonia za Goncem Księdza Herbestowym. W Krakowie M. Wierzbięta 1572. Tytuł atgr. k. ost. po —·40.

307. **NIEMOYEWSKI Jak.** Odpowiedź na książki księdza Ben. Herbesta. W Krakowie u M. Wierzbięty 1569. 8vo. (Iocher 3432). Tytuł i dedyk. Zygm. Aug. atgr. po —·60.

308. **NIESIECKI Kasper.** Korona polska przy złotey wolności. Lwów 1740. fol. Tom I. Tytuł, ded. Maryi Pannie, k. 115. T. II. k. 609, 611, 756. Protestacya. T. III. Tytuł, ded. K. B. 333. T. IV, k. 85. 437. 439. atgr. po 1·20.

309. **NOWOHRACKI Cad.** Sakwy w ktorych nie dla koni ale dla ludzi tych którzy nowiny lubią smaczne y osobliwe obroki. 4to. Tytuł atgr. —·75.

310. **NUCERIN Sebast.** Monitum sacerdotale in synodo dioecesana Cracoviensi 1634. Cracoviae 1634. 4-to. K. **oryginalne.** Tytuł Aii, Aiii, Aiiii, B. razem 2.—.

311. **OBOBZIŃSKI Alexander.** Pandora starożytna Monarchów Polskich. W Krakowie 1641. 4to. Tytuł, przedmowa +ii, +iii, i k. ost. atg. po —·60.

312. **Obrona** jedności cerkiewnej? Kart 7, między niemi są str. $^{115}/_{116}$. Regestr Rozdziałów. Propozycie o pochodzeniu Ducha świętego, omyłki i zakończenie. 4to. atgr. po —·60.

313. **OHILOWICZ Pachomius.** Ecphonemata liturgiey greckiey. W Wilnie 1673. 4to. Tytuł atgr. k. 2ga, k. B, k. B_2, k. B_3, po —·60.

314. **OKOLSKI Symon.** Kontynuacya Diaryusza woiennego. W Krakowie 1639. 4to. Tytuł atgr.

315. **OKOLSKI Sim.** Orbis polonus. Cracoviae 1641 1645. fol. Tytuł do I tomu sztychowany (frontisp.) ftdr. 5·—. Tytuł do I tomu drukow. 1·50. Ded. Wład. IV. k. 2. Textu k. 557ma. Indexu kart 6. atgr. po 1·—. Tytuł do II tomu druk. atgr. 1·50. Ded. Koniecpolskiemu kart 3. Index k. 1. atgr. po 1·—. Tytuł do III tomu atgr. 1·50. Index. kart 5. atgr. po 1·—. **K. oryginalne**. Tom I od str. 89 do 556 po —·60. Index k. 9. po 1·50. Tom II od str. 1 do 656. po —·60. Tom III. Tytuł, dedyk. k. 5. po 1·50. Tekstu od str. 1 do 360. po —·60. Index. k. 6. po 1·50.

316. **OLSZEWSKI Jak.** Mowa pogrzebowa na cześć Eust. Wołłowicza bisk. wileńskiego (1630). Karty końcowe **oryginalne** od (F 4 do G 4). razem 1·—.

317. **OPALIŃSKI Krz.** Satyry albo przestrogi rządu i obyczajów w Polszcze r. p. 1652. fol. Tytuł, Przedm. A_2. str. 1. A_3. str. 175. Z „ 177 Z_3. Regestr. atgr. po —·80.

318. **OPATOWIUSZ Adam X.** Poseł zbawienia panien zakon. klaszt. Św. Andrzeia. W Krakowie 1644. 4to. Tytuł atgr. —·60.

319. **OPATOWIUSZ Adam X.** Żywot i cuda Wiel. Jana Kantego Doktora w p. s. i professora Akad. Krak. W Krakowie 1632. 4to. Tytuł atgr. —·60.

320. **OPEĆ Balt.** Żywot wssechmocnego Syna bożego Pana Jezu Krysta. W Krakowie 1522 u Jeron. Wietora. fol. Tytuł z drzewor. Chrystus odchodzący. — Tytuł z drzewor. Chrystus ukrzyżowany. — Pozdrowienie od Wietora — List II A_2. — List 3 A_3. — List IIII. — List V B. — List LXXXII. P. — List XCIX. — List CXII. — List CXVII. — List CXXV. — List CXXVI. — Karta z drzeworytem Wniebowstąpienie i tekstem. — List CXXX Z_2. k. ost. Z_3 atgr. po 2·—.

321. **OPEĆ Balt.** Żywot Pana Jezu Krista. Kraków 1522. (druk. Flor. Bawara i Sandeckiego nkł. J. Hallera). 4to. Tytuł atgr. 1·50. Rejestr. kk. ij, iij, iiij, v. vj. Wstęp („O postawie Jezu“) kk. ℭ. ℭ 2. atgr. po 1·20. Tekst. k. ost. (z rokiem) agr. 1·50.

322. **OPEĆ Balt.** Żywot pana Jesu Krysta. Kraków Jer. Wietor 1538. 4to. Tytuł, karty Aij. iij. LXI, LXII, LXVII, LXVIII, CLX. z zakończeniem i datą. atgr. po 1·—.

323. **OPEĆ Balt.** Żywot wssechmogącego Pana Jesu Krysta (Kraków 1539?) 4to. (Oryginal znajduje się w Muzeum Wileńskiem). Tytuł (ale tylko str. 1sza, str. odwr. brak). atgr. 1·50.

324. **Opisanie.** Prawdziwe a krótkie jako P. Bóg wielce pobożnego Pana N. Zygmunta trzeciego kr. pols. cudownie przy zdrowiu i żywocie zachował: Roku 1620 15 Listopada. 4to. k. n. 4. atgr. całość 1·20.

225. **Ordo missae** secundum institutionem Sacrosanctae ecclesiae Romanae ..... 1529. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. 4to. Tytuł z drzeworyt. atgr. —·75.

326. **Ordinarius** secundum veram notulam sive rubricam alme ecclesie Agrien. de observatione diuinorum officiorum horarum canonicarum. b. m. i r. 4to. Tytuł i karta z drzeworytem do tej książki należącym atgr. po —·60.

327. **ORZECHOWSKI St.** Dyalog albo Rozmowa około Exequucyey Pol-

skiey Korony. Kraków 1564. 4to. Tytuł atgr. —·60.

328. **ORICHOVIUS Stan.** Pro dignitate sacerdotali Oratio. Cracoviae 1561, 8vo. K. ost. (h. 3 trąby) atgr. —·50.

329. **ORICHOVIUS Stan.** Pro ecclesia Christi ad Sam. Macieovium. Cracoviae 1546. 8vo. Tekst. kk. ij, iij. atgr. po —·50.

330. **ORZECHOWSKI Stan.** Listy 1560 8vo. Tytuł k. dz. k. przedostat., k. ostatnia z herbem 3 trąby atgr. po —·40.

331. **ORZECHOWSKI Stan.** Quicunx to iest wzor korony polskiey na cynku wystawiony b. m. 1564. 4to. Tytuł atgr. 1·—.
Tab. 1sza cały arkusz Typus Poloniae Regni. atgr 2·—.
Tab. 2-ga i 3-cia Quincunx Polonia i Piramis. 1·50.

332. **ORZECHOWSKI Stan.** Sen na jawie albo Widowisko. W Krakowie, Roku 1767. 12mo. Tytuł sztychow. **oryginalny**.

333. **Orthographia** seu modus recte scribendi et legendi Polonicum idioma qua utilissimus. Imprimouano w Krakowie u pana Hallera, 1518. 4to, (k. n. 6), br. 1·50.

334. **OWIDYUSZ Nason.** Księgi Metamorphoseon to iest Przemian przez Wal. Otfinowskiego. W Krakowie 1638. 4to. Tytuł atgr. —·60.

335. **OWIDYUSZ Nas.** Metamorphoseon to jest Przeobrażenia przekł. Jak. Żebrowskiego. Kraków 1636. 4to. Tytuł. — Dedykacya. — Spis omyłek. kk. dwie. agr. po —·50.

336. **OWIDYUSZ Nason P.** Metamorphoseon to jest Przeobrażenia Ksiąg 15. przekł. Jak. Żebrowskiego. W Krakowie, w druk. Fr. Cezarego 1636 4to. Tytuł i ded. (J. Zamojskiemu). atgr.

337. **Pamiętnik Sandomierski.** Warszawa 182? 8vo. Tytuł sztychow. aquatintą (Dietrich?) z napisem: Starożytności Polski. Warszawa 1830. **oryginalny**.

338. **Paprocki B.** Cathalogus to iest porządne opisanie sprawy żywota Arcybiskupów Gnieźnieńskich. W Krakowie, 1613. 4to, (k. n. 29, z licznymi wizerunkami i herbami arcybiskupów) br. 5·—.
Tytuł osobno —·60.
K. Aij i k. ost. po —·40.

339. **PAPROCKI Bartł.** Diadochos ..... posłaupnost Knižat a Kraluw czeskych, biskupow i arcyb. prażskych. W Praze u J. Szumana 1602. fol. — Tytuł z drzeworytami atgr. 3·—.
Tytuł z drzeworytem (do: O Stawu panskem a rozmnożenij geho) atgr. 2·—.
Dedyk. Rudolfowi II Cesarzowi. k. § ij, § iij, Tekstu k. 1. (O pocatku Slawakuow), k. 23 i 59. (Poslaupnost Knijžat Czeskych). — Przedmowa (Kewssem trzem Stawum). — O zacatku Wijry Swate, str. 266, 268. — Cathalogus Biskupouw i Arcyb. prażskich str. 270, 272. atgr. po —·80.
Registrum (litery W. Z. — Registrum Stawu Rytyrskeho od A. do K.) k. 2. karty dalsze (:) (:) ij, (:) (:) iij i k. ost. Razem registru k. 5. atgr. po —·60.

340. **PAPROCKI Bartł.** Dziesięcioro przykazanie mężowo. Nakładem Iakuba Wirowskiego Bibliopole lubelskiego 1629. 4to. Tytuł atgr. —·60.

341. **PAPROCKI Bartł.** Gniazdo cnoty. Kraków 1578. fol. Tytuł fdr. 3·—.
Przedmowa do Stefana A_2. A_3. Rejestr TTi_1. TTi_2. fdr. po 2·—.
K. 1047, 1217, 1219, 1221, 1223, 1225. 1227, 1229, 1231, 1233, 1235, 1237, 1239, 1241, atgr. po 1·—.
K. oryginalne od str. 23 do 1241. po —·60.

342. **PAPROCKI Bartł.** Herby rycerstwa polskiego. Kraków 1584. fol. Tytuł atgr. 2·50.
Dedykacya Stefanowi Batoremu. kk. *2. *3. atgr. po 1·20.
Epigrammata amicorum. k. *4. atgr. 1·20.
Tekst. kk. 5. **, 8, 9. ***, 10. *** ij, 11. *** iij, 12. *** iiij, 301, 327, 499, 697, 699, 701, 703, 705, 707, 709, 711, 713, 715, 717, 719, 721, 723. — Sześć kart dodatkowych, z odmianami herbów Kruczyny, Trąby i Suche Kownaty 479 do 490. atgr. po 1·20.
Karty **oryginalne**, ze wstępu „O Orle" ** iiij, ***, **** ij, **** iij tekstu Kk. od 13 do 695. po —·75.

343. **PAPROCKI Bartł.** Koło rycerskie. B. m. i r. 4to. Tytuł do edycyi 1szej i k. ost. atgr. po 1·—.
Tytuł do wydania 2-go, i k. ost. atgr. po —·60.
Tekstu. k. A2. „Słońce (1-szy wyraz), L. 2. „Tych co, „Kur widząc, „Każdy który, „Occulta quid agis, „Trafił na Saturnusa, „Sprawy zakonu, Q 2. „A choć y do, „Nalazła przyjaciela, „Prawdziwy dowód, „Twoy towarzysz, k. „Orzeł z drugiemi, k. 2. „A gdy wszyscy, k. 12. po —·40.
Tytuł do wyd. IIIgo, i k. ost. po 1·—.
K. oryginalne z 3go wyd. 21 k. od Cij do Hij, po —·50.

344. **PAPROCKI Bartł.** Ogród królewski. Praga 1599. fol. Tytuł atgr. 2·—.
Przedmowa. kk. ⁂2. ⁂3. agr. po 2·—.
Karty **oryginalne***) List XII do LXXXXIIII, od LXXXXVI do C, i od CXXXXVII do CLXII po —·75.

345. **PAPROCKI Bartł.** Pamięć nierządu w Polscze r. 1588. 4to. Tyt. atgr. 1·—.

346. **PAPROCKI B.** Panosza 1575. (Kraków) Mac. Wirzbięta 1575. 4to.
Tytuł agr. 1·50.
Przemowa, Dedykacya M. Mieleckiemu po —·60.

347. **PAPROCKI Bartłom.** Zrdcadlo Sławneho Margkrabstwij Morawskeho. Olomutii. 1593. fol. Tytuł z drzeworytami atgr. 1·80.

348. **PARACELSUS Phil.** Theofr. Archidoxae libri X. Cracoviae b. r. 4to. Tytuł i k. ost. atgr. po —·60.

349. **PARACELSUS P.** De Praeparationibus, libri duo. Cracoviae 1569. 4to. Tytuł atgr. —·60.

Passya patrz Wujek Postylla 593.

350. **PASTORIUS Joach.** Bellum Scythicocosacicum. Dantisci sumptib. G. Försteri 1652. 4to. Tytuł **oryginalny** sztychowany przez G. Hondiusa z rys. S. Niedenthala.

351. **PASTORIUS J.** Florus Polonicus, seu Polonicae historiae epitome nova. Lugd. Batavor. 1641. 16-mo, brak tytułu (k. nl. 6. str. 215. k. nl. 16).

352. **PASTORIUS J.** Heroes sacri, peplum sarmaticum, musa peregrinans. Dantisci 1653. 16mo (str. 179). Cała książeczka oprawna z poprzednią. Razem 3·—.

353. **PASZKOWSKI Marcin.** Dzieie tureckie i utarczki kozackie z Tatary. W Krakowie w drukarni Mik. Loba 1615. 4to. Tytuł atgr. —·75.

354. **PAWEŁ z Krosna.** Panegyrici ad divum Ladislaum Pannoniae regem. Viennae Joan Winterburger 1509. 4to. karta g, i k. ost. ftdr. po —·75.

355. **PAWSCHNER Seb.** Linealis calculatio cum pulchris documentis et regulis ad monetam Cracoviensem diligenter suputata. 4to, (k. n. 7), br. 1·20.

*) Poszukuje się **k. oryginalnych** od CXXXIX do CXLVIII.

Tytuł osobno —·60.

356. **PAXILLUS Bern. (Brzeżek).** Monomachia pro defensione Fidei SS. Trinitatis. Cracoviae in offic. Lazari M. Andreovien. 1616. fol. Tytuł do 1-go tomu **oryginalny.**

357. **PETRICIUS J. Innoc.** Historia rerum in Polonia gestarum 1620—1621. Cracoviae 1637. 4to. k. 75 ta k. 2, i 77-ma k. 3, atgr. po —·60.

358. **PETRICIUS Joan. In.** Rerum in Polonia ac praecipue belli cum Osmano Turcar. Imper. gesti finit. historia 1620—1621. Cracoviae 1637. fol. Tytuł, ded. N. Szyszkowskiemu k. 4. Tekstu od A do D 3. k. 13. **k. oryginalne** po —·60.
razem 2·—.

359. **PETRICIUS Jan.** Zwierciadło iedności. W Krakowie 1609. 4to. Tytuł atgr. —·80.
Ded. Lanckoronskim i Chrząstowskim k. a 2, a 3, (a 4), (a 5), (a 6), k. 5. atgr. po —·50.

360. **PETRYCY Seb.** Ethyki Aristotelesowey, to jest jako się każdy ma na swiecie rządzić. W Krakowie 1618. fol. Tytuł, ded. Gębickiemu arcyb. a 2, Spisanie trudności (regestr) a 3 i (a 4) razem **oryginalnych k.** 4. 4·—.

361. **PIASECKI Paw.** Praxis episcopalis. Cracoviae 1627. 4to. Tytuł agr., tekst k. 543, agr. po —·50.

362. **PIĘKNORZECKI J.** (Szembek Fr.) Gratis plebański. Poznań 1627. 4to. **k. oryginalne** od str. 243 do 481 po —·25.

363. **Pieśń** Czasu procesyey z Ciałem Pańskim. W Krakowie, w drukarni Łazarzowey 1580, w 4ce, (k. n. 4), z nutami atgr. 1·—.
Tytuł osobno, k. ost. po —·40.

364. **Pieśni** chwał boskich. Szamotuły drukował Alexan. Augezdecky 1561. fol. Tytuł z drzeworyt. atgr. 2·—.
Dedyk. Łuk. Gorce atgr. 1·50.

365. **Pyesni** duchowne a nabożne nowo zebrane y wydane przes Iana Secluciana. W Królewcu Pruskim u Jana Weynreycha 1547. 8vo. Tytuł, k. ostat. atgr. po —·60.

366. **PIMIN Euz.** Litos albo kamień z procy prawdy. Kijów 1614. 4to. Tytuł. Ded. M. Brzozowskiemu k. 3. Przedmowa kk. A1. A2. A3. Tekst. kk. 420, 422, 424, k. ost. Elogium. atgr. po —·80.

267. **PINELLI Łukasz.** Monstracya nowa, albo ćwiczenia duchowne, na pol-

skie przełożone od x. Szymona Wysockiego S. J. Kraków, 1614. 8vo. k. 439. atgr. —·50.

368. **PINELLIŁ.** O doskonałości zakonney, Księgi czwore. Z włoskiego p. S. Wysockiego przełożone. W Krakowie 1607. 8vo. Tytuł **oryginalny**.

369. **PISARSKI Jan.** Mowca polski albo Suplement do tomu pierwszego Mow sejmowych; Tom wtóry. W Kaliszu 1676. 4to. (k. nl. 6. str. 401). całość 6·—.

370. **POCIEJ Hipacyusz.** Kazania i Homilie. Z ruskiego na polski przetłum. i wydane przez L. Kiszkę. W Supraślu 1714. 4to. Tytuł atgr. —·80.

371. **PODWORZECKI Jan.** (Januszowski). Wróżki. Kraków 1589, 4to. Tekst. kk. 33, 49, 55. atgr. po —·80.

372. **POKLATECKI Fran.** Kwestye polityczne oboiętne. B. m. 1749. 8vo. Tytuł atgr. —·50.

373. **POKLATECKI Stanisław.** Pogrom czarnoksięskie błędy Latawcow zdrady i Alchimickie fałsze iako rozprasza ..... W Krakowie z drukarni Jakuba Siebeneychera 1595. 4to. Tytuł atgr. —·60.

374. **Polska** Kongars Saga och Skald. I. Stockholm Joh. Henr. Werners Enkia. Uhr 1736. 4to. (Wizerunki królów pols. z blach Tretera w Stockholmie drukow.) Tytuł atgr. —·60.

375. **Poselstwo** z dzikich pol od Sowizrała do mało cnotliwey drużyny. B. m. i r. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

376. **POSSEVINUS Antoni. S. J.** Moscovia. Vilnae 1586. 8vo. Tytuł —·40.

377. **POSSEVINUS Ant.** Judicium. Posnaniae 1586. 8vo. Tytuł atgr. —·40.

378. **Posteriora** polityczne abo prawda widoczna w teraźnieyszym Rzeczypospolitey stanie upatrzona przez Ziemianina ... B. m. 1699. 4to. Tytuł **oryginalny**.

379. **Postilla** Guillermi super Epistolas et Evangelia ..... (Cracoviae) imp. et opera Math. Sharffenbergk propriis. B. m. i r. (1532). 4to. Tytuł w ozdobnej ramie z herbami pols. i Sforcyów. atgr. —·80.

380. **Postilla** polska to iest Lekcye, Epistoły y Ewangelie niedzielne. W Królewcu Drukował Jan Daubman 1568. 12mo. Tytuł atgr. 1·—.

381. **Postilla** polska, to iest Lekcie, Epistoły y Ewanyelie przez cały rok. W Krakowie M. Wirzbięta 1572. 8vo. Tytuł z drzewor. atgr. 1·—. Ded. Fyedorze Sapijeyownie k. 3. A 2, A 3, (A 4). B. k. ost. agr. po —·60.

Tytuł z drzewor. do Historyi Męki Pana n. Jezusa Kr. atgr. 1·—.

382. **POTOCKI Wacław.** Iovialitates. Żarty i fraszki rozmaite. b. m. 1747. 4to. Tytuł atgr. —·80.

383. **POTOCKI Wacław.** Poczet herbów szlachty korony polskiej. W Krakowie 1696. fol. Tytuł 2·50. Dedyk. k. 2, rycina, k. 379, 381, 383, 385, 701, 703, 725, 727, 729, 731, 733, 735, 737, 739, 741, po 1·—. **K. oryginalne***) Dedyk.)†(2), Regiestr. (†(3) k. 2. tekstu k. 1 do 724 po —·60.

384. **Powieść** Rzeczy istey o założeniu klasztora na Łysey gorze. b. m. i r. (1536?). 8vo, (k. n. 12), br. 2·60. Tytuł osobno —·60. K. Aij, przedost. i ostatnia po —·40.

385. **POWODOWSKI Hier.** Agenda seu ritus caeremoniarum. Cathecheses albo napominanie i nauki. Catheches oder Unterweisung). Cracoviae in officina Lazari 1591. fol. **K. oryginalne** od str. 129. L2. do 276. Z.iij po —·60.

386. **POWODOWSKI H.** Christologiae seu Sermonum de Christo Pars prior. Cracoviae 1602. 4to (str. XX. 293 i 18) exp. b. pięknie zachow. 3·—.

387. **POWODOWSKI H.** Christologiae Tertiae ultimae partis Sectio prior et altera. Cracoviae 1606 i 1610. 4to. (k. n. 4. str. 414. k. nl. 10. k. nl. 4. str. 389. k. nl. 14). b. p. zach. 6·—.

388. **POWODOWSKI H.** Christologiae Tertiae partis Sectio altera. (Brak początku do str. 8), str. 9 do 389 i k. nl. Indexu 13. 1·—.

389. **POWODOWSKI Hieron.** Odpowiedź krzesciańska na list, który pod tytułem Matki Bożey do mnichów Częstochowskich. b. m. i r. 12mo. Tytuł atgr. —·40.

390. **POWODOWSKI Hieron.** Wędzidło na sprosne błędy a bluźnierstwa nowych Aryanów. W Poznaniu 1582. 4to. Tytuł, k. ost. atgr po —·50.

391. **Pozdrawianie** wszitkich członków Pana Jezusowych. W Krakowie u Jeronima S. 1533. 8vo. Tytuł, Dedyk. Iustowi Ludwikow sekr. król. k. ostatnia atgr. po —·50.

392. **PRASNYSZA Wawrz. z.** Nauka o prawdziwey y o fałszywey pokucie B. m. 1559. fol. Tytuł atgr. 1·60. Dedykacya Mikołajowi Radziwiłłowi. kk. ∴ 2. ∴ 3. ∴ 4. Tekst. kk. 189. 190. 193. agr. po 1·20.

*) Brakuje kk. 84 do 94.

393. **PRAŻMOWSKI.** O kościele bożym 1585. 4to. Ded. Stan. Górce wojew. pozn. Uij. Uiij atgr.

394. **PRILUSIUS Jacob.** Leges seu Statuta ac Privilegia Regni Poloniae omnia. Cracoviae 1553. fol. Tytuł atgr. 2·50. K. 48ma 1·—. **K. orygin.** od str 95 do 951 po —·60.

395. **PROBOSSCZOWICE M. Petrus de.** Iudicium comaetis visi in horisonte Craccouiesi diebus Marcii Anno 1556 ..... Cracoviae Mar. Scharffenberger A. 1556. 8vo. Tytuł atgr. —·40.

Proces Konfeder. patrz: Skarga 676.

396. **PRUSZCZ H.** Kleynoty stołecznego miasta Krakowa abo Kościoły ..... Katalog królów polskich i biskupów krakowskich. Kraków 1650. 4to. **k. oryginalne**. Tytuł uszkodzony, ded. Brzeskiemu k. 2. Do czytelnika k. 1. Tekstu od str. 1 do 91. po —·40.

397. **Przestroga** o tytułach y dignitarstwach cudzoziemskich w Polskim Królestwie y w państwach do niego należących, r. p. 1637. Tytuł atgr. 1·—.

398. **Przewodnik** grzesznych ludzi. W Krakowie u Mat. Siebeneychera 1579. 8vo. Tytuł atgr. —·60.

399. **Przyjaciel Ludu.** W Lesznie 1834. Tom I. Tytuł, Spis rzeczy i No 1. z dnia 2 lipca 1834. k. 4. **oryginalne** razem 1·25.

400. **Przywileie** y Constitucie Seymu walnego. W Krakowie z Drukarnie Łazarzowey b. r. (około 1600). fol. Tytuł z drzeworyt. atgr. 1·50.

Psalm Dawidów patrz Dawid. 80.

401. **Qviatkovius Martin.** Libellus sive Praefatio. Regiomonti 1577. 4to. Tytuł k. ost. z drzewor. atgr. po —·80.

RABI Samuel patrz Epistola. 116.

402. **RADLINSKI Jakub X.** Grob wielkopiątkowy krolowi bolesci Chrystusowi Panu. .... W Lublinie 1730. 8vo. Tytuł k. ostatnia Errata. atgr.

403. **RADVAN Joan.** Radivilias sive de vita et rebus Nic Radivili ... libri quatuor. Vilnae Joan. Kartzan 1588. 4to. Tytuł i k. 2-ga + 2 Consecratio. atgr. po —·60.

404. **RADZIWIŁ Albr. Stan.** Żywoty Świętych. W Krakowie w Druk. Łuk. Kupisza 1653. 8vo. Tytuł. Ded. X Krystynie Radziwiłł. (k. 2). — Apostropha do X. Albr. Radz. — K. 73-cia, 289. — Reg. k. przedost. — Reg. k. ostatnia. — Reg. k. Ss z literami F. G. atgr. po —·50.

405. **Recepta** na to abyśmy się długo w Oyczystey ziemi osiedzieli. 4to, (k. n. 12). atgr. 2·60.

406. **RECICIUS Andrz.** Accusationis in Christophorum Sborovium actiones tres. Cracoviae. Typ. Lazar. 1585. 4to. Tytuł atgr. 1·50.

407. **Refutatio,** brevis. (p. Theoph. Prawdzicki). B. m. 1577. 8vo. Tytuł. atgr. —·60.

408. **Reguła** S. Augustina y Constytucye Siostr wtorego habitu zakonu kazn. przełoż. na polskie p. F. N. M. Ord. praed. b. m. i r. 4to. k. 279, 281, 283. atgr. po —·50.

409. **REY Mikolaj.** (Postylla) Swiętych słów a spraw Pańskich. Kraków Wierzbięta 1556. fol. Tytuł, druk czarny z ramą atgr. 2·60. Tytuł odmiennie ułożony z orzełkiem Zygmuntow wśród ostat. wiersza, druk czerw. i czarny, niedokończony brak ramy. Strona odwrotna również odmienna. atgr. 1·25. K. ost. z winietą Mat. Wirzbięty Kraków 1557. atgr. 1·25.

410. **REY MIK.** Wizerunk własny żywota człowieka poczciwego. W Krakowie 1566. 4to. Tytuł atgr. 1·—. List 104, 105, 106, 107, 108. k. ostat. atgr. po —·75.

411. **REY Mikołaj.** Zwierciadło (na tytule) r. 1567. (prawdopodobniej 1606). b. m. 4to. Tytuł, k. 250 Vvv, 251 Vvvij, 252 iij, 293 (Vvv4), 294 Hhhh, 295 Hhhhij, 296 Hhhhiij, Reiestr k. 1-sza i k. ost. atgr. po —·60.

412. **REY Mik.** Zwierciadło. Kraków u M. Wirzbięty 1568. fol. Tytuł, Ded. Gorkom Aij, „Proemium Aiij, „Ad effigiem Aiiij, „Pokazanie (Av)“, „Jako ma (Avi), „Rozmysł bij“, „Apophtegmata (64), „tam są Aiij, List 63 Liij, List 137 Aa, List 138 Aaij, List 209 Nn. Regestr Bbb, Bbbij, k. p. ost. z rokiem, k. ost. z Okszą. atgr. po 1·25. **K. oryginalne** List 264 Yyij, List Litt 265 Yyiij, List 267 „Do poccivwego Polaka Vviij, „Zbroia pewna Vviiij. po 2·—.

413. **REY Mik.** Zwierzyniec. W Krakowie u M. Wirzbięty 1562. 4to. k. ost. „Do tego co czytał, na str. o. znak druk. MW. atgr. 1·—.

414. **REY Mik.** Zwierzyniec. w Krakowie u M. Wirzbięty 1574. 4to. Tytuł, List 142 T. 3, List 143 T. 4, List 144 S. 5, List 145. 1·—.

415. **REY Mik.** Figliki. Teraz nowo dru-

kowane (na str. o. r. 1570). 4to. Tytuł atgr. 1·—.
K. z wizerunkiem Reja w 50tym r. życia, z 8-mio wiersz. A. Trzecieskiego u dołu. atgr. 1·—.
Tenże wizer. z 8-mio wiersz. M. W(ierzbięty)? i tekstem na str. o. z sygnaturą A 4. 1·—.

416. **REINALD Joz. X.** Godny patron S. Iwo. Na ręce M. Lud. Łosia marszałka kor. oddany. W Częstochochowie 1747. fol. Tytuł **oryginalny**.

417. **RESCIUS Stan.** Stanislai Hosii vita. Romae 1587. 8vo. Tytuł, ded. Sykstusowi V, a 2, In effigiem, k. 113, 115, 117, 119, 121, 123, 125, i 127, atgr. po —·75.
Portret kard. Hozyusza (Treter sc.?) atgr. 1·25.

418. **Rituale** Sacramentorum. Cracoviae in Officina Andreae Petricovii 1631. 4to. Tytuł z drzewor. atgr. —·60.

419. **Rosarium** et Officium B. Mariae Virginis aliaeque variae devotiones combinatae in honorem SS. Trinitatis. 6 m. i r. fol. Tytuł **oryginalny** sztych. Al. Tarasewicz. (z herbami Połubińskich).

420. **ROTHERODAM Er.** Modlitwa pańska rozdzielna na siedm części według siedm dni w tydzień. (Kraków) Flor. Ungler 1533. 12mo. Tytuł i k. ost. Eiij z drzewor. atgr. po —·60.

421. **ROYZII Petri** Maurei Decisiones ..... de rebus in sacro auditorio litvanico ex appellatione iudicatis. Cracoviae Mat. Siebeneycher 1563. 4to.
Tytuł atgr. —·60.

422. **Rozmowa** Pasterzów przy narodzeniu Chrystusowym. B. m i. r. 4to. k. 1sza A. z nutami. atgr. —·60.

423. **RUSZEL Paweł.** Tryumph na dzień chwalebny Jacka świętego. W Wilnie 1641. 4to. Tytuł atgr. —·75.

424. **RYMSZA Andrzej.** Chorographia albo Topographia Ziemi św. W Wilnie w Drukarni Jana Karcana 1595. 8vo. Tytuł atgr. —·75.
k. ost. —·50.

425. **RYSIŃSKI Sal.** Proverbiorum polonicorum centuriae XVIII. Lubecae 1618. 4to. Tytuł. agr. —·50.

426. **RYSIŃSKI Salom.** Przypowieści polskie B. m. i r. 4to. Tytuł w ozdobn. drzewor. ramie atgr. —·75.

427. **RYTKIER Kasper.** Wizerunk y Szacunek Mynic wszelakich cudzoziemskich, iako które w Koronie Polskiey brane y wydawane bydź maią W Krakowie, w Druk. Łazarzowey, 1600. w 4ce, (str. 23). 2·60.
Tytuł osobno —·60.

428. **RZEPNICKI Franciszek.** Historya o pomnożeniu wiary chrześciańskiey w Państwach Chińskich. Poznań 1765. 8vo. Tytuł atgr. —·75.

429. **RZEPNICKI P. F.** Vitae praesulum Poloniae, Mag. Duc. Lit. ..... Posnaniae 1761. 8vo. **k. oryginalne.** Tom I od str. 129 do 160. po —·20.

430. **RZEWUSKI Wacław** W. p. Mowy i listy. R. P. 1761. w Drukarni J. K. Mci Poczaiowskiey. Tyt., str. 163, 165, 167. Regestr k. 1. atgr. po —·50.

431. **SACRANUS Joh.** (z Oświęcima). Elucidarius errorum ritus Ruthenici. B. m. b. r. (1500). 4to.
Tyt. agr., Tekst k. ost. agr. po 1·20.

432. **SALINARIUS Wojc.** Censura albo rozsądku na confessią ludzi, księgi. Ośmiana 1615. 4to. Tytuł. agr. 1·60.
k. Ggg 2. i k. ost. z omyłk po —·75.
k. oryginatne Przedm. k. 3. str. 101. k. nl. 1. str. 595. k. nl. 5. całość 8·—.

433. **SARBIEWSKI M. C.** Scipio marschalcalis in funere D. Ioan. Stan. Sapieha archimarschalci M. D. L. ..... latinitate donatus a A. Cieciszewski. Vilnae 1645. 4to. **k. oryginalne.** Tytuł, ded. C. L. Sapieha k. 3. tekstu od B. do H (4.) po —·25.
razem 1·50.

434. **SARNICKI Stan.** Annales Polonorum Et Lituanorum Cracoviae 1587. fol. Tytuł, Mapy dwie. atgr. po 1·20.
K. oryginalne arkusz B. do (B4), od E do 12, razem k. k. 22. po —·60.

435. **SARNICKI Stan.** Statuta i metrika przywileiów. Kraków 1594. fol. Tytuł 1-szy atgr. 1·—.
Tytuł 2-gi fdr. 26. 2·50.
Text k. 1, 3, 5, 7, 25, Reiestr k. 1311, 1313, 1315. atgr. po 1·20.

436. **SAWICKI Kasp. X.** O wiecznym błogosławienstwie y szczęsciu, pięcioro ksiąg napisanych przez R. kard. Bellarmina po łacinie. W Krakowie 1517. 4to. Tytuł **oryginalny**. 1·—.

437. **SCHLICHTING Wolfg.** Anntwordt der gemein des herrenn Jesu Christi zum Schmiegel, auff den beweis, verstand und erklerung des Apostolischen glaubens. b. m. 1593. 8vo. Tytuł, k. 525, 527, 529, 531, 533. atgr. po —·75.

438. **Schola** Iesu Christi Meditationum mentalium. Dabroviae B. r. (1618). 8vo. Tyt. k. ost. atgr. po —·60.

439. **SCROBISSEVIUS Jac.** Vitae archiepiscoporum haliciensium et leopoliensium. Leopoli 1628. 4to. Tytuł. Dedykacya k. A3. atgr. po —·60.

440. **SCZERBIC Paweł.** Politica pańskie. W Krakowie 1595. 4to. Tytuł. Ded. Firleja Zygm. III. atgr. po —·60.

441. **SCZERBIC (Szczerbicz) Paw.** Speculum Saxonum albo Prawo Saskie y Maydeburskie. We Lwowie 1581. fol. Tytuł. fdr. 2·50.

442. **SZCZERBICZ P.** Ius Municipale to iest Prawo mieyskie. We Lwowie 1581. fol. Tytuł ftdr. 2·—.
K. oryginalne Cz. I od str. 8 do 536. Cz. II tytuł i 3 k. nl. str. od 1 do 215. Regestra k. nl. 4. po —·60.

443. **SCZERBIC Paulus.** Promptuarium Statutorum omnium et constitutionum Regni Poloniae. Brunsbergae 1604. fol. Tytuł atgr. 1·80.

444. **SCZERBICZ Paweł.** Speculum Saxonum albe Prawo saskie. W Poznaniu, w Druk. J. Wolraba 1610. fol. Tytuł do Ius municipale. Poznań 1610. Karta 123, 125, 127, 129, 209, 215. atgr. po 1·—.

445. **SEKLUCYAN Jan.** Catechismus to iest krotka a prosta starey wiary chrześcijańskiey nauka. K temu przydana krotka nauka czytania y pyssania. Item Oeconomia albo nauka wszelkiego stanu Ludziom potrzebna. W Krolewcu pruskim, 1549, w 8ce, (k. n. 5). Nr 457. 458 i 459. 3·50.

446. **SEKLUCYAN Jan.** Oeconomia albo Gospodarstwo. In Monte regio, 1546, w 8ce, tytuł i k. ostatnia.

447. **SEKLUCYAN Jan.** Pyesny duchowne a nabożne. W Królewcu pruskim, A. D. 1547. W 8ce. Tyt. i k. ost. Wyjątek z Katechismu wydanego w Królewcu pruskim, 1549. Razem 3·50.

SEKLUCYAN Jan, patrz Testament 537.

448. **SHAMOTULANUS Gregor.** Enchiridion impedimentorum quae iuxta Canonicas Constitutiones in matrimonijs continguntur. Cracoviae Flor. Ungler, 1529. 8vo. Tytuł Fo 1, 2, 3, 4, 5, 6, Arbor cognationis, k. 2. atgr. po —·60.

449. **SHAMOTULANUS Gregor.** Processus Juris brevior. Cracoviae per Florian. Vnglerium 1531. 8vo. Tytuł k. ost. z cyfrą Vnglera. atgr. po —·50.

450. **SIEMNIK M.** Herbarz to iest Ziół tutecznych postronnych y zamorskich opisanie. W Krakowie M. Szarffenberg 1568. fol. Tytuł atgr. 2·50.
Ded. J. Herburtowi k. 2., tekstu 3-cia A2., List 280. Regestr)(4, Morborum nomina, C ⌗ 2, C ⌗ 3, Chorob ludzkich przezwiska, k. p. ost., k, ost. z błędami, herbem Szarffenberga i rokiem 1568. atgr. po 1·—.
K. oryginalne od k. 13 do 627. Regestru k. nl. 38. po —·60.

451. **SIENNIK M.** Nauka rządzenia zdrowia człowieczego. Kraków Łazarz 1564. 4to. Ded. W. Dębińskiemu aij, aiij, Przedmowa do czytelnika (aiiij), Tekst List 1 A, List 2 Aij, List 4, List 5, 6 Bij, 243 Ooo, 244 Ooo, Ukazacz Aaaa, Aaaaij, Omyły Aaaaiij. atgr. po —·60.

452. **SIMONIDES (Szymonowicz) Simon.** Sielanki. W Zamościu 1614. 4to. Tytuł, karty B, Biij, N, Nij, Niij, atgr. po —·60.

453. **SIMONIDES Sim.** Sielanki ... z przyczynieniem nagrobków zielonych. W Krakowie 1640. 4to. Tytuł agr. —·50.

454. **SIMONIDES Simon.** Slub na fescie Jego Mosci Pana Adama Hieron. Sieniawskiego. We Lwowie. Druk. M. Bernarth. 1593. 4to.
Tytuł atgr. —·60.

455. **SIMPLICIAN Paweł.** Manelle duchowne. W Krakowie 1601. 4to. Tytuł atgr. —.80.

456 **Sintagmata** provincialia vel Constitutiones et Statuta regni Poloniae per Kazimirum primum Poloniae regem. B. m. i r. (około 1491). 4to. Tytuł z drzeworytem. atgr. 1·50.

457. **SKARGA Piotr.** Kazania na niedziele i święta. Kraków 1595. fol. Tytuł drukowany dawnemi oryginal. klockami 2·60.
Przedmowa do Je. Król. Miło. k. 2ga, tekst k. 1-sza. atgr. po —·80.

458. **SKARGA.** Kazania na niedziele i swięta całego roku. W Krakowie 1697. fol. Tytuł druk oryg. klockami. 2·50.
Ded. Zygm. III k. 2-ga, Regestr 1-szy k. Oooo,)(ij, Reg. 2-gi k. p. ost. i ost. z erratami. atgr. po 1·20.

459. **SKARGA P.** Kazania o siedmi Sakramentach. Kraków 1600. fol. Tytuł druk. oryg. dawn. klockami 2·50.
K. 433, Iii, 443. Regestr k. ost. atgr. po 1·—.
K. oryginalne 5. k. nl. Ded. i regestr. po 1·50.
4. k. str. 1 do 8. po 1·—.
Reszta kk. od 9 do 519 po —·60.

460. **SKARGA Piotr.** Na artykuł o Iezuitach Ziazdu Sędomierskiego 1606

Odpowiedź ..... W Krakowie w Drukarni Mik. Loba. 1606. 8vo.
Tytuł atgr. —·50.

461. **SKARGA Piotr.** Na Threny y lament Theophila Orthologa do Rusi przestroga. W Krakowie 1610. 4to. Tytuł, Do czytelnika k. 1. ded. Ben. Woynie k. 1. atgr. po —·80.

462. **SKARGA Piotr X.** Proba Zakonu Societatis Iesu ..... W Krakowie 1607. 8vo. Tytuł atgr. —·50.

463. **SKARGA Piotr.** Proces konfederaciey. B. m. 1595. 4to. k. p. ost., k. ost. atgr. po —·60.

464. **SKARGA Piotr.** Żywoty Świętych starego i nowego zakonu. W Krakowie w druk. A. Piotrkowczyka 1585. fol. Ded. Annie Jagiel. kr. pols. Aij, Aiij. Regestru k. 6 z literami od A—C, D—I, K—M, N—P, R—S, T—Z z adresem i rokiem. atgr. po 1·20.
K. oryginalne Cz. I k. 583, 585. Tytuł do Wtorej części. Ded. Annie z Lipnika Kormanickiej k. 589 i 591. po 1·50.

465. **SKARGA P.** Żywoty Swiętych Kraków 1603. fol. **k. oryg.** (b. tytułu) Cz. I k. nl. regestru 3. str. od 1 do 578. Cz. II tytuł, ded. V. nl. 1 tekstu od str. 579 do 1146, regestru k. nl. 13. od A do L. całość 8·—·

466. **SKARGA P.** Żywoty Swiętych Kraków 1610. fol. **k. orygin.** Cz. I od str. 1 do 578. Cz. II tytuł i dedyk. X. nl. 2. str. od 579 do 1183. regestru k. nl. 5 od A do I. po —·60.
Cała książka 8·—.

467. **SKARGA Piotr.** Żywoty Swiętych. W Krakowie 1619. fol. Tyt. atgr. 1·50.
K. oryginalne Cz. I. k. 495, 497, 499, 501, 531, 533, 535, 537, 573, 575, 577. Tytul do II Cz., Ded. A. Kormanickiej. Dwie ostat. uszkodzone na rogach. po —·60.

468. **SKOCZYŃSKI Piotr X.** Regalizacya dwu koronna czyli podwoyna koronacya. W Warszawie 1747. fol. (Ded. Sapiehom i Branickim) Tytuł **oryginalny**.

469. **SLESZKOWSKI Seb.** Odkrycie zdrad żydowskich. Brunsbergae 1621. 4to. Tytuł ftdr. 1·—.

470. **SŁOWIKOWSKI M.** Vindicae pro Cornelio Tacito. Cracoviae 1638. 4to. Ded. Iusto Słowikowski k. A2 i (A3) **oryginalne** razem 1·50.

471. **SMALCIUS Valentinus.** Warhafftige Erklerung aus grundt der Heiligen Schrifft von des Herren Jesu Christi gottheit Gedruckt zu Rackaw 1593. 8vo. Tytuł atgr. —·80.

472. **SMOTRZYCKI Mel.** Apologia peregrinatiev do krajów wschodnich. Dermań 1628. 4to. Tekst k. A. fdr. —·80.

473. **SMOTRZYCKI.** Gramatyka ruska. W Jewiu 1619. 8vo. Tytuł. Przedm. k. 1, 2, 3, Tekstu k. 471, 473, i k. ost. atgr. po —·75.

474. **SOBIESZCZAŃSKI Alex.** Apostoł piński. Życie i śmierć W. X. Jędrz. Boboli. Sandomierz 1745. 8vo. k. 19, 81, i 127. atgr. —·50.

475. **Sobor Kijowski** przez Oyca P. Mohile złożony Roku 1640 Sept. 8. z ruskiego na polski język przez X. Kas. Sakowicza przełożony y z druku wydany w Krakowie 1642. 4to. k. A2, i A3, atgr. po —·60.

476. **SOKOŁOWSKI Marc. Ierzy.** Bonae Spei Promotorium albo o Morowym Powietrzu Nauka. W Kaliszu 1679. 4to. Tytuł atgr. —·75.

477. **SOKOŁOWSKI Stan.** Castus Joseph. Tytuł i k. A2. po —·50.

478. **SOLSKI Stanisł.** Geometra polski. W Krakowie 1683. fol. Dedykacya Janowi III (k. 3) atgr. po 1·—.

479. **Speculum Saxonum** abo Prawo saskie y maydeburskie, przydano prawo pruskie abo Chełmińskie. W Warszawie u Elerta 1646. fol. Tyt. agr. 1·50. Ded. Ad. Kazanowskiemu **k. oryginalna** 1·50.
K. z herbem Kazanowskich agr. 1·—.

480. **SPICZYŃSKI H.** O ziołach tutecznych y zamorskich. Cracoviae apud viduam Flor. Unglerij 1542.
Tytuł ftdr. 2·50.
k. oryginalne (kilkanaście) —·60.

481. **SPICZYŃSKI H.** O ziołach tutecznych y zamorskich. Cracoviae apud haeredes Marci Scharfenberger 1556. fol. Tytuł ftdr. 2·50.
Przedmowa, List. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 150, 192, 193, 233, 236, 241, 242, 244, 245, 246, 247. Zakończenie H. Spiczyńskiego k. ost. po 1·—.
K. oryginalne. List 33 do List 212 po —·60.

482. **Spraw** y postępkow rycerskich y przewagi opisanie krótkie. We Lwowie, Druk. Mac. Bernath R. P. 1599. 4to. Tytuł atgr. —·60.

483. **STACIEWSKI Kasp.** Złote jabłko urwane na akt weselny G. Machowicza i Elżb. Formankowiczowey wystawione. W Krakowie 12 stycznia 1660. 4to. **K. oryginalne.** Tytuł, przemowa, tekst od A3 do C. (brak zakończenia) razem k. nl. 9. 2·—.

484. **STANCARUS Franciscus.** De trinitate et mediatore Domino nostro Iesu Christo. Cracoviae in offic. Scharfenbergiana 1562 8vo. Tytuł, przedmowa karta B, karta ostatnia z datą atgr. po —·50.

485. **STANISŁAW KLERIK.** Na weselie królewny Izabelle. W Krakowie, u Jer. Wietora. 1539, w 4ce. (k. n. 2) —·50.

486. **STARCZEWSKI Martin.** De recto gerendo episcopatu Monita domestica a Matthia de Buzenin Pstroconio. Eiusdem de ortu, Vita et Morte supradicti Matthiae Pstroconii, Posnaniae 1629. 4to. Tytuł. Dedykacya M. Łubieńskiemu atgr. po —·60.

487. **STAROWOLSKI Szym.** Arka testamentu. Pars hiemal. W Krakowie w druk. k. Schedla 1648. fol.
Tytuł atgr. 1·—.

488. **STAROWOLSKI Sim.** Institutorum rei militaris. Cracoviae 1640. fol.
Tytuł atgr. 1·20.

489. **STAROWOLSKI Sim.** Laudatio almae Academiae Cracouiensis. Cracoviae 1639. fol. **k. oryginalne.** Tytuł, ded. Romiszewskiemu str. od 1 do 34 (brak 2 k. na końcu) po 1·20.
razem 4·—.

490. **STAROWOLSKI Szym.** Monumenta Sarmatarum. Cracoviae 1655. fol.
Tytuł atgr. 1·50.

491. **STAROWOLSKI Szym.** Świątnica pańska. Kraków 1645. fol. Dedyk. Gembickiemu. kk.)(2.)(3. atgr. Rejestr. k. ost. po 1·20.

492. **STAROWOLSKI Szymon.** Votum o naprawie Rzeczypospolitey. Drukowano roku Bożego 1625. 4to.
Tytuł atgr. —·60.

493. **STAROVOLSCII Sim.** De rebus Sigismundi primi ..... libri quatuor. Cracoviae off. Lazari) 1616. 4to.
Tytuł atgr. 1·50.
Index k. ost. atgr. —·60.

494. **STAROWOLSKI Szym. X.** Wieniec niewiędnieiący Przeczystey P. Mariey. W Krakowie 1649. fol. Tytuł pierwszy nie rytowany (A. 1) —·60.
K. orygin. Tytuł rytowany 2·50.
Dedykacya k. 2, po 1·—.
Reg. k. 2 i od str. 1 do 314 po —·60.

495. **Statuta** provincialia toti provinciae Gnesnensi ..... valentia, auctoritate apostolica edita, ut clare patet ex bullis Summor Pontificum hic insertis. (Statut. Trąby. r. 1512?)
Tytuł atgr. —·75.

496. **Statuta** provincialia toti provinc. Gnesnensi. Posnan. Wratislavien. Cracovien. ceteris et singulis episcopatibus sub archiepiscopatu contentis valentia. auctoritate apostolica edita ut clare patet ex bullis Summor Pontificum hic insertis B. m. i r. 4to. (Statuta Trąby).
Tytuł atgr. —·75.

497. **Statuta** Provinciae Gnesnen. antiqua et nova, revisa diligenter et emendata. (Cracouiae Scharffenberg 1528). 4to. Tytuł z dużym drzewor. św. Wojciech i Stanisław fdr. 60·—.

498. **Statuta** Nova Inclitae Provinciae. Gnesnen. tempore ..... Joan de Lasko aprobata (b. m. i r. 1527?). Tytuł z dużym drzewor. św. Wojciech i Stanisław, na stronie odwrotn. N. Panna Marya z mieczami. atgr 1·25.

499. **Statuta** sereniss. Dom. Sigismundi I. Cracoviae 1524. fol. Tyt. agr. 2·—.
Tekst k. A4. (z portr. Zygm. I i Bony) atgr. 1·50.

500. **Statut** Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wilno 1588. fol. (druk ruski). Tytuł, k. 2ga i 3cia po tytule atgr.
po 2·—.

501. **Statut** Wielkiego Księstwa Litewskiego. W Wilnie u Leona Mamonicza r. 1614. fol. Tytuł atgr. 2·50.
Ded. i przedm.)(a ( )(6) k. 2. agr.
po 1·25.
Przywilej króla Zygm. III)·(2 1·25.
Trybunał obywatelom W. X. Lit. dany 1581 w Wilnie u L. Mamonicza 1614. fol. Tytuł atgr. 2·50.
K. 23cia ostatnia do Trybunału 1·—.
K. oryginalne. Statut. Przedmowa i ded. k. nl 4. str. od 1 do 306, od 311 do 362, od 369 do 376 od 381 do 391. Regestr od A do Z. k. n. 16 — Trybunał. W Wilnie u Mamonicza z r. 1616. Tytuł orygin. 2·50.
Tekst k. od str. 1 do 13 po 1·—.

502. **Statut** Wielkiego Księstwa Litewskiego. W Wilnie u L. Mamonicza 1619. fol. Tytuł z drzewor., dedyk. i przedm. Zygmuntowi IIImu k. 2, portret Zygm. III, k. 1. Przywilej króla k. 1. Drzeworyt arkuszowy (sejm) atgr. 2·—.

503. **Statut** Wielkiego Xięstwa Litewskiego. W Warszawie u P. Elerta 1648. fol. Tytuł, Ded. Alb. St. Radziłłowi i K. Sapiezie a2, porządek i krótka deklaracya, atgr. po 1·25.

504. **STRYJKOWSKI Mac.** Genealogia albo krótkie opisanie W. Książąt Litewskich. Lubcz 1626. 4-to. Tytuł. De-

dykacya Chr. Radziwiłowi, k. A2. Tekst. kk. B2. F3. agr. po —·80.

505. **STRYKOWIUS Mathys.** Przesławnego wyazdu do Krakowa y pamięci godney Koronaciey Henryka Walezyusa. W Krakowie 1574. 4to. Tytuł, k. ost. atgr. po —·60.

506. **STRYKOWIUS Matys.** Goniec Cnothy do prawych Slachciczow uczyniony. Kraków Wirzbięta. 1574. 4to. Tytuł z drzewor. atgr.

507. **STRYJKOWSKI Mac.** Kronika polska, litewska, zmódzka i wszystkiey Rusi. Królewiec 1582. f. Tyt. agr. 3·50.

508. **Summariusz** wszystkiego Nowego Testamentu: to iest krothkye okazanye, co sie w ktorey kapitule zamyka ..... W Krakowie u M. Wirzbięty 1570. 4to. Tytuł i k. ost. atgr. po —·60.

509. **Summariusz** Kleynotów abo Herbow Państwa y rycerstwa a Korony Polskiey y W. X. Litewskiego z roznych autorów, z Bielskiego, z Paprockiego i S. Jagodyńskiego zabrany. W Krakowie w Drukarni I. Sybeneychera 1621. 8vo. Tytuł atgr. —·75.

510. **Summaryusz** Praw, Przywileiow, Wolności, Swobod y Prerogatyw od królów pols. miastu Krakowowi nadanych. W Krakowie 1790. 8vo. Tytuł **oryginalny.**

511. **SUSKI Jędrzej.** Deklaracya Statutów koronnych. W Krakowie 1612. 4to. Tytuł i na herb J. Suskiego atgr. po —·60.

512. **SUSKI Jędrzej.** Korrektura prawa y processu polskiego. W Krakowie 1610 4to. Tytuł atgr. —·60.

513. **SWACH Antoni.** Herby polskie z Mar. Bielskiego, Jana Lwa Herbulta, S. Okolskiego i inszych. W Poznaniu 1705. 32mo (str. 160) atgr. 5·60. Z oprawą według wzorów z XVIII wieku 8·—. K. pojedyncze. Tytuł atgr. 1·—. Inne karty na pap. dawnym po —·40. **K. oryginalne.** 12 k. z arkusza A, B po —·50.

514. **SUSZA Jacob.** Phoenix tertiato redivivus sive Imago Virginis Matris Chelmensis. Zamoscii 1684. 4to. Tytuł **oryginalny** z ryciną Al. Tarasewicza, 2 k. następujące po tytule k. (* 2) i (* 3) **oryginalne** po 1·—.

515. **SYMPLICYAN Paweł X.** Perła droga to iest Żywot chrześciański. b. m. i r. 8vo. Tytuł atgr. —·60.

516. **Synodus** Ruthenorum. Romae. 1720. 4to. k. ostatnia atgr. —·50.

517. **SYRENNIUS Simon.** Zielnik. W Krakowie 1613. fol. Tytuł z drzeworyt. atgr. 2·50. Ded. Annie szwedz. królewnie k. 2., str. 1539 O żydziech, str. 1565, Reiestr. atgr. po 1·—. **K. oryginalne** str. 37, i od str. 841 do 1361. po —·60.

SZCZERBICZ patrz: Sczerbicz 452.

518. **SZYRMA Antoni X.** Rok skarbowy dzieł pańskich niedzielnemi i kazaniami ogłoszonych. W Wilnie 1722. fol. Tytuł **oryginalny.**

519. **Tarcza** duchowna. B. m. i r. (w Krakowie? około 1533?). Tytuł z drzeworyt. atgr. —·50.

520. **TARNOWSKI Jan.** Ustawy prawa ziemskiego polskiego. W Krakowie 1579. 4to. Tytuł atgr. 1·—. Tekstu k. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15. k. ost. Tytuły rzeczy. atgr. po 1·50.

521. **TASSO Torquato.** Goffred abo Jeruzalem wyzwolona, przekł. Piotra Kochanowskiegr w Krakowie 1618. 4to. Tytuł k. Aij 1. atgr. —·50.

522. **TASSO T.** Goffred, przekł. P. Kochanowskiego w Krakowie 1651. 4to. Tytuł atgr.

523. **TERENTIUS Val.** Comediis latinissimae colloquiorum formulae ordine selectae. Cracoviae 1545. 8vo. Tytuł. Tekst. k. ost. atgr. po —·60.

524. **Testamentu** nowego (tł. J. Seklucyana) Część pierwsza. W Królewcu pruskim 1551. 4to. Tyt. Ded. Zygm. Aug. Aij, Aiij. Przedmowa Aiiij. Ortografia B, Bij, Biij, Biiij. Regestr. Ai, Aij, Aiij, Aiiij, Bi, Bij, Biij, Biiij. Karta I Aj, II Aij, III Aiij, IIII Aiiij, V B, VI Bij, VII Biij, VIII Biiij, IX C, X Cij. Tekst k. XI Ciij, XII Ciiij, XIII D, XIII (IV) Dij, XV Diij, XXV Gi, XXVI Gij, XXVII Giij, XXVIII Giiij, XXIX H, XXX Hij, XXXI Hiij, XXXII Hiiij. Regestr. końcowy Ewangelii H, Hij, Hiij, Hiiij, H V, HVI. atgr. po —·40.

525. **Testament** nowy polskim językiem wyłożony. Kraków 1556. 4to. Tytuł fotdr. 1·50. Ded. Zygm. Aug., Przemowa do czytelnika k. 2, Regestr na Epistoły k. 4. atgr. po —·60. **K. oryginalne** od k. 20 do 392. Regestr Epistoł y Ewangeliy k. nl. 8. razem 20.—.

526. **Testament nowy.** W Krakowie w drukarni Stan. Scharffenberga 1568. 8vo. Tytuł z drzeworytami atgr. 1·60. Ded. ks. Szym. Ługowskiemu k. 3. od *2 do *4, Nowy Zakon k. 1. *, Przedmowa S. Hieronima k. 4. z drzeworytem, Tekstu str. 2. Aij, k. p. ostatn. Napominanie Dddiij i k. ost. z winietą rokiem i podpisem drukarni. Razem k. 12. atgr. po —·75.

527. **Testament nowy** (druk sławiański w Wilnie 1595?) fol. (Jocher 2353?) karty ostatnie? 3 atgr. po 1·50.

528. **Testament** nowy to iest wszystkie pisma nowego przymierza, z greckiego języka na rzecz polską wiernie y szczerze przełożone. Drukował Alexius Rodecki 1577. 4to. Tytuł Christiańskiemu czytelnikowi M. Czechowicz *ij, k. ost. „Drukarskie“, atgr. po —·80.

529. **Testamentu** nowego Część pierwsza. Z greckiego na polski z pilnością przełożony. W Toruniu p. Mel. Neringa 1585. 4to. Tytuł, Przedmowa do czytelnika k. 2, 3, 4. atgr. po —·75. Część wtóra. k. OO2, OO3, List do wszech QQ2, QQ3, Reiestr k. III, III2, III3, (III4). (razem k. 12). atgr. po —·60.

530. **Nowy Testament** (Mikołay Juriewicz Zenowicz Wilno 1593) 4to. List *4. atgr. —·60.

531. **Testament nowy** J. Wujka W Krakowie u A. Piotrkowczyka 1593. 4to. Tytuł atgr. 1·—. k. 888 Vvvvv, 890 Vvvvv2. k. Dddddd. k. ost. z datą i m. druku. atgr. po —·60.

532. **Testament nowy** to iest wszystkie pisma nowego przymierza, z greckiego języka na rzecz polską wiernie y szczyrze przełożone. B. m. (Raków?) druk. Alex. Rodecki 1594. 8vo. Tytuł z przedmową do czytelnika, k. A2. k. p. ost. i k. ost. z omylkami atgr. po —·60.

533. **Testament nowy** J. Wujka. W Krakowie 1605. 8vo. Tytuł atgr. —·90. Tłumacz czytelnikowi ij, iij, iiij, v. atgr. po —·60.

534. **Testament** nowy J. Wujka. W Krakowie 1617. 8vo. Tytuł atgr. —·90.

535. **Testament nowy** J. Wujka. w Krakowie 1647. 8vo. Tytuł atgr. —·90. Przywilej k. jednostron., k. 893 i 4 k. Regestru Ll, Llij. k. o. Liij. atgr. po —·60.

536. **(THASSYCKI Nic.)** Statuta Regni Poloniae, recens recognita et emendata. Cracovie apud H. Viet. 1532. fol. Tytuł z drzeworytem. k. 4ta. z piesnią „Boga rodzica dziewicza.“ atgr. po 2·—.

537. **TOBIASZ** patryarcha starego zakonu, z łacińskiego języka na polski nowo a pilnie przełożony. Prasowano w Krakowie p. M. Ostrogórskiego 1539. 8vo. (k. n. 18). br. 5·50.

538. **Threnodia** Valachiae. Cracoviae apud Hie. Viet. 1531. 4to. Tytuł z drzeworyt. atgr. 1·—.

539. **TRETER Tom.** Peregrynacya Radziwiłła do Ziemi śtej. tłóm. X. And. Wargocki. Kraków 1607. 4to. Tytuł atgr. 1·50. k. 133 atgr. —·50. **K. oryginalne** od str. 7 do 74, od 79 do 218, od 223 do 351. k. po —·20.

540. **TRETER Thom.** Peregrynacya albo Pielgrzymowanie do Ziemi Swiętey, z łacińskiego tłom. A. Wargocki. W Krakowie 1617. 4to. Tytuł Dedykacya)(2,)(3,)(4,)( )(,)( )(2,)( )(3,)( )((4). Regestr k ost. atgr. po —·50.

541. **TRETER Thom.** Vitae Episcoporum Posnaniensium. Brunsbergae, Typis G. Schönfels 1604. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

542. **Trybunał** obywatelom W. X. Litew. dany. W Wilnie u L. Mamonicza 1616. fol. Tytuł k. 23. ostat. atgr. po 1·—.

543. **TRZTYPRZTYCKI Maurycyusz.** Co nowego abo Dwor mający w sobie Osoby i Mozgi rozmaite. b. m. i r. 4to. Tytuł k. ost. atgr. po —·75.

544. **TWARDOWSKI Sam.** Miscellanea selecta. Kalisz 1681. 4to. Tytuł atgr. —·60. **K. oryginalne** od str. 69 do 180. —·30.

545. **TWARDOWSKI Sam.** Szczęsliwa Moskiewska Expedycya Władysława IV. opisana. B. m. r. 1634. 2to. Tytuł. atgr. —·60.

546. **TWARDOWSKI S.** Nadobna Pasqualina z hiszpańskiego w polski przemienia ubiór. Kraków 1701. 8vo. **K. oryginalne** cały nierozcięty arkusz E k. 8 od str. 63 do 78. razem 1·50.

547. **TWARDOWSKI Sam.** Władysław IV król polski w 5-ciu punktach. W Lesznie u D. Vetterusa 1649. fol. Tytuł sztychowany przez D. Tscherninga. fotdr.; tytuł do tegoż dzieła drzeworytowany z widokiem Leszna z r. 1650 atgr.

548. **TWARDOWSKI Sam.** Woyna domowa

z Kozaki i Tatary. W Krak. u wdowy Łuk. Kupisza 1660. fol. **Karty oryginalne**. Ded. Xiażęt, Wisniowieckim k. 1. Do łaskawego czytelnika k. 1. Tekstu od str. 1 do 88. druk. gocki (brak tytułu i 4 k. na końcu). po 60 cnt. Całość 6·50.

549. **TWARDOWSKI Sam.** Woyna domowa z Kozaki i Tatary. W Kaliszu u Jezuitów 1681. fol. Tytuł atgr. 1·20.

550. **THWROCZ Joan.** Chronica Hungarorum. In Moraviae civitate Brunensi MCCCCLXXXVIII die XX Martij. fol. k. ostatnia atgr. 1·.

551. **UFFAN Diego.** Archelia albo Artilleria to iest fundam. i dokł. informacya o Strzelbie. W Lesznie 1643. fol. Fig. 18. Tract. 2 p. 54. agr. —·60.

552. **UNIESZOWSKI Jakub.** Eudimonia Olbrichta Laskiego woiewody siradzkiego. W Krakowie 1609. 4to. Tytuł z portretem w drzeworycie atgr. 1·—.

553. **URSINUS Joan.** Grammaticae methodicae libri quatuor. Zamosci And. Jastrzębski A. D. 1640. 8vo. k. 129 i k. 443 ostatnia atgr. po —·50.

554. **URZĘDOWA Marc.** z. Herbarz polski to jest o przyrodzeniu ziół. Kraków 1595. fol. Tytuł atgr. 2·50. k. 269, 271. (469, 471, 473, 175, 477, 479, 481, 487 regestr), karta ostatnia z datą po 1·—. **K. oryginalne** od str. 9 do 450, regestru k. 9, po —·60.

555. **Ustawa** albo porządek kościelny w Xięztwie Pruskiem (z niem. tłom. H. Małecki) Krolewiec u Jana Daubmana 1560. 4to. k. 181. zz, t. 82, Regestr i k. ost.

556. **VALENTINUS Posnan.** Opusculum Quadragesimale. (Lipsiae 1537). 8vo. Tytuł atgr. —·60.

557. **VASTOVIUS Joan.** Vitis Aquilonia seu vitae Sanctorum (ded. Zygm. III, królowi szwed. polskiemu) etc. Coloniae Agr. 1623. fol. Tytuł. fdr. 3·50. k. 1. (Tarcza 9cio polowa z herbami szw.-pols.) ftdr. 2·—. Razem 2 kk. 5·—.

558. **VIRGILIUSZ.** Aeneida to iest o Aeneaszu trojańskim ksiąg dwanaście, przekł. And. Kochanowskiego. U Łazarzowey w Krakowie 1590. 4-to. Tytuł, k. Aij, ded. Janowi Zamojskiemu Aij, atgr. po —·60.

559. **WARGOCKI And. X.** O Rzymie pogańskim i chrześcijańskim ksiąg dwoje. w Krakowie 1648. 4to. k. 129 i 131, atgr po —·50.

560. **WARSZEWICKI Stan.** Przewodnik grzesznych ludzi. W Krakowie u Mat. Siebeneychera. 1579. 8vo. Tytuł, Przedmowa F. Aiiij, Av, Avi, Avii, Aviii, B. atgr. po —·50.

561. **WAWRZYNIEC z Prasnysza.** Nauka o prawdziwey y o fałszywey pokucie. B. m. 1559. fol. Tytuł, Dedyk. M. Radziwiłłowi, k. 3, k. 189, 190, 193, atgr. po 2·25.

562. **WĘGRZYNOWICZ Ant.** Alphabetum immaculatae Conceptionis SS. Virginis Mariae. B. m. i r. (1710). 4to. Tyt. **oryginalny** sztychow. Author operis del. J. Tscherning sculp. Brigae.

563. **WERESZCZYŃSKI Jozef.** Regula to iest Nauka albo postępek dobrego życia króla każdego chrześcijańskiego ..... W Krakowie 1587. 4to. Tytuł k. ost. atgr. po —·50.

564. **WERESZCZYŃSKI J.** Regula id est institutio seu cursus vitae cujusque regis christiani (przekł. S. Klonowicza) Cracoviae 1588. 4to. **K. oryginalne.** k. n. 6. (brakuje tytułu i 3 k. przedm.) kart 69; całość 8·—.

565. **WERESZCZYŃSKI Jozef.** Wizerunk na kształt kazania uczyniony ..... W Krakowie w Druk. Andrz. Piotrkowczyka R. P. 1585. 4to. Tytuł atgr. 1·20. Kazania na dzień zaduszny. Tyt. atgr. 1·20. Instructia albo Nauka o Spowiedzi. Tytuł atgr. 1·20. Gościniec pewny niepomiernym moczygębom. Tytuł atgr. 1·20. Kazanie przy przyjmowaniu świątości małżeństwa. Tytuł atgr. 1·20. (Wszystkie 5 części wydane razem z jedną paginacyą str. 306).

566. **WERNULAEUS.** Utarczka abo sporka krasomowska o rycerską sławę między siedmią żołnierzów. Od J. Zedzianowskiego z łacińskiego na polski przetłumaczona 1631. W Krakowie u K. Schedla. 4to. Tyt. agr. 1·—.

567. **Wiersz** winszowny na przywitanie Walent. Wołłczackiego biskupa tamassenseiego (tak) od klaszt. S. Ducha zakonu kaznodzieyskiego. (Wilno) 1774. 4to. Tytuł **orygin.**

568. **WILKOWSKI Gasp.** Desiderosus albo ścieszka do miłości bożey. Kraków. And. Piotrkowczyk. 1589. 4. Tytuł atgr. —·60.

569. **WILKOWSKI Kaspar.** Przyczyny nawrócenia do Wiary Powszechney od Sekt Nowokrzczeńskich Samosateńskich ..... W Wilnie 1583. 4to. (Jocher III. 9833). Z II-giej części **K. oryginalne** od str. 1 do 72, reszty brak. Razem 3·50.

570. **WINA sowita** (Morochowskiego?) W Wilnie 1621. 4to. Tytuł k. U 2, przedmowa atgr. po —·60.

571. **WISZNIOWSKI Thobiasz.** Threny. W Krakowie u M. Garwolczyka 1585. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

WOJEWODKA Bern. patrz Algoritm. 3.

572. **WOYSZNAROWICZ Kazim. Jan X.** Dom mądrości siedmią kolumnami wsparty. W Antwerpiy w druk. V. Marc. Paris 1667. fol. Tyt. sztychow. **oryginalny** E. Quellinus del. Rich. Collin sculp 1667.

573. **WOYSZNAROWICZ K. J.** Orator polityczny, weselny i pogrzebowy. Kraków 1648. fol. (druk gocki). **K. oryginalne.** Cz. I od str. 25 do 271. Ch. II, k. n. 4, str. 1 do 162 po —·60.

574. **WUCHALIUSZ I. X.** Żywot Pana Jezusów. Kraków u S. Siebeneychera 1592. 4to. Tytuł atgr. 1·—. **K. oryginalne** str. 151 i od 154 do 286 po —·25.

575. **WUJEK J.** Judicium albo rozsądek niektórych Katholików o Confessiey Sendomierskiej r. 1570. Kraków u Mik. Szarffenberga 1570. 8vo. Brak tytułu k. nl. 16 na początku (k. l. 264. k. nl. 16) na końcu w regestrze brakuje 9 k. 6·—.

576. **WUJEK Jak.** Postilla catholica tho iesth kazania na każdą niedzielę i na każde święto. Kraków Siebeneycher 1573. fol. Tytuł fdr. 3·—.

577. **WUJEK J.** Postille catholiczney Część trzecia, w której się zamykają kazania na święta. w Krakowie Siebeneycher 1575. fol. Tytuł fdr. 3·—.

578. **WUJEK J.** Postylle mnieyszey Część I Ozimia. Poznań 1580. 4to. **K. oryginalne** od str. 95 do 551. Cz. II Letnia 2 k. przedm. od str. 1 do 362. Cz. II. Letnia. Tytuł i 3 k. przedm. Cornariusa str. 1 do 496 (brak 3 k.). Razem 6·—. Tytuł i k. ()(IV), z przedmowy do Cz. II z podp. Cornariusa i datą 17 Augusti 1580. atgr. po —·60.

579. **WUJEK Jakub z Wągrowca.** Postilla catholiczna mnieysza. W Poznaniu Roku Pańskiego 1582. fol. Tytuł, Dedyk. Łuk. Kościeleckiemu, k. 77, 79, 80, 83, atgr. po 1·20. Passia to iest Historya męki. Tytuł z drzewor. atgr. 3·—.

580. **WUJEK J.** Postilla catholica tho iest kazania na ewangelie niedzielne i odswiętne przez cały rok. Kraków 1584. fol. Tytuł agr. 2·—.

581. **WUJEK Jakób.** Postilla catholicka mniejsza. Kraków A. Piotrkowczyk 1590. fol. Tytuł (druk oryginalnemi dawn. klockami) 2·50.

WUJEK J. patrz Testament nowy. 546.

582. **WUJEK Jakub.** Żywot y nauka Pana naszego Iesu Christa albo ewangelia ze czterech iedna. W Krakowie u Jak. Siebeneychera 1597. 8vo. Tytuł i k. ostatnia atgr. po 1·—.

583. **WYDŻGA St.** Historia abo Opisanie poważniejszych rzeczy podczas wojny szwedzkiey B. m. i r. (około 1660). 4to. k. I, i k. 113. atgr. po —·50.

584. **WYSOCKI Szym. X.** Nowy Ray duszny. W Krakowie Mik. Łob. 1608. 8vo. Tyt. Regestr k. ost. agr. po —·50.

WYSOCKI Szym. patrz Fortka. 122.

585. **Wywodów** dziesięć, dla których Edm. Kampianus z Londynu S. J. wszystkie Hereciki (tak) w Angliey na Dysputatią około wiary wyzwał. W Wilnie, w Druk. Mik. Chr. Radziwiła 1584. 8vo. Tytuł. atgr. —·80.

586. **ŻABCZYC Jan.** Mars moskiewski krwawy. W Krakowie w Druk. Mik. Szarffenbergera 1605. 4to. Tytuł atgr. —·75.

587. **ŻABCZYC Jan.** Praktyka dworskie. W Krakowie Roku pańskiego 1617. 4to. Tytuł atgr. —·75.

588. **ŻABCZYC Jan Z.** Qvaternio, w którym się wyrażáią Boskie sprawy niepoięte. w Krakowie R. P. 1629. 4to. Tytuł atgr. 1.—.

589. **ZABOROWSKI Stan.** De celibatu christianorum. Cracoviae Flor. Ungler 1529. Tytuł i k. ost. atgr. po —·50.

590. **ZABOROWSKI Stan.** Orthographia seu modus recte scribendi et legendi W Krakowie u Hallera 1518. 4to. k. n. 6. 1·50. Tytuł k. ost. atgr. po —·50.

591. **ZABOROWSKI Stan.** Orthographia seu modus recte scribendi et legendi. polonicium idioma quam utilissimus Cracoviae b. r. 8vo. Tytuł k. przedost., k. ost., atgr. po —·60.

592. **ZAKRZEVIUS Stan.** Comitia generalia seu Oratio ecclesiastica. Cracoviae typ. Mat. Andreov. 1618. 4to. Ded. Fran. Diotalevio episc. nuntio apost. Tekst. k. nl. 8 (końca brak). **K. oryginalne.** Razem —·75.

593. **ZALASZOWSKI Nic.** Ius regni Poloniae. Varsaviae 1741. fol. Tytuł szty-

chow. **oryginalny.** Albert Derpowicz fecit Posn.

594. **ZAMOJSKI.** De senatu romano. Venetiis 1563. 4to. k. 45, 46, 47 i 48, atgr. po —·60.

595. **ZAMOJSKI J.** De transitu Tartarorum per Pocutiam anni 1594, epistola. Crac. Offic Lazari 1594. 4to. Tytuł atgr. —·60.

596. **ZAPARTOWICZ Paweł.** Żałoba na żałosne zeszćie I. W. Pana Iana Sar. Zamoyskiego. W Krakowie 1606. 4to. Tytuł atgr. —·75.

597. **ZANKIEWICZ Demetr. X.** Cedr mistyczny, Swięty Bazyliusz wielki. Z starodawn. greckich i łacińskich autorów przetłomaczony. W Supraslu 1717. 4to. Tytuł **oryginalny** z ryciną.

598. **ZAWACKI Teodor.** Catalogus ducum atque regum polonorum .... Cracoviae 1609. 4to. Tytuł, Ded. Władysławowi IV, k. z portretami Wład. Jagieł., Jana Alberta, Aleksandra Jag., Zygmunta I i Zygm. Augusta, Henryka Walez. autgr. po —·75.

599. **ZAWADZKI Teodor.** Compendium to iest zebranie wszech praw do r. 1613. Kraków Szym. Kempini 1624. fol. Tytuł z drzeworyt. atgr. 2·—.

600. **ZAWACKI Teodor.** Memeriale Processus Iudiciarii et Flosculorum Legum seu Statutorum atque Constitutionum Regni Poloniae. Cracoviae Iacob Sybeneycher 1623. 12mo. Tytuł atgr.

601. **Zawstydzenie** Xiędza Skargi abo Animadversie na ksiąszkę Zawstydzenie Arianów. W Rakowie 1606. 4to. Tytuł atgr. —·60.

602. **ZĄBKOWICZ Stan.** Młot na czarownice. Kraków 1614. 4to. Tytuł atgr. 1·—.

603. **Zbior** mow rożnych w czasie dwóch seymow ostatnich r. 1775 i 1776. Tomik drugi. W Poznaniu 1776. 8vo. Tytuł do 2-go tomu. atgr. —·60.

604. **ZBYLITOWSKI And.** Droga do Szwecyey Zygmunta III. W Krakowie, w druk. J. Sibeneychera 1597. 4to. Tytuł atgr. —·60.

605. **ZBYLITOWSKI Piotr.** Patryciusz. W Krakowie, 1601, 4to, (k. n. 10), atgr. 1·—. Tytuł osobno i k. ost. agr. po —·40.

606. **ZEBROWSKI Sczęsny.** Recepta na plastr Czechowicza mini:tra nowokrzczeńskiego. W Krakowie w Druk. Łazarzowey 1597. 4to. Tyt. agr. 1·—.

607. **(ZEBRZYDOWSKI).** Krótka odpowiedź przez Andrzeia Biskupa Krakowskiego na artykuły obłędliwe Marcina Krowickiego. W Krakowie Łaz. Andrysowicz 1556. 8vo. Tytuł bez ramy, Tytuł z ramą odmienny, karta ostatnia z datą atgr. po —·80.

608. **ZIELEŃSKI Nicolaus.** Polonus, Partitura pro organo, Offertoria totius anni. Venetiis apud Iacob. Vincentium 1611. fol. Tytuł atgr. 2·—.

609. **ZIMOROWICZ Simeon.** Sielanki nowe ruskie, różnym stanom dla zabawy. b. m. roku 1663. 4to. Tytuł k. ost. atgr. po —·60.

Zołtarz Dawidów patrz Dawid. 81—85.

610. **ZYGROWIUSZ Jan X.** Czyściec chrześciański na pogrzeb K. Szwykowskiego 22 Octobr. w Kondraciszkach 1619. B. m. 4to. Tytuł i k. ost. agr. po —·40.

611. **ZYGROWIUSZ Jan X.** Goniec Catholika reformowanego ..... W Paniowcach 1608. 8vo. Tyt. i k. ost. 447, karty dodatkowe f, f2, f3, atgr. po —·40.

612. **ZYGROWIUSZ X. Jan.** Papopompe albo posłanie Papieża z odprawą na missią Lutrowę i Zwingliuszowę. W Senapaniowcach 1611. 4to. Tyt., k. ost., Ded. X. Ian. Chocimowskiemu, k. 2ga z tej Dedyk. * 3, agr. po

613. **ZYGROWIUSZ Jan X.** Smierć chrześciańska na pogrzeb Jar. Jewłaszewskiego. W Lubczu 1619. 4to. Tytuł atgr. —·75.

ŻEBROWSKI J. patrz Owidiusz. 344.

614. **Żywot** błogosławionego Alexego spowiednika. Drugi żywoth Eustachiusza męczennika. Prassowano w Krakowie przes M. Szayffenberka Lata Bożego 1529, 8vo, (k. n. 12), br. 2·60. Tytuł osobno atgr. i fodr. —·60.

615. **Żywot** Jozepha z pokolenia żydowskiego, syna Jakubowego rozdzielony w rozmowach person, który w sobie wiele cznot i dobrych obyczaiow zamyka. Wybijano u II. Floryanowey wdowy 1545. 12mo. Tytuł ftdr. —·75.

616. **Żywot** Przenachwalebnieyszey Bogarodzice Panny Maryey. Wydany przez iednego kapłana Societ. IESV. W Krakowie, w Druk. Łuk. Kupisza 1648. 8vo. Tytuł atgr. —·60.

617. **Żywot** świętey Anny naczystszey panny Mariey matki bozey y pana Jesu Crysta starey matki iego. B. m. i r. 12mo. Tyt. z drzew. agr. —·75.

PORTRETY.

1. **Bogusław Leszczyński** podskarbi, później podkanclerzy koronny † 1660. D. Schultz px. J. Falck. sc. folio $^{301}/_{227}$ *mm.* Fotolitografia z oryginalnej ryciny, należącej do najrzadszych wizerunków polskich, rytowanych przez Jer. Falcka, znakomitego rytownika polskiego, urodzonego w Gdańsku. 5·—.

2. **Janusz ks. Radziwiłł** w. podkomorzy lit., nadzwyczajny poseł do Anglii i Belgii (w 19 roku życia) * $^{2}/_{12}$ 1612 † $^{31}/_{12}$ 1655. Bailio px. Wilh. Hondius sc. folio $^{370}/_{290}$ *mm.* Fotolitografia z oryginału znanego tylko w jednym exp. w zbiorach X. Wł. Czartoryskiego w Krakowie 6·—.

Pragnąc *powiększyc* niniejszy zbiór tytułów i ułatwić nabywanie, przyjmuje w zamian i nabywam oryginalne lub dobrze faksymilowane tytuły dzieł polskich XV—XVII wieku, lub też odstępuję, o ile szczupły zapas starczy po cenach podanych.

Gdyby zachodziła potrzeba nabycia dzieł defektownych oryginalnych, w całości wyżej w Katalogu podanych, ceny mogą być znacznie obniżone.

Władysław Bartynowski.
w Krakowie ul. Poselska Nr. 7.

Kraków 1895. — Nakładem Towarzystwa Numizmatycznego. — Drukiem W. L. Anczyca i Spółki.

Order Konfederacyi barskiej. W Nr. 4 (zb. ogól. 14) „Wiadomości numizmatyczno-archeologicznych“ p. Edward z Sulgostowa podaje wiadomość o orderze Konfederacyi barskiej, cytując hr. Leona Potockiego, który w dziele swojem: *Pamiętniki p. Kamertona* (III, 78), opisuje takiż order po Szymonie Kossakowskim, głośnym partyzancie z czasów barskich a późniejszym hetmanie. Potocki nazywa ten order *„ozdobą wojskową, jaką konfederatom za waleczność rozdawano“* i podaje jego opis. Zaznaczywszy ten ustęp z dzieła Potockiego, p. Edward z Sulgostowa powiada, że „oprócz tej wzmianki może jedynej, nie zdarzyło mu się nigdzie czytać o tem, w żadnem dziele odnoszącem się do tej epoki“. Słuszna uwaga, bo o ile mnie wiadomo, nikt dotąd nie opisał owych krzyżów, które pierwsi rycerze barscy nosili na piersiach, jako godło walki rozpoczętej w obronie wiary. Nie zdarzyło mi się też widzieć (mimo poszukiwań), ani jednego exemplarza takiego krzyża w żadnym ze zbiorów publicznych lub prywatnych, snać mało z nich przechować się mogło w epoce kilkoletniej walki, po rozpierzchnięciu się rycerzy barskich po różnych krajach starego i nowego świata.

Na podstawie jednak wzmianki, jaką znajduję w spółczesnej relacyi, rękopis niemniej o podniesieniu konfederacyi w Barze, można przynajmniej dokładnie określić znaczenie owych krzyżów konfederackich. A najpierw krzyżyki te nigdy orderami nie były — w znaczeniu oznaki honorowej lub nagrody — były raczej oznaką związkowych *„pod znakiem krzyża św. kawalerów na obronę wiary i wolności sprzymierzonych“* jak czytamy w dyaryuszu pod tyt.: *„Wiadomości z Baru o związku wojska i konfederacyi d. J. Martii 1768 Ao (Actes relatifs à la Confédération de Bar*, rękopis w *Zbiorach Akad. Umiej. w Krakowie*, pag. 170—182).

Po podniesieniu konfederacyi w Barze (28 lutego) utworzony został w d. 4 marca związek wojskowy, a marszałkiem związkowym obrany Józef Pułaski. Zaraz też potem 6 marca na sessyi wojskowej nastąpiło postanowienie i ordynacya pułków *„pod znakiem krzyża świętego“*. Pamiętnikarz nasz opisuje tę uroczystość szczegółowo, podając wiadomości o ordynacyi tych pułków, wymienia nawet mianowanych wówczas „pułkowników“ — dla tego też cały ten ustęp z rękopisu przytaczamy:

„...D. 6 Martii, po południu była sessya wojskowa u OO. Franciszkanów, na której wiele bardzo Ichmć. pp. wojskowych z partyi podolskiej i ukraińskiej na odgłos związku i konfederacyi podniesionej przybyłych, z ochotą szczerą do obrony wiary i wolności oświadczyli się w kole, i Jp. Marszałka związkowego (Józefa Pułaskiego) o przyjęcie od nich na święte i chwalebne sprzymierzenie się przysięgi upraszalo. I przysięgi uroczyste wykonali, obowiązując się do ostatniej kropli krwi, wiary i wolności bronić, związku wojska i Jp. Marszałka nie odstępować etc. Na tejże sessyi nastąpiło postanowienie i ordynacya pułku pod znakiem Krzyża św. kawalerów, na obronę wiary i wolności sprzymierzonych. Ustawa tego pułku z 13 chorągwi, sposobem chorągwi husarskich pancernych a sześć chorągwi lekkich postanowiono. 1mo Chorągwie pierwsze pułkowe z samych kawalerów sprzysiężonych złożone, to jest pod każdą ma być kawalerów stu zbrojnych, bez pocztów, z czeladzią pachołkami, jakich i wiele kto mieć może, zostawiono to do woli każdego kawalera; takich chorągwi trzy. 2do Dziesięć zaś chorągwi powinny mieć po 50 kawalerów a po sto pocztów; do tego sześć chorągwi lekkich powinny mieć po 50 koni złożonych z towarzystwa. Obligacye tego pułku są w punktach zaprzysiężonych wyrażone. 3tio Po ustanowieniu obligacyi i powinności każdego kawalera w tym pułku będącego, wybrani Ichmć. pp pułkownicy. Przysięgi uroczyste wykonali, jako na obronę wiary i wolności szabli dobywają i do ostatniej kropli krwi tejże wiary św. rzymskiej katolickiej bronić będą *etc.*

„Pod znakiem krzyża św. hasło wiary i wolności.

„Liczba tych kawalerów jest już bardzo liczna. 1) Pierwszym pułkownikiem i komendantem Jp. Marszałek związkowy (Józef Pułaski). 2) Drugim Jp. Potocki chorąży i regimentarz. 3) Jp. Strzemecki starosta hadziacki. 4) Jp. Kazimierz Pułaski starosta zezuliniecki. 5) Jp. Antoni Pułaski starosta czereszeński. 6) Jp. Antoni Suffczyński kasztelanic czerski. 7) Jp. Wojciech Łubkowski stolnik wendeński. 8) Jp. Julian Strzemecki starościc hadziacki. 9) Jp. Stanisław Rządzewski cześnik włodzimierski. 10) Jp. Marcin Mytko stolnik wieluński. 11) Jp. Stefan Piątkowski miecznik mielnicki. 12) Jp. Jakób Łubkowski. 13) Jp. Jasiński skarbnik..... Do sześciu lekkich: Jp. Grabski skarbnik łęczycki, Jp. Wilczyński miecznikowicz wol..., Jp. Bardecki, Jp. Antoni Hulanicki, Jp. Michał Horodecki łowczy zwinogrodzki, Jp. Węgliński podstoli smoleński. Ichmć pp. pułkownicy i rotmistrze deklarowali za najpierwszym ordynansem ruszyć się, podnieśli chorągwie i ordery Krzyża św. przypiąć na boku lewym z napisem: *pro fide et libertate*“.

Relacya ta wyraźnie określa znaczenie owych krzyżów, które pierwsi konfederaci na piersiach zawieszali. Krzyże te stanowiły — jak wyżej powiedzieliśmy — pewne godło, w imię którego występowano do walki, a *„kawalerowie krzyża świętego“* stanowili jakby rodzaj stowarzyszenia czy też zakonu wojskowego, pod egidą wiary. Często też w pismach współczesnych spotyka się wyrażenie: *„katolickie sprzysiężenie“* określające początek związku, a *„punkta obowiązków sprzysiężonych“* (druk. w *Materyałach Morawskiego*, str. 30), noszą cechę głębokiej religijności. Każdy z „kawalerów“ zobowiązywał się wiary rzymskiej św. katolickiej własnem życiem i krwią bronić, nie czynić gwałtów i rabunków nawet wśród żydów i lutrów, być posłusznym komendzie i t. d. Żaden luter, kalwin, szyzmatyk nie będzie przypuszczony do tej konfederacyi i t. d. Chorągiew katolickiego sprzysiężenia główna: Pan Jezus ukrzyżowany na lamie złotej lub srebrnej, druga Najświętszej Matki. Inne pod znakiem Krzyża św. być mają, „których to chorągwi osobliwie dwóch najpryncypalniejszych, trup na trupie padając, wydreć sobie nieprzyjaciołom wiary św. nie damy“. Hasło generalne: Jezus, Marya! Na pieczęci związkowych, na piersiach orła wyobrażony był Pan Jezus ukrzyżowany, w obu szponach ptaka pałasze z napisem: *aut vincere aut mori.*

Stowarzyszenie Krzyża św. nie obejmowało wszystkich później tworzących się konfederacyj wojewódzkich, miało bowiem — jak widzieliśmy — ograniczoną w pierwszej ordynacyi liczbę pułkowników i liczbę kawalerów. Józef Pułaski na uniwersałach swoich, obok innych tytułów, pisał się zawsze: *pułkownikiem kawaleryi Krzyża św.*, a na portrecie jego przechowywanym w rodzinie, widzimy Marszałka Związkowego w zbroi husarskiej, z owym krzyżykiem na piersiach.

Po upadku konfederacyi podolskiej i przerzuceniu związkowych w granice tureckie, rozproszyła się kawalerya Krzyża świętego, i cała organizacya rozpaść się musiała. W odnowionych konfederacyach na Podgórzu i w innych stronach kraju, przy organizowaniu nowych oddziałów, już nie było mowy o kawaleryi Krzyża św.

Owa głęboka religijność, cechująca pierwszy zawiązek rycerzy barskich, okrzyczaną była jako fanatyzm niepolityczny. Sam nawet biskup Krasiński, choć jeden z twórców konfederacyi, ostro krytykował kierunek obrony w Barze. Mamy też pod ręką pismo biskupa do szefów barskich (lipiec 1769), w którem zdawał relacyę ze swych układów z dworem francuzkim. Otóż w objaśnieniach do umówionych natenczas artykułów biskup pisał: „Wiedzieć należy, że się Francyi nic dotąd nie podobało, cokolwiek uczyniła konfederacya barska, *tak krzyże powieszone na piersiach*, jako też akt konfederacyi, nic w sobie nad fanatyzm nie zawierający, a który był przeszkodą Turkom wdania się w interesa konfederacyi barskiej“...

W żadnym więc razie obce krzyże konfederackie orderami nie były, a znaczenie ich dostatecznie określają powyżej przytoczone cytaty. Wątpliwość Potockiego: *kiedy, gdzie i przez kogo* ów niby order był ustanowiony, rozstrzygają również przytoczone opisy. Co do nadania Dumourier'owi owego krzyża, o czem również pisze Potocki, widocznie błędnem jest to podanie. Dumourier przybył do Polski latem 1770 r., gdy już o kawaleryi Krzyża św. nie słychać było. Gdyby zaś dostał był jakie odznaczenie honorowe, byłby wspomniał o tem w swych pamiętnikach, w których zbierał wszystko co podnieść go mogło, nie szczędząc czarnych barw dla szkalowania Polski i Polaków.

Co do samego krzyża: Potocki pisze, że był na nim napis; *Pro Maria et Patria*. Pamiętnikarz nasz, który jako współczesny, mógł być lepiej poinformowany, cytuje napis: *pro fide et libertatate*. Pożądanymby był dokładny opis krzyża, gdyby się gdzie znalazł, a niemożebnem jest, żeby wszystkie te krzyżyki zaginąć miały.

Kazimierz Pułaski.